Katrineholm

Kallelse

Kommunledningsförvaltningen

2025-05-08

Sammanträdande organ

Bildningsnämnden

Tid

2025-05-13 klockan 13:15

Plats

KTS-salen

Nr	Ärende	Beteckning
1	Upprop	
2	Val av justerare	
3	Fastställande av dagordning	
4	Verksamhetsinformation - Kulturskolan - KAA - Tertialrapport 2025	
5	Månadsrapport mars 2025	BIN/2025:71
6	Utbildningsväsendets värdegrund och uppdrag läsåret 24/25	BIN/2025:100
7	Remissvar - Fler vägar till arbetslivet	BIN/2025:61
8	Remissvar - Ett likvärdigt betygssystem	BIN/2025:70
9	Justering externa bidragsbelopp 2025	BIN/2025:9
10	Redovisning av delegationsbeslut	BIN/2025:40
11	Meddelande	BIN/2025:41, BIN/2025:6, BIN/2025:95

Katrineholm
Bildnings- och arbetsmarknadsförvaltningen

Förvaltningskontoret

Datum
2025-04-28

Vår beteckning
BIN/2025:71 - 1.4.1 - Mål- och ekonomistyrning

Mottagare:

Vår handläggare
Johanna Siverskog

Handläggare telefon
0150-570 46

Handläggare e-post
Johanna.Siverskog@katrineholm.se

Månadsrapport mars 2025

Förvaltningens förslag till beslut

Bildningsnämnden beslutar att godkänna månadsrapporten för mars 2025 och lägga den till handlingarna.

Sammanfattning av ärendet

Bildningsnämnden har tagit del av månadsrapporten för mars 2025. Månadsrapporten innehåller verksamhets-, ekonomisk-, personalredovisning samt statistik över barn- och elevutveckling.

Ärendets handlingar

- Månadsrapport mars 2025

Johanna Siverskog
Verksamhetschef

Beslutet skickas till:

Akten

Katrineholm

Månadsrapport mars

Månadsrapport

Bildningsnämnden

Innehållsförteckning

Verksamhetsredovisning 3
Verksamhetsrapport 3
Barn- och elevutveckling 4
Förskola 4
Grundskola 5
Fritidshem 5
Gymnasieskola 6
Ekonomisk redovisning 7
Driftredovisning 7
Investeringsredovisning 10
Personalredovisning 12
Kompetensförsörjning 12
Sjukfrånvaro 12

Verksamhetsredovisning

Verksamhetsrapport

Kvalitetsarbete

I slutet av månaden genomfördes kvalitetsdialog 3 med samtliga enheter. Dialogen har fokus på den årliga uppföljningen av normer och värden och för grundskola är fokus även resultatprognos gällande måluppfyllelse för eleverna. Generellt kan konstateras att den upplevda tryggheten på skolorna har ökat. När det gäller måluppfyllelse ligger grundskolan kvar på samma nivå som tidigare, det vill säga oro för resultatutvecklingen i åk 6 och 7 men positiv utveckling för eleverna i åk 8 och 9. Kvalitetsdialogen ligger, tillsammans med resultaten från ViSKA enkäten, till grund för Kvalitetsrapport - Utbildningsväsendets värdegrund och uppdrag. Rapporten presenterades vid bildningsnämndenens sammanträde den 1 april.

Beredskapsarbete

Arbetet med kontinuitetsplanering för förskolans verksamhet har påbörjats. Kontinuitetsplanering handlar om att planera för att upprätthålla verksamheten på en tolerabel nivå oavsett vilken störning den utsätts för. Exempel på störningar kan vara att personalen av olika anledningar inte kommer till jobbet, lokalerna inte går att använda, leveranser av viktiga varor och tjänster inte kommer fram eller att verksamheten drabbas av strömavbrott.

Arbetet med att genomföra inrymningsövningar på kommunens skolenheter fortsätter.

Samverkan

Barn och unga i Sörmland har sämre hälsa och sämre skolresultat än barn i andra delar av Sverige. Utöver det lever en högre andel i barnfattigdom. Det är utmaningar som kräver att flera aktörer i samhället arbetar tillsammans för att lyckas lösa dem. Tillsammans för barnens bästa i Sörmland har utvecklat en samverkansmodell för tidiga insatser för barn och unga 0–18 år. Det är ett gemensamt arbete mellan Region Sörmlands hälso- och sjukvård och kommunernas socialtjänst och skola/förskola. Den framtagna modellen presenterades för kommunens rektorer vid ett gemensam uppstart under mars.

En översyn av överenskommelsen med kulturförvaltningen angående skolbiblioteken pågår med gott samarbete mellan förvaltningarna. Det samma gäller överenskommelse rörande simundervisningen och STF.

Barn- och elevutveckling[1]

Förskola

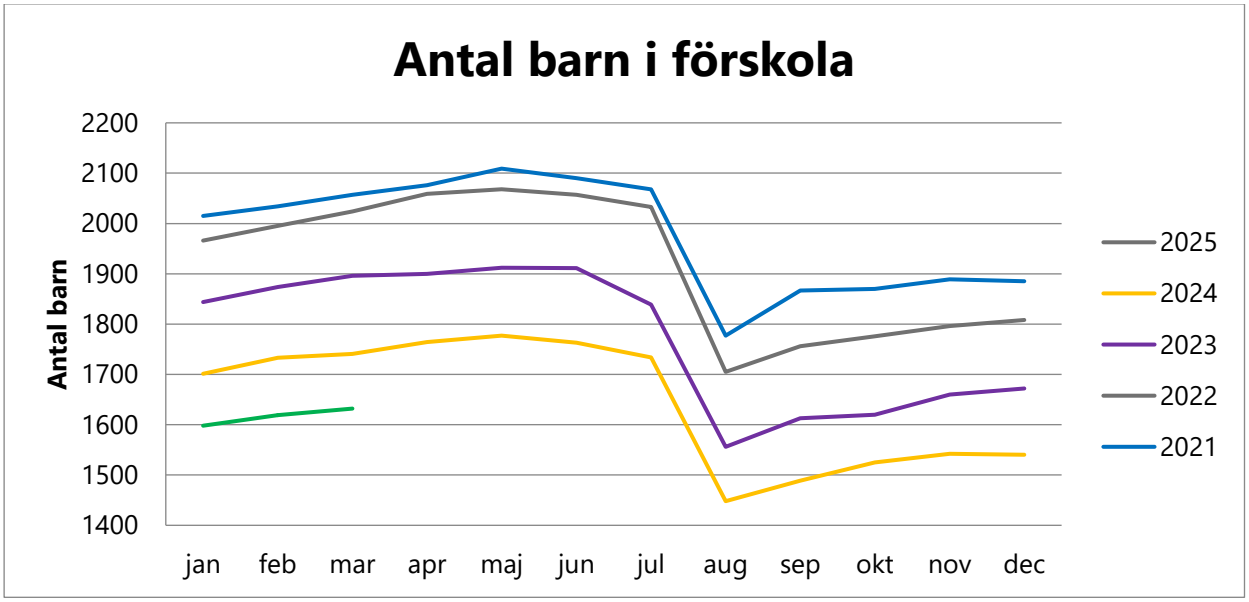

I mars var totala antalet barn i förskola (inkl. pedagogiska omsorg) 1 632, detta är 109 färre än samma månad förra året. Av dessa fanns 29 barn i förskola/pedagogisk omsorg i extern regi eller i förskola i annan kommun. Andelen barn som finns hos externa utförare var knappt 2%. I kommunens förskolor finns ytterligare 25 barn från andra kommuner och några barn som är asylsökande eller som omfattas av massflyktingdirektivet.

[1] Avser barn och elever folkbokförda i Katrineholm

Grundskola

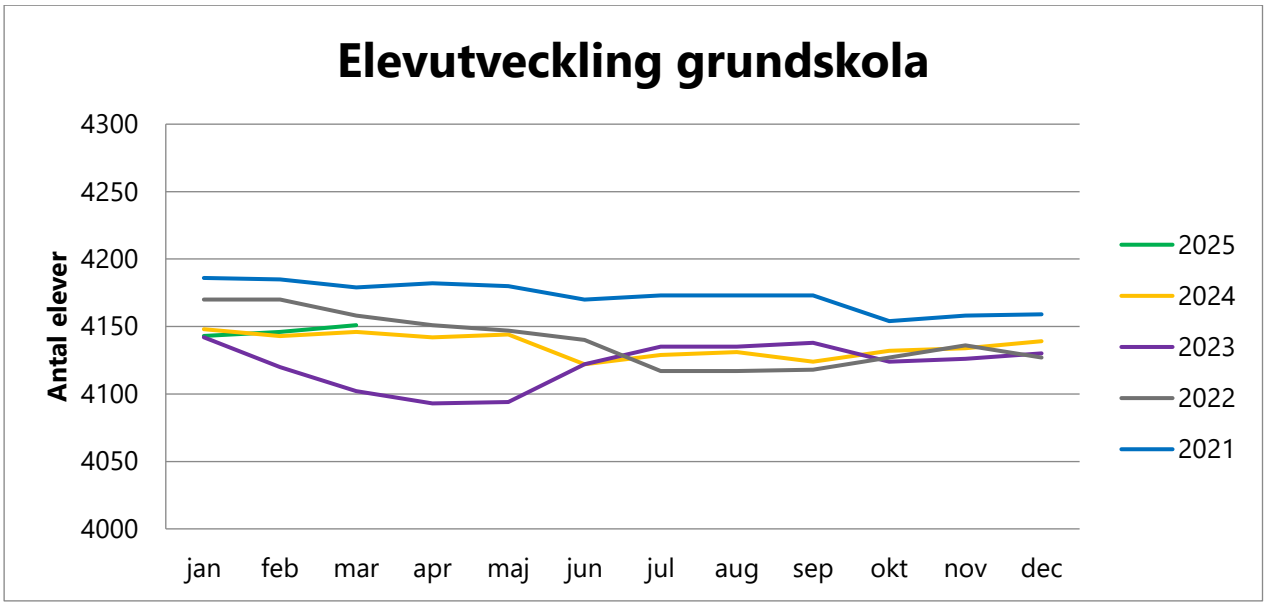

Antalet elever i grundskola inklusive förskoleklass och anpassad grundskola uppgick i mars till 4151 vilket är fem fler än samma månad förra året. Av dessa elever fick 388 sin undervisning i extern regi eller i annan kommun. Detta motsvarar drygt 9%. I kommunens skolor finns ytterligare 107 elever från andra kommuner och några elever som är asylsökande eller som omfattas av massflyktingdirektivet.

Fritidshem

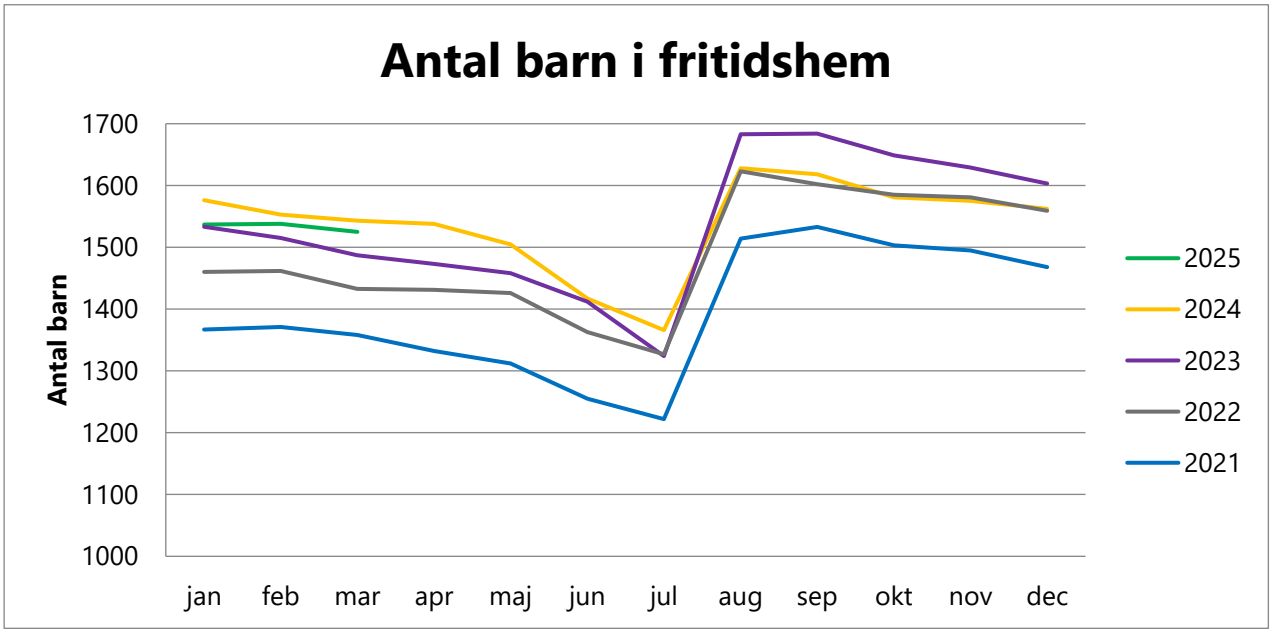

Antalet barn i fritidshem uppgick i mars till 1 538, detta är 18 färre än samma månad förra året. Av dessa fanns 17 barn i fritidshem i extern regi eller i annan kommun. Detta motsvarar drygt 1%. I kommunens fritidshem finns ytterligare 21 barn från andra kommuner.

Gymnasieskola

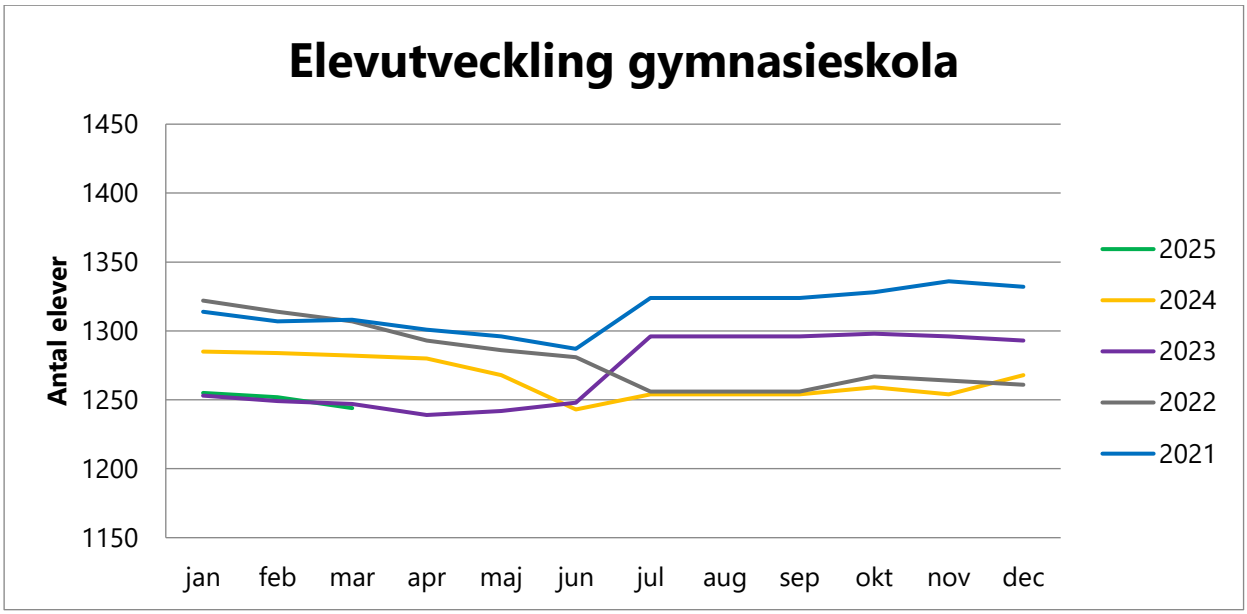

I mars fanns 1 244 elever folkbokförda i Katrineholm i gymnasieskola inkl. anpassad gymnasieskola. Detta är 38 färre än samma månad förra året. Av dessa elever fick 209 sin undervisning i extern regi eller i annan kommun. Andelen elever som studerar på annan ort motsvarar knappt 17%.

I kommunens skolor finns ytterligare 287 elever från andra kommuner och några elever som är asylsökande eller som omfattas av massflyktingdirektivet.

Ekonomisk redovisning

Driftredovisning

År: *2025* ***Period:*** *Mars* ***Organisation:*** *60 - Bildningsnämnden* ***Enhet:*** *Tkr (vänt tecken)*

	Utfall ack	Utfall ack fg år	Budget ack	Avvikelse ack	Prognos avvikelse
60 Bildningsnämnden	-345	-413	-425	79	0
61 Förvaltningsledn o adm	-18 300	-18 990	-21 868	3 568	3 100
62 Förskola	3 327	1 553	1 525	1 801	1 700
63 Resursfördelning	-149 442	-155 371	-153 050	3 608	200
64 Grundskola & fritidshem	2 922	-416	1 376	1 546	-1 000
65 Anpassad grundskola	512	168	462	50	-300
66 Gymnasieskola	478	554	-581	1 060	0
67 Anpassad gymnasieskola	201	49	161	40	-1 500
68 Gemensam verksamhet BIF	-13 030	-13 183	-13 720	691	100
69 Förvaltningsgem kostn	-38 262	-38 836	-39 493	1 231	-600
	-211 939	**-224 885**	**-225 613**	**13 674**	**1 700**

Sammantagen prognos bildningsnämnden

Till och med mars redovisar bildningsnämnden en positiv avvikelse i förhållande till budget på +13 674 tkr. Samtidigt är den sammantagna prognosen för året +1 700 tkr.

Det råder fortfarande stor osäkerhet kring årets prognos, en stor del av året återstår och mycket kan hända. För de enheter som i dagsläget redovisar negativa prognoser kommer åtgärder vidtas för att komma till rätta med avvikelsen. För enheter som i dagsläget redovisar ett positiv resultat kan oförutsedda händelser göra att prognosen förändras eller beslut kan tas om att nyttja medel för idag inte kända insatser. Det största orosmomenten för året är den ökande andelen elever i anpassad skola med stora stödbehov.

Prognosen för året har försämrats marginellt, från +1 800 tkr till +1 700. Den prognostiserade avvikelsen för resursfördelningen har dock försämrats med -1 500 tkr då två nya placeringar på Dammsdal har räknats in i prognosen. Samtidigt har prognosen för förskolan förbättrats med ytterligare +600 tkr, prognosen för anpassad grundskola förbättrats med +300 tkr och även prognosen för stödverksamheter har förbättrats med +300 tkr.

I prognosen beräknas 0 kr av de tillfälliga medel som bildningsnämnden tilldelats för omställningskostnader nyttjas.

Bildningsnämnden

Nämndverksamhetens prognos för året är +/- 0.

Förvaltningsledning och administration

Verksamheten omfattar ledning, administration samt projekten Ungas framtid och UP2. För perioden finns en positiv avvikelse på resursfördelning på + 3 568 tkr. Prognosen för året är +3 100 tkr.

Prognosen för året förklaras av dels av att de medel som tillfördes i budget 2025 för KAA ej kommer behöva användas fullt ut då de projekt som idag finansieras verksamheten förlängts. Prognosen förklaras även av att medel som avsatts för buffert i dagsläget inte behöver nyttjas, detta kan dock ändras under året.

Resursfördelning och tilläggsbelopp

För perioden finns en positiv avvikelse på resursfördelning på + 3608 tkr. Prognosen för året är + 200 tkr.

Den stora positiva avvikelsen för perioden beror på att två stora intäkter som var budgeterade senare under våren betaldes ut i mars. Dels 2 496 tkr för statsbidrag för maxtaxa som är budgeterat i april, och dels 654 tkr för schablonersättning Migrationsverket som är budgeterat i juni.

I detta tidiga skede av året är prognosen väldigt osäker, beräkningar har gjorts enbart för vårterminen och för höstterminen beräknas utfallet följa budget. Prognosen fördelar sig på detta sätt:

- Fritidsgårdar +200 tkr - i dagsläget betalas bidrag ut för tre fritidsgårdar.
- Förskola -1 100 tkr - barnantalet överstiga budget under våren vilket gör att utbetalning av skolpeng är högre än budgeterat samtidigt beräknas intäkterna från Migrationsverket bli högre än budgeterat.
- Fritidshem +400 tkr - antalet barn i fritidshem är något lägre än budgeterat vilket gör att utbetalning av skolpeng är lägre än budgeterat samtidigt som intäkterna är högre än budgeterat.
- Förskoleklass + 700 tkr - antalet elever i förskoleklass understiger budgeterat vilket gör att utbetalning av skolpeng är lägre än budgeterat
- Grundskola -1500 tkr - antalet elever i grundskola överstiger budgeterat vilket gör att utbetalning av skolpeng är högre än budgeterat. Samtidigt finns fler elever från andra kommuner i verksamheten vilket gör att intäkterna för försäljning av skolplatser ökar.
- Anpassad grundskola + 500 tkr - utbetalningen av skolpeng är högre än budgeterat, framförallt för att två elever placerades på Dammsdal i mars. Intäkterna är högre än budgeterat på grund av retroaktiv fakturering av andra kommuner.
- Gymnasieskola + 800 tkr - antalet elever i gymnasieskola understiger budgeterat vilket gör att utbetalning av skolpeng är lägre än budgeterat. Samtidigt finns färre elever från andra kommuner i verksamheten vilket gör att intäkterna för försäljning av skolplatser minskar.
- Anpassad gymnasieskola +200 tkr - i dagsläget finns en positiv avvikelse när det gäller utbetalning av skolpeng samtidigt beräknas dock intäkterna för försäljning av skolplatser bli något lägre än budgeterat.

Från och med 2025 är tilläggsbelopp enbart möjligt att söka för fristående skolor och i undantagsfall andra kommuner. En mindre budgetpost finns avsatt för detta. Just nu beräknas denna budget räcka.

Förvaltningsgemensamma kostnader

Verksamheten omfattar hyror, städ, gemensamma system, reseersättning och inackordering. För perioden finns en positiv avvikelse på verksamheten på + 1 231 tkr. Prognosen för året är -600 tkr.

Kostnaderna för inackorderingsbidrag och reseersättning har ökat de sista åren vilket bidrar till en negativ prognos för året.

Stödverksamheter

Den sammantagna prognosen för stödverksamheterna är för året +200 tkr

Till stödverksamheterna räknas Kulturskola, Barn- och elevhälsa inklusive ungdomsmottagningen, KomTek, Bryggan, Öppen förskola och Omsorg på udda tider.

Kulturskola, KomTek och Bryggan lämnar alla en nollprognos för året. Barn- och elevhälsa inklusive ungdomsmottagningen lämnar nu en positiv prognos till +200 tkr. Förändringen beror på lägre personalkostnader. Omsorg på udda tider prognostiserar på grund av högre personalkostnader än budgeterat ett negativt resultat på -200 tkr vid årets slut jämfört med budget.

Förskola

Förskolan redovisar en avvikelse på +1801 tkr i förhållande till budget för perioden. Prognosen för året är + 1 700 tkr. Anledningen till att förskolan nu redovisar en positiv prognos beror främst på grund av lägre personalkostnader.

Utfallet för förskolans intäkter ligger på -96 tkr. Förskolan prognostiserar att intäkterna kommer att vara +750 tkr jämfört med budget vid årets slut.

Förskolan redovisar ett utfall för personalkostnader och hyrpersonalkostnader på +1757 tkr. Förklaringen till utfallet grundar sig i stor sjukfrånvaro samt förskjuten kostnad för timvikarier till månaden efter. Förskolan prognostiserar att personalkostnader och hyrpersonalkostnader kommer att ligga +950 tkr vid årets slut jämfört med budget. Förklaringen till prognosen ligger i att det finns vakanta tjänster på vissa förskolor.

Utfallet för övriga kostnader har under januari-mars varit +141 tkr jämfört med budget. Förskolan prognostiserar att kostnaderna vid årets slut kommer att vara +- 0 jämfört med budget.

Tre förskolor prognostiserar negativa resultat vid årets slut, som mest -350 tkr i dagsläget. Majoriteten av kommunens förskolor (13) prognostiserar positiva resultat vid årets slut, som mest +450 tkr. Sex av kommunens förskolor prognostiserar +-0 resultat vid årets slut.

Grundskola

För perioden redovisar grundskolorna en avvikelse i förhållande till budget på 1 546 tkr. Prognosen för året är -1 000 tkr.

Grundskolan har en ackumulerad avvikelse på 1 621 tkr på övriga kostnader. Det inom resultatraden som sticker ut är främst inköp av läroböcker och litteratur där inköpen för kommande läsår ännu inte är genomförda. Grundskolan prognostiserar att använda dessa medel och posten balanseras vid årets slut. Grundskolan har en ackumulerad avvikelse på personalkostnader på 278 tkr och en avvikelse på intäkter på -431 tkr. Avvikelsen för intäkter beror främst på statsbidrag som ännu inte är helt fastställda och därför inte bokförda som intäkt till enheterna. Grundskolan prognostiserar att de budgeterade intäkterna genom statsbidrag kommer balanseras vid årets slut.

Inom grundskolan finns en variation mellan enheterna där vissa enheter har ökade kostnader till följd av utmaningar i elevgruppen. Verksamheten arbetar med dessa utmaningar för att få ekonomin i balans.

Anpassad grundskola

För perioden redovisar anpassad grundskola en avvikelse i förhållande till budget på 50 tkr. Prognosen för året är -300 tkr.

Den ackumulerade avvikelsen beror främst på att intäkterna för anpassad grundskola varit högre än budgeterat till följd av fler elever. Den anpassade grundskolan har för perioden haft högre personalkostnad än budgeterat.

Den negativa prognosen för året beror till stor del på att Stensätter anpassad skola och järven anpassad skola prognostiserar med ett minskat elevantal inför höstterminen. Enheterna bedriver ett arbete för att anpassa sin organisation utefter aktuellt elevantal.

Gymnasieskola

Gymnasieskolorna redovisar en positiv avvikelse i förhållande till budget för perioden på +1 060 tkr. Prognosen för året är fortfarande +/- 0.

Den positiva avvikelsen beror främst på att vissa stipendiemedel inkom tidigare än budgeterat. Intäkterna innebär dock inget överskott, då de motsvaras av kommande utbetalningar. Därtill har personalkostnaderna varit lägre än förväntat till följd av sjukfrånvaro och vakanta tjänster, men detta förväntas jämna ut sig senare under året.

Anpassad gymnasieskola

Anpassad gymnasieskola redovisar för perioden en positiv avvikelse i förhållande till budget på +40 tkr. Trots detta kvarstår den negativa helårsprognosen på -1 500 tkr.

Det negativa årsresultatet beror i huvudsak på att personalkostnaderna överstiger vad tilldelad skolpeng täcker. Elevgruppen inom den anpassade gymnasieskolan har omfattande och varierande behov, vilket kräver hög personaltäthet och särskilda anpassningar. Dessa insatser är nödvändiga för att säkerställa att varje elev får den utbildning, det stöd och den trygghet som de har rätt till enligt skollagen. Det finns även en viss osäkerhet kring elevantalet inför höstterminen, vilket kan komma att påverka prognosen.

Investeringsredovisning

Huvudprojekt	Utfall ack	Budget helår	Kvar av årets budget	Prognos avvikelse mot budget helår
100001 Upph verks.system och lärplatt	0	-500	500	0
100004 Investering gymnasieskola	-53	-500	447	0
100005 Grundskola - inv, tekn utr	0	-500	500	0
100007 Nya förskolor	0	-320	320	0
100011 1:1 satsning 1-9	0	-14 800	14 800	0
100019 Upprustning förskolan	0	-1 229	1 229	0
100026 Nya lokaler grundskolan Forssj	0	-300	300	0

100028 1-1 Gymnasieskola	-294	-2 000	1 706	0
100029 Södra skolan	0	-1 000	1 000	0
100030 Tillg. anpassning & ombyggn. F	0	-1 000	1 000	0
	-347	**-22 149**	**21 802**	**0**

Investeringstakten har varit låg under årets början. De största investeringarna som planeras för året är 1-1 grundskola och 1-1 gymnasieskola. Utrustning till elever i förskoleklass, år 4, år 7 och år 1 på gymnasiet är beställd och kommer att levereras till skolstart i augusti. Det är också först i augusti kostnaden för dessa investeringar kommer att uppstå.

När det gäller posterna "Södra skolan" och "Tillgänglighetsanpassning och ombyggnation Forssjö skola" är investeringarna beroende av att ombyggnationer först genomförs.

Personalredovisning

Kompetensförsörjning

Inom förskolan har det under månaden samverkats en ny rektorsorganisation inför höstterminen 2025.

I budget för 2025 och 2026 tillförs bildningsnämnden tillfälliga medel för att förstärka matematikundervisningen. Under mars blev rekryteringen av en matematikutvecklare klar, den nyanställde utvecklaren kommer att tillträda sin tjänst i augusti. Fokus i uppdraget ska ligga på att utveckla matematikdidaktik i bildning- och arbetsmarknadsförvaltningens verksamheter.

Sjukfrånvaro

Under februari var den totala sjukfrånvaron i % av arbetad tid för alla tillsvidareanställda inom förvaltningen 8,49% (kvinnor 9,42, män 4,44%). Detta är lägre än samma månad förra året då den totala sjukfrånvaron var 9,75%. Högst är sjukfrånvaron i förskola där sjukfrånvaron är 13,34% (15,28% feb-24) följd av anpassad grundskola 11,05% (11,61% feb-24). I grundskolan ligger sjukfrånvaron på 7,25% (8,01% feb-24) och i den anpassade gymnasieskolan ligger sjukfrånvaron på 6,67% (5,93% feb-24). Lägst är sjukfrånvaron i gymnasieskolan 4,67% (5,37% feb-24). I förhållande till samma månad förra året har sjukfrånvaron sjunkit i samtliga verksamheter förutom i den anpassade gymnasieskolan.

Planering fortskrider av en halvdag för uppföljning av arbetet med sjukfrånvaron inom förskolan som kommer att ske den 24/4. Denna dag är ett samarbete mellan verksamhetschef, rektorer och deras lokala skyddsombud, HR-enheten, kvalitetsutvecklare och övergripande fackliga ombud.

Datum
2025-05-08

Vår beteckning
BIN/2025:100 - 1.5.2 - Mäta verksamhetskvalitet

Mottagare:

Vår handläggare
Rasmus Berglöv

Handläggare telefon
0150-570 71

Handläggare e-post
Rasmus.Berglov@katrineholm.se

Utbildningsväsendets värdegrund och uppdrag 2024-2025

Förvaltningens förslag till beslut

Bildningsnämnden lägger rapporten till handlingarna.

Sammanfattning av ärendet

Bildningsnämnden har tagit del av rapporten gällande utbildningsväsendets värdegrund och uppdrag läsåret 2024–2025. Rapporten är en kommunövergripande analysrapport för de kommunala verksamheterna förskola, förskoleklass, grundskola, fritidshem, anpassad grundskola, gymnasieskola och anpassad gymnasieskola.

Syftet med analysrapporten är att ge en övergripande bild av kvaliteten (måluppfyllelse utifrån läroplaner och skollag) I Katrineholms kommunala förskolor och skolor samt att presentera en grundläggande analys av årets resultat avseende området förskolans och skolans värdegrund och uppdrag och utifrån detta peka på utvecklingsbehoven. Syftet är i förlängningen att skapa ett underlag för fortsatt planering och utveckling av verksamheten.

Ärendets handlingar

- Huvudmannens analysrapport – Värdegrundsuppdraget 2024–2025

Rasmus Berglöv
Utredare

Beslutet skickas till:

Akten

Katrineholm

Utbildningsväsendets värdegrund och uppdrag läsår 2024 - 2025

Kommunövergripande analysrapport för de kommunala verksamheterna: förskola, förskoleklass, grundskola, fritidshem, anpassad grundskola, gymnasieskola och anpassad gymnasieskola

Förvaltning: Bildnings- och arbetsmarknadsförvaltningen

Datum: 1 april 2025

Arijana Bajric Gredelj

Johan Lindeberg

Innehållsförteckning

Inledning 5

Syfte 5
Statliga författningar 6
Dataunderlag 6
Kategorisering av data 7
Metod 8
Struktur för processer 8
Huvudtema Utbildningsväsendets värdegrund och uppdrag 9
Genomförande 9
Analys 9

Tillgänglig utbildning 12

Barnkonventionen 13
Skollagen 14
Diskrimineringslagen 14
Bildningsförvaltningens verksamhetsplan 16
Att arbeta med tillgängliga lärmiljöer 17
SPSM:s tillgänglighetsmodell 18

Förskola 20

Förskolans värdegrund 20
Enkätresultat förskola 21
Barn 21
Personal 23
Vårdnadshavare 25
Avslutande reflektioner 27

Grundskola F – 9 28

Förskoleklassens, grundskolans, anpassade grundskolans och fritidshemmets värdegrund 28
Enkätresultat grundskola F – 3 och 4 – 6, anpassad grundskola samt fritidshem 29
Elever 29
Personal 32
Vårdnadshavare 34
Enkätresultat grundskola 7 – 9 37
Elever 37
Personal 41
Vårdnadshavare 43
Enkätresultat mottagningsenheten Bryggan 47
Avslutande reflektioner 48

Gymnasieskola 50

Gymnasieskolans värdegrund 50
Enkätresultat gymnasieskola och anpassad gymnasieskola 51
Elever 51
Personal 55
Avslutande reflektioner 57

Tematisk analys och slutsats 1 – 19 år 58

Barns och elevers delaktighet för en likvärdig och framgångsrik utbildning av hög kvalitet 58
Ledning och styrning 60
Kunskap om och bedömning av barns och elevers förutsättningar 61
Upplevd trygghet 64
Tillgängliga lärmiljöer 69
Förskolans och skolans demokrati- och värdegrundsuppdrag 80
Kränkande behandling, trakasserier och diskriminering 82
Jämställdhet 85
Delaktighet och inflytande 88
Kunskap om barns och elevers upplevelser 99
Likvärdighet och kvalitet utifrån ovanstående aspekter 106
Förvaltningsövergripande utvecklingsprocesser 107

Framgångar 110

Avslutning 116

Identifierade styrkor och kvaliteter att värna 118
Utvecklingsområden 119

Referenslista 123

Samtliga kommentarer och resultat avser läsåret 24/25 och baseras på förvaltningens internt framtagna samt nationellt insamlade statistiska underlag, observationer i våra verksamheter och dialog med barn, elever, personal och vårdnadshavare. Samtliga tidsmässiga jämförelser görs mot barn och elever i motsvarande verksamhet vårterminen 2024, om inte annat anges.

Resultaten avser alla de elever som undervisas i Katrineholms kommunala förskolor och skolor, även om de inte är folkbokförda i kommunen. Friskolornas elever är inte inkluderade.

Data som omfattar grupper med tio eller färre elever kommenteras inte om inte särskild anledning finns. I dessa fall understryks det att kommentaren avser en liten grupp elever.

Inledning

Utbildningsväsendets värdegrundsuppdrag utgör en central del av förskolans och skolans uppdrag och vilar på de demokratiska principer som fastställs i skollag, läroplaner och internationella konventioner, såsom FN:s konvention om barnets rättigheter. Syftet med denna rapport är att analysera och utvärdera hur värdegrundsarbetet har genomförts inom förskola, grundskola och gymnasieskola under det aktuella läsåret.

Rapporten består av två huvudsakliga delar. Den första delen bygger på en kvantitativ analys av enkätsvar från barn, elever, pedagoger och vårdnadshavare. Dessa enkäter belyser aspekter såsom trivsel, trygghet, värdegrund och delaktighet. Den andra delen utgör en tematisk analys av de insikter som framträder ur enkätsvaren samt andra relevanta underlag. Fokus ligger på att identifiera styrkor, utmaningar och utvecklingsområden inom värdegrundsarbetet.

Resultaten av denna rapport syftar till att ge ett kunskapsunderlag för vidare utvecklingsinsatser, samt att säkerställa att utbildningsväsendet i [Kommunens namn] fortsätter att främja en inkluderande och trygg lärmiljö där alla barn och elever får möjlighet att utvecklas i enlighet med skolans värdegrundsuppdrag.

Skollagen kräver att varje huvudman inom skolväsendet på huvudmannanivå systematiskt och kontinuerligt ska planera och följa upp utbildningen, analysera orsakerna till uppföljningens resultat och utifrån analysen genomföra insatser i syfte att utveckla utbildningen.

Såväl huvudmannens som enheternas kvalitetsarbete ska genomföras i enlighet med skollagen, läroplanerna och andra författningar. Analysrapporter, kvalitetsrapporten och övriga kompletterande uppföljningar som bildningsförvaltningen genomför är en del av detta arbete på huvudmannanivå.

Det systematiska kvalitetsarbetet syftar till att analysera måluppfyllelse av såväl nämndens mål som nationella målsättningar. Då processerna i det systematiska kvalitetsarbetet belyser flera mål samtidigt, utgår analysen från flera olika områden men med fokus på områden som behandlas i texten nedan.

Syfte

Syftet med analysrapporten är att ge en övergripande bild av kvaliteten (måluppfyllelsen utifrån läroplaner och skollag) i Katrineholms kommunala förskolor och skolor samt att presentera en grundläggande analys av årets resultat avseende området förskolans och skolans värdegrund och uppdrag och utifrån detta peka på utvecklingsbehoven. Syftet är i förlängningen att skapa ett underlag för fortsatt planering och utveckling av verksamheten.

Kvalitetsarbetet på huvudmannanivå bygger på de uppgifter som kommer fram i verksamheternas kvalitetsarbete och på andra uppgifter som är väsentliga för uppföljningen och utvecklingen. Kvalitetsrapporten med kompletterande analysrapporter ger beslutsfattare ett underlag för vidare utveckling av förskolor och skolor i Katrineholms kommun.

Statliga författningar

Varje huvudman inom skolväsendet ska på huvudmannanivå systematiskt och kontinuerligt planera, följa upp och utveckla utbildningen (4 kap. 3 § skollagen). Sådan planering, uppföljning och utveckling av utbildningen som anges i 3 § ska genomföras även på förskole- och skolenhetsnivå 4 kap. 4 §skollagen.

Enligt skollagen (2010:800) ansvarar huvudmannen, Katrineholms kommun, för att utbildningen genomförs på ett sådant sätt att de nationella mål som riksdag och regering fastställt för verksamheten kan nås. Verksamheterna ska, förutom de statliga styrdokumenten, utformas utifrån lokala förutsättningar och behov. Skolans styrning brukar ses som en styr- och stödkedja.

Dataunderlag

I analysrapporten presenteras huvudmannens samlade resultat och analys under läsåret utifrån en mängd olika underlag.

Ett viktigt underlag till kvalitetsrapporten är förvaltningens kunskapsresultat i de olika verksamhetsformerna. Ett annat är resultat från den årliga kvalitets- och attitydundersökning, så kallade ViSKA-enkäter, som genomförs bland barn, elever, pedagoger och vårdnadshavare i samtliga verksamhetsformer. I årets enkätundersökning deltog totalt 8823 respondenter enligt fördelningen nedan:

Respondenter	Barn och elever	Pedagoger	Vårdnadshavare	Totalt
Förskola	825	271	1213	2309
Grundskola F-6	2314	281	1863	4458
Grundskola 7-9	389	74	520	983
Anpassad grundskola	20	45	29	94
Gymnasieskola	790	100		890
Anpassad gymnasieskola	59	30		89
Totalt	**4397**	**801**	**3625**	**8823**

Tabell 1. *Antal respondenter per målgrupp och verksamhetsform*

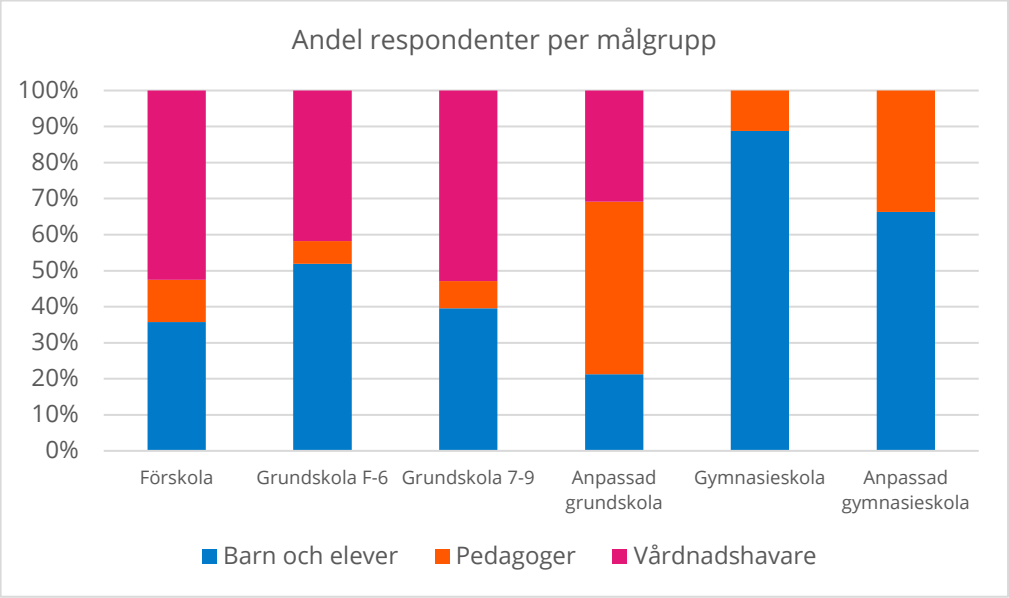

Diagram 1. *Andel respondenter per målgrupp och verksamhetsform*

Att antalet vårdnadshavare i förskolan är oproportionerligt stor i relation till antal barn som svarat på enkäten beror på att samtliga vårdnadshavare i förskolan tillfrågas, medan endast barn som fyller tre år under året och äldre svarar på enkäten. I grundskolan årskurs 7 – 9 beror diskrepansen istället på låg responsgrad bland eleverna i målgruppen.

Respondenter inom gruppen vårdnadshavare i gymnasieskola och anpassad gymnasieskola saknas av den anledningen att denna målgrupp är undantagen från undersökningen.

Som underlag till analys används vidare barn-, elev- och personalstatistik som till exempel uppgifter om elevernas socioekonomiska bakgrund, frånvarostatistik, behörighetsgrad bland lärare och arbetsmiljödata.

Även statistik över antal inkomna anmälningar om kränkande behandling och andra slags myndighetsärenden används som analysunderlag i framskrivning av rapporten.

Kategorisering av data

Dataunderlag som använts i rapporten kategoriseras utifrån de fyra olika datatyperna som används i analyser på olika organisatoriska nivåer inom bildningsförvaltningen. Tre av datatyperna klassas som förklaringsdata som används för att förklara utfallet i datatypen resultatdata.

- **Demografiska data** beskriver förvaltningens demografiska förutsättningar utifrån bland annat barn-, elev- och personalgruppens sammansättning, i regel i form av olika typer statistik. Demografiska data klassas som förklaringsdata.

- **Perceptuella data** beskriver barns, elevers, personals eller vårdnadshavares uppfattning om verksamheten som exempelvis fångas upp genom enkätundersökningar och intervjuer. Perceptuella data klassas som förklaringsdata.
- **Processdata** beskriver hur förvaltningen arbetar för att nå sina mål och täcker exempelvis in förvaltningens kvalitetsarbete, genomförda kvalitetsdialoger, aggregering av enheternas kvalitetsrapporter och kvalitetsplaner samt övriga utredningar, granskningar och rapporter som genomförts av förvaltningen och andra myndigheter under läsåret. Processdata klassas som förklaringsdata.
- **Resultatdata** beskriver elevernas kunskaps- och värdegrundsresultat och är de centrala data i förvaltningens analys.

Metod

Vidare används aggregerad dokumentation från de kvalitetsdialoger som genomförs på alla nivåer i förvaltningens styrkedja, dokumentation från aggregeringen av enheternas systematiska kvalitetsarbete, bildningsnämndens delårsrapport som följer upp kommunfullmäktiges mål samt nämndens indikatorer inom ramen för den kommunala styrningen av förvaltningen, uppföljning inom nämndens internkontrollarbete, förvaltningens genomförda utredningar och utvärderingar under året samt kompletterande intervjuer med representanter från förvaltningens olika stödfunktioner. Utifrån de samlade resultaten har kontinuerliga diskussioner förts i förvaltningens ledningsgrupp.

Slutsatserna från dessa diskussioner har i sin tur också utgjort ett viktigt underlag till rapporten. Rapportförfattaren har fått inspel till analysen utifrån de samlade underlagen genom ett antal seminarier med grupper av rektorer, förvaltningsledning och medarbetare med analytisk kompetens.

Struktur för processer

Varje huvudman ska på övergripande nivå följa upp utbildningen genom ett systematiskt kvalitetsarbete. I Katrineholms kommunala förskolor och skolor genomförs det enligt årshjul för det systematiska kvalitetsarbetet som innehåller fyra delmoment indelade i följande huvudteman: Kunskaper och lärande, Mål och kvalitet, Normer och värden och Kvalitet och resultat.

Kunskaper och lärande syftar till att följa och analysera arbetet med att främja barns och elevers lärande.

Mål och kvalitet följer betyg och andra resultat i relation till olika förutsättningar för enheterna.

Värdegrundsuppdrag sätter fokus på barns och elevers lika möjligheter, välmående, trygghet och säkerhet i förskola och skola.

Kvalitet och resultat innebär uppföljning och analys av riktade insatser eller andra prioriterade fokusområden, uppföljning av resultat och prioritering av nya utvecklingsområden.

Huvudtema Utbildningsväsendets värdegrund och uppdrag

Utbildningsväsendets värdegrund och uppdrag är en utvecklingsprocess i huvudmannens systematiska kvalitetsarbete. Det innebär att uppföljningen kombineras med en analys som syftar till reflektion och utveckling på förskolorna och skolorna.

Områden som följs är värdegrundsarbete och kompensatoriskt uppdrag för välmående, trygghet, utveckling och lärande. Varje år väljs några specifika områden som blir fokus i dialog och analys. 2024 – 2025 års kvalitetsdialog fokuserade på det kompensatoriska uppdraget, likabehandling, tillgänglig utbildning och delaktighet och inflytande.

Genomförande

Varje enhet har genomfört analyser utifrån verksamhetsformens fokusområde. Materialet var enligt utvärdering uppskattat av deltagarna och har blivit ett stöd för likvärdigheten i kommunen genom att samtliga förskolor och skolor analyserat sin utbildning utifrån materialet.

Efter förskolornas och skolornas analys genomfördes gemensamma kvalitetsdialoger om utvecklingsområden, styrkor och identifierade behov. Förvaltningsövergripande representanter från enheten för verksamhetsutveckling, övergripande barn- och elevhälsa samt verksamhetschefer för förskola, grundskola och gymnasieskola har deltagit i, samtalslett och dokumenterat dialogerna.

Dialogerna genomfördes tvärprofessionellt mellan förskola och skola, vilket innebär att förskolorna och skolorna hade gemensamma dialoger. Kvalitetsdialogerna var organiserade enligt de geografiska teamen, vilket innebar att förskolorna och skolorna samtalade utifrån sina gemensamma geografiska områden som barnen och eleverna i huvudsak bor i, vilket ger ett mervärde för arbetet med bland annat övergångar.

Analys

Analysen är indelad i fem huvudfrågeområden då kvalitetsdialogerna främst hade fokus på områden inom ramen för dessa. Utöver dialogerna som beskrivits ovan är den årliga enkäten för samtliga barn (barn under 3 år undantagna), elever, pedagogisk personal och vårdnadshavare, med undantag för vårdnadshavare inom gymnasieskola, underlag för analysen.

De fem områden som analyseras är:

- Tillgängliga lärmiljöer
- Demokrati- och värdegrundsuppdraget
- Kränkande behandling, trakasserier och diskriminering
- Jämställdhet
- Delaktighet och inflytande

Underlag från enkätsvaren som analyserades inom ramen för ovanstående områden är följande huvudfrågeområden med underliggande frågor:

- Delaktighet och inflytande
- Förhindra kränkningar
- Grundläggande värden i undervisningen
- Grundläggande värden på enheten
- Trygghet, trivsel och studiero

Respektive huvudfrågeområde i enkäterna omfattar ett antal frågor som svarar på de fem ovan nämnda områden som är föremål för denna rapports analys.

Frågeområden har i så stor utsträckning som möjligt presenterats i form av så kallad paretodiagram. I ett paretodiagram visas fördelningen av data i fallande ordning med en kumulativ linje på en sekundär axel som en procentandel av summan.

Paretodiagrammet används för att kunna identifiera de mest väsentliga problemen. Diagrammet kallas ibland också för 80/20-diagram. Detta betyder att 20 procent av felen står för 80 procent av felen. Vid behov kan diagrammet användas i flera steg. Diagrammet är också lämpligt för att följa upp vilken verkan insatta åtgärder har haft.

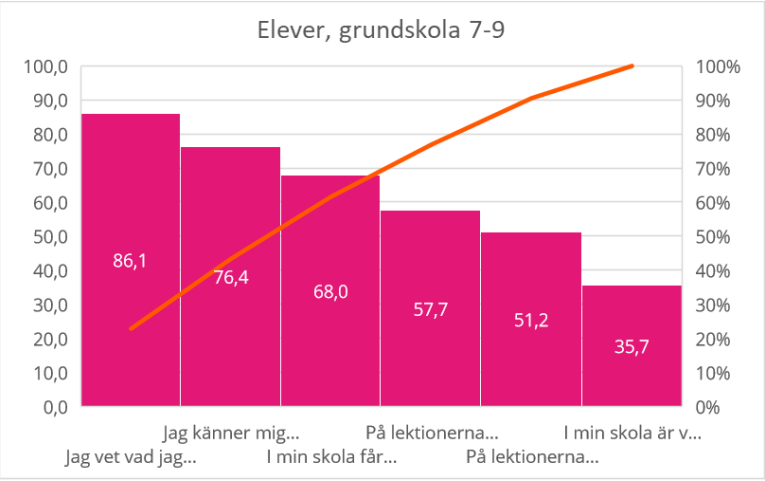

Bild 1. *Paretodiagram, exempel*

Analys av kvalitet i verksamheterna och utvecklingsområden per verksamhetsform samt på aggregerad nivå har genomförts av förvaltningsövergripande representanter från enheten för

verksamhetsutveckling. Beskrivningar och analys belyser avsaknad av fokus inom vissa områden och lyfter fram sådant som många enheter haft dialog om samt sådant som verkar vara särskilt betydande, även om bara några enheter lyft detta.

Samtliga analyser i denna rapport tar sin utgångpunkt i rubriker som återfinns under kapitel ”Tillgänglig utbildning”. Dessa är vägledande i såväl analysarbetet som identifieringen av framgångsfaktorer och utvecklingsområden samt slutsatsdragningen med framtagning av adekvata insatser.

I avsnittet Avslutning sammanfattas de kvaliteter och utvecklingsområden som identifierats mot bakgrund av rapportens beskrivningar och analys.

Tillgänglig utbildning

Skolan är en viktig plattform för barn och ungdomar och påverkar såväl barndomen som vuxenlivet. Den svenska skolan är samhällets största arbetsplats där drygt 1,5 miljoner barn och ungdomar genomgår utbildning – en utbildning som ska skapa förutsättningar för lärande och kunskapsbildning, såväl i olika skolämnen som i demokrati och värdegrundsfrågor.

De grundläggande demokratiska värderingar som den svenska skolan vilar på finns beskrivna i skolans styrdokument: skollag och läroplaner. Dessa värderingar omfattar exempelvis människolivets okränkbarhet, individens frihet och integritet, alla människors lika värde, jämställdhet och solidaritet mellan människor.

Delaktighet för lärande, forskning för skolan, Skolverket

Skolans styrdokument slår fast att grundläggande demokratiska värderingar ska genomsyra hela verksamheten på ett konkret och systematiskt sätt. Dessa värderingar ska integreras i all planering, genomförande och utvärdering av undervisningen, och utgöra en röd tråd i det pedagogiska arbetet. Genom utbildningen ska barn och elever utveckla kunskap om mänskliga rättigheter och demokrati. Hela utbildningsväsendet förväntas präglas av demokratiska principer, oavsett om det gäller klassrum, korridorer, matsalar, omklädningsrum eller skolgårdar. För att säkerställa detta ska demokratiska arbetsformer utgöra en självklar del av undervisningen.

Arbetet med grundläggande demokratiska värderingar måste ha en central plats i barns och elevers lärande. En grundläggande del av förskolans och skolans uppdrag är att säkerställa att alla barn och elever får reella möjligheter att aktivt medverka i beslut och processer som påverkar dem och deras utbildning. Detta innebär att delaktighet och inflytande ska vara integrerade och självklara inslag i den pedagogiska verksamheten.

Elevers delaktighet och inflytande är en röd tråd genom hela den styrkedja som ger riktlinjer och förutsättningar för hur arbetet och lärandet ska organiseras i skolan. Grunden i styrkedjan är skollagens skrivningar om kvalitet och inflytande (4 kap. 9–10 §§, skollagen) och inledande bestämmelser om särskild hänsyn till barnets bästa (1 kap 10 §).

I skollagen ser man hur Barnkonventionen varit vägledande, till exempel genom att barn och elever ska ges möjlighet att fortlöpande stimuleras att ta aktiv del i arbetet med att vidareutveckla utbildningen och hållas informerade i frågor som rör dem och att formerna för barns och elevers inflytande ska anpassas efter deras ålder och mognad. Eleverna ska alltid ha möjlighet att ta initiativ i frågor som berör dem och deras sammanslutningars arbete med inflytandefrågor ska även i övrigt stödjas och underlättas. Skollagen understryker också att särskild hänsyn till barnets bästa alltid ska vara utgångspunkten för skolans verksamhet.

Delaktighet för lärande, forskning för skolan, Skolverket

Barnkonventionen

Barnkonventionen
FN:s konvention om barnets rättigheter,

Artikel 12: Åsiktsfrihet och rätten till att bli hörd
Konventionsstaterna ska tillförsäkra det barn som är i stånd att bilda egna åsikter rätten att fritt uttrycka dessa i alla frågor som rör barnet. Barnets åsikter ska tillmätas betydelse i förhållande till barnets ålder och mognad.

Artikel 13: Yttrande- och informationsfrihet
Barnet ska ha rätt till yttrandefrihet. Denna rätt innefattar frihet att oberoende av territoriella gränser söka, ta emot och sprida information och tankar av alla slag, i tal, skrift eller tryck, i konstnärlig form eller genom annat uttrycksmedel som barnet väljer.

Artikel 29: Utbildning, syfte
Konventionsstaterna är överens om att barnets utbildning ska syfta till att:
***(a)** utveckla barnets fulla möjligheter i fråga om personlighet, anlag och fysisk och psykisk förmåga,*
***(b)** utveckla respekt för mänskliga rättigheter och grundläggande friheter samt för principerna i Förenta nationernas stadga,*
***(c)** utveckla respekt för barnets föräldrar, för barnets egna kulturella identitet, språk och värden, för bosättningslandets och för ursprungslandets nationella värden och för kulturer som skiljer sig från barnets egen,*
***(d)** förbereda barnet för ett ansvarsfullt liv i ett fritt samhälle i en anda av förståelse, fred, tolerans, jämställdhet mellan könen och vänskap mellan alla folk, etniska, nationella och religiösa grupper och personer som tillhör ett urfolk,*
***(e)** utveckla respekt för naturmiljön.*

Sedan den 1 januari 2020 är Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter, även kallad Barnkonventionen, lag i Sverige. Detta medför att alla beslut som påverkar barn och unga måste inkludera ett barnrättsperspektiv.

Enligt Barnkonventionen är en likvärdig utbildning en grundläggande demokratisk rättighet. Principen om alla barns lika värde och deras rätt till en tillgänglig utbildning utgör konventionens fundament. Skolan ska säkerställa att barn och elever ges likvärdiga möjligheter att utveckla kunskap och främja sin personliga utveckling.

Rätten till utbildning realiseras genom både undervisningsmetoder och lärmiljöer, där det övergripande målet är att stödja varje barns personlighet, anlag och förmågor. Barnkonventionen fastställer inte enbart rätten till utbildning, utan även rätten till kunskap. Detta innebär att utbildningsverksamheten ska möjliggöra optimal utveckling för varje individ, där barns kapacitet och unika förmågor identifieras och tas tillvara.

Skollagen

Skollagen
Skollag (2010:88) 1 kap 4 §:

Skolväsendet vilar på demokratins grund. Utbildningen inom förskola och skola syftar till att barn och elever ska inhämta och utveckla kunskaper och värden. Den ska främja alla barn och elevers utveckling och lärande samt en livslång lust att lära. Utbildningen ska förmedla och förankra respekt för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande demokratiska värderingar som det svenska samhället vilar på.

Enligt skollagen ska barn och elever både inhämta och utveckla kunskaper och värden i en lärmiljö som är anpassad för att utbildningens syfte ska uppnås. Detta innebär att utbildningen måste utgå från och anpassas efter barns och elevers olika behov.

Förskolan och skolan har ett ansvar att ge alla barn och elever den ledning och stimulans som krävs för att främja deras lärande och personliga utveckling. Varje individ ska, utifrån sina egna förutsättningar, ges möjlighet att utvecklas så långt som möjligt i förhållande till utbildningens mål. Enligt läroplanerna bär alla som arbetar i förskolan och skolan ett gemensamt ansvar för att skapa miljöer som stödjer både lärande och utveckling.

Diskrimineringslagen

Diskrimineringslagen
Diskrimineringslag (2008:567), diskrimineringsförbud, 5 §:

Den som bedriver verksamhet som avses i skollagen (2010:800) eller annan utbildningsverksamhet (utbildningsanordnare) får inte diskriminera något barn eller någon elev, student eller studerande som deltar i eller söker till verksamheten. Anställda och uppdragstagare i verksamheten ska likställas med utbildningsanordnaren när de handlar inom ramen för anställningen eller uppdraget.

Enligt diskrimineringslagen får utbildningsverksamhet inte diskriminera något barn eller någon elev. Rätten till likabehandling hör till de

grundläggande mänskliga rättigheterna. Diskrimineringsgrunderna som regleras i lag är:

- etnisk tillhörighet
- religion eller annan trosuppfattning
- funktionsnedsättning
- kön
- könsidentitet och könsuttryck
- sexuell läggning
- ålder

Sedan den 1 januari 2015 betraktas bristande tillgänglighet som en form av diskriminering. Detta innebär att barn och elever med funktionsnedsättning missgynnas om förskolan, skolan eller fritidshemmet inte vidtar skäliga åtgärder för att säkerställa att de får samma förutsättningar som sina kamrater utan funktionsnedsättning. Den utökade diskrimineringslagen syftar till att förbättra tillgängligheten och möjliggöra likvärdigt deltagande för personer med funktionsnedsättning. Inom utbildningsområdet omfattar lagen både undervisning och fysiska lärmiljöer.

Den 1 januari 2017 trädde ytterligare bestämmelser i kraft för att stärka det förebyggande arbetet mot diskriminering. Enligt diskrimineringslagen ska skolor och förskolor arbeta med aktiva åtgärder, vilket innebär ett systematiskt och kontinuerligt arbete för att motverka diskriminering samt främja lika rättigheter och möjligheter oavsett diskrimineringsgrund.

Arbetet ska genomföras i fyra steg: undersöka, analysera, åtgärda samt utvärdera och följa upp. Dessutom ska riktlinjer och rutiner mot trakasserier upprättas. För att säkerställa en effektiv implementering ska detta arbete ske i samverkan med barn, elever och anställda inom verksamheterna.

Bildningsförvaltningens verksamhetsplan

Bildningsförvaltningens målbild

Undervisningskvalitet är avgörande för barns och elevers lärande

Alla barn och elever i Katrineholms kommunala förskolor och skolor har samma möjlighet till en trygg och utvecklande förskole- och skoltid som samtidigt förbereder dem inför framtiden.

Vi har en likvärdig och framgångsrik utbildning av hög kvalitet som lägger grunden för att ge varje barn och elev de bästa förutsättningarna för lärande.

Vi synliggör kontinuerligt hur likvärdigheten i vår verksamhet påverkas av kvaliteten på undervisningen och identifierar hur den ska öka; vi sätter elevernas prestationer i relation till den undervisning de får.

Vi prioriterar utveckling av undervisningens kvalitet för att garantera att alla barn och elever ges förutsättningar för hög måluppfyllelse.

Vår verksamhet präglas av professionalitet och yrkesstolthet där medarbetare är medvetna om att bildning gör skillnad på riktigt.

Våren 2023 utarbetade bildningsförvaltningen en strategisk verksamhetsplan för utveckling av samtliga verksamheter inom förvaltningens ansvarsområden. Planen bygger på nationella och lokala styrdokument samt den gemensamma målbild som förvaltningsledningen och rektorerna har fastställt inom ramen för det systematiska skolutvecklingsarbetet.

Verksamhetsplanen omfattar tre övergripande mål med tillhörande strategier för mandatperioden 2023–2026:

Mål 1: Alla delar av undervisningen präglas av hög kvalitet

Mål 2: Utbildningen präglas av trygghet och studiero

Mål 3: Varje barn och elev ges bästa möjliga förutsättningar för fortsatt utbildning och yrkesverksamhet

Denna rapport fokuserar särskilt på arbetet med mål 2 och mål 3, med betoning på hur dessa områden bidrar till uppfyllelsen av mål 1. Genom en tematisk analys granskas hur faktorer såsom fysisk, social och pedagogisk miljö, samt upplevelsen av delaktighet och inflytande, påverkar undervisningens kvalitet och skapar förutsättningar för lärande.

Att arbeta med tillgängliga lärmiljöer

Trots tydliga lagar och krav visar flera nationella rapporter att förskolan och skolan fortfarande inte är fullt tillgängliga. Under lång tid har tillgänglighet främst kopplats till utformningen av lokaler för att bättre fungera för personer med rörelse-, syn- och hörselnedsättningar, ofta med fokus på byggteknik, framkomlighet och säkerhet.

Att skapa en tillgänglig förskola, skola och fritidshem handlar om att säkerställa att alla barn och elever får möjlighet att ta del av både lärande och gemenskap i hela lärmiljön. Begreppet tillgänglighet beskriver i vilken utsträckning en organisation, verksamhet, lokal eller plats fungerar för barn och elever oavsett diskrimineringsgrund. En otillgänglig lärmiljö begränsar delaktigheten och kan göra det svårt för barnet eller eleven att fullt ut ta till sig undervisningen.

För att säkerställa en helhetssyn på tillgänglig utbildning krävs ett brett perspektiv där alla faktorer som påverkar barns och elevers möjligheter till lärande och kunskapsutveckling beaktas. När lärmiljöer utformas med tillgänglighet i fokus skapas bättre förutsättningar för lärande och behovet av särskilt stöd kan minska. Det leder i sin tur till mer effektiva resursanvändningar och möjliggör ett systematiskt arbete med att ge varje barn och elev bästa möjliga förutsättningar att utvecklas.

Genom att kombinera generella lösningar med en ökad förståelse för hur lärande påverkas av olika förutsättningar, kan verksamhetens behov av särskilt stöd reduceras.

I en inkluderande lärmiljö ges alla barn och elever möjlighet att utvecklas utifrån utbildningens mål. Verksamheter som arbetar aktivt för att främja tillgänglighet identifierar och undanröjer hinder. Det innebär ett kontinuerligt arbete med att åtgärda, utveckla och förbättra lärmiljön så att alla kan delta i undervisning och gemenskap. Samtidigt stärks verksamhetens kunskap om hur den pedagogiska, sociala och fysiska miljön påverkar lärandet.

Att arbeta med tillgänglighet är en pågående process som syftar till att säkerställa en likvärdig utbildning där alla barns och elevers behov, förutsättningar och rättigheter respekteras. Bildningsförvaltningen integrerar tillgänglighetsarbetet i sitt systematiska kvalitetsarbete, det pedagogiska utvecklingsarbetet och som en del av likabehandlingsinsatserna.

Ett helhetsperspektiv på barns och elevers utveckling och lärande måste genomsyra hela lärmiljön. För att leva upp till rätten till utbildning för alla barn och elever (SFS 2010:800, 1 kap. 4 §) ska förskolor, skolor och fritidshem vara tillgängliga genom att:

- Erbjuda utbildning som är anpassad efter barns och elevers individuella förutsättningar och behov.
- Skapa möjligheter för delaktighet i en inkluderande gemenskap.

- Tillhandahålla pedagogiska strategier och stödstrukturer, alternativa lärverktyg och andra anpassningar.
- Utforma lärmiljöer både inomhus och utomhus, anpassade efter olika förutsättningar och behov.

SPSM:s tillgänglighetsmodell

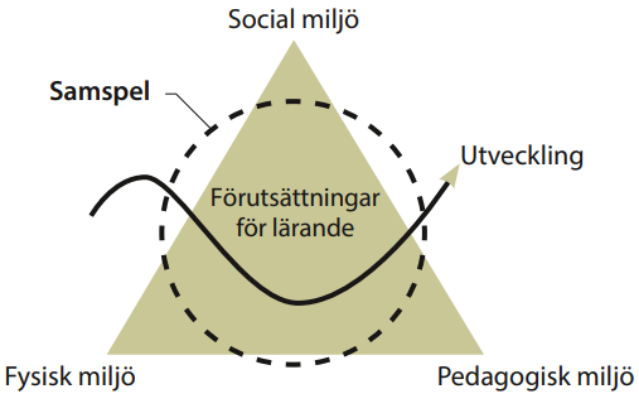

Bild 2. *SPSMs tillgänglighetsmodell visualiserar samspelet mellan de olika miljöerna och förutsättningar för lärande*

Tillgänglighetsmodellen tar ett helhetsgrepp på lärandet i pedagogiska verksamheter som omfattas av skollagen. Modellen består av fyra områden – och visar hur dessa samspelar med varandra.

- Förutsättningar för lärande
- Fysisk miljö
- Pedagogisk miljö
- Social miljö

Varje område i tillgänglighetmodellen innehåller ett antal indikatorer. Indikatorerna förtydligar viktiga områden i lärmiljön som är av betydelse för att skapa en tillgänglig lärmiljö. Tillgänglighet i förskola, skola och på fritidshem handlar om de krav som sociala och pedagogiska indikatorer ställer på den fysiska miljöns utformning.

Förutsättningar för lärande – indikatorer på övergripande förutsättningar som möjliggör lärande: Hur kan individens förutsättningar för lärande påverkas av den omgivande miljön?

Fysisk miljö – indikatorer för att skapa rum för lärandet: Hur ska skolans fysiska miljö vara utformad och användas för att ge det stöd som alla barn och elever behöver?

Pedagogisk miljö – indikatorer som behövs i olika former för lärandet: Hur ska undervisningen utformas så att alla barn och elever kan tillgodogöra sig den?

Social miljö – indikatorer på fungerande social samvaro i lärmiljön: Vilka strategier finns och vilket stöd ges för att möjliggöra delaktighet och gemenskap mellan barn, elever och vuxna utifrån allas lika värde?

Förutsättningar för lärande
Rätten till lärande och trygghet
Delaktighet
Hälsa och lärande
Språk och Kommunikation
Meningsskapande och motivation
Kroppen i lärandet

Social miljö	Pedagogisk miljö	Fysisk miljö
Gemenskap	Pedagogiska strategier och stödstrukturer	Rum för lärande
Begripligt sammanhang	Arbetslag	Ljudmiljö
Planerade aktiviteter utanför förskole- och skolområdet	Olika sätt att lära	Visuell miljö
Samverkan med hemmet	Lärverktyg	Luftmiljö
Normkritik och attityder	Digitalt lärande	Utemiljö
	Hjälpmedel	

Bild 3. *SPSM:s tillgänglighetsmodell med indikatorer*

Med utgångpunkt i denna kunskap och med barnkonventionen som grund, väljer bildningsförvaltningen att kontinuerligt samla in och analysera information inom området genom att bland annat fråga såväl alla barn, elever, pedagoger som vårdnadshavare om upplevelsen avseende lärmiljöerna. Nedan följer analys av insamlade svar under våren 2023 från samtliga nämnda grupper och verksamhetsformer som bildningsförvaltningen ansvarar för.

Förskola

Implementeringen av den reviderade läroplanen Lpfö 18 inleddes den 1 juli 2019. På ledningsnivå har bildningsförvaltningen sedan 2018 bedrivit ett systematiskt arbete för att identifiera och utveckla de områden som introducerats eller förstärkts i den reviderade läroplanen.

Inom förskoleverksamheten har detta utvecklingsarbete successivt intensifierats och fördjupats. Insatserna har syftat till att säkerställa att samtliga delar av förskolans uppdrag genomförs i enlighet med styrdokumenten, där trygghet, omsorg, utveckling och lärande utgör en integrerad helhet.

Förskolans värdegrund

Läroplanen för förskolan (Lpfö 18) fastställer i kapitel 1 förskolans värdegrund och uppdrag, medan kapitel 2 innehåller övergripande mål och riktlinjer. Här framgår bland annat att utbildningen ska skapa en grund för barnens förståelse av demokrati.

Enligt avsnittet om normer och värden ska förskolan aktivt och medvetet påverka samt stimulera barnen att successivt omfatta samhällets gemensamma värderingar och omsätta dem i praktisk handling i vardagen. Barns sociala utveckling förutsätter att de, utifrån sin förmåga, ges möjlighet att ta ansvar för sina egna handlingar och för förskolans miljö.

Rätten till delaktighet och inflytande är central. De behov och intressen som barn uttrycker ska utgöra grunden för både utformningen av lärmiljön och planeringen av utbildningen.

Målen är att varje barn ska ges förutsättningar att utveckla:

- öppenhet, respekt, solidaritet och ansvarstagande,
- förmåga att ta hänsyn till och leva sig in i andra människors situation samt vilja att hjälpa andra,
- förmåga att upptäcka, reflektera över och ta ställning till etiska dilemman och livsfrågor i vardagen,
- respekt och förståelse för alla människors lika värde och de mänskliga rättigheterna,
- ett växande ansvar och intresse för hållbar utveckling och att aktivt delta i samhället,
- intresse för och förmåga att uttrycka tankar och åsikter så att de kan påverka sin situation,
- förmåga att ta ansvar för sina egna handlingar och för miljön i förskolan, och

- förståelse för demokratiska principer och förmåga att samarbeta och fatta beslut i enlighet med dem.

I riktlinjerna för att nå målen beskrivs vad förskollärare ska ansvara för och vad arbetslaget ska göra för att nå målen. I Katrineholms årliga ViSKA-enkäter undersöks bland annat hur förskolorna når dessa mål.

Enkätresultat förskola

Barn

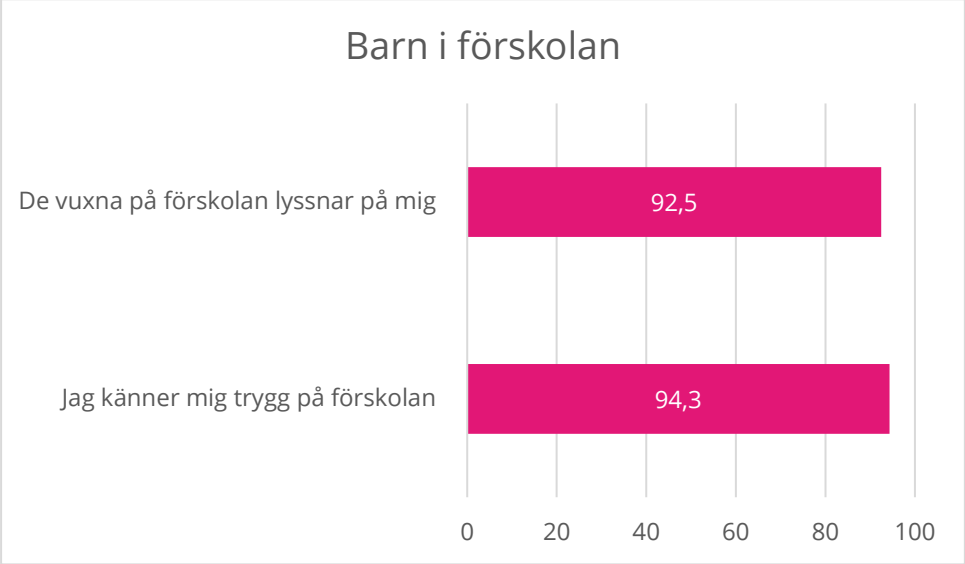

Diagram 2. *Enkätresultat, barn inskrivna i förskolan*

Analys av svar inom denna målgrupp grundar sig på påståenden i diagrammet ovan. Dessa visualiseras även i tabellform som presenteras i slutet av analysen.

Av enkäten riktad till barn i förskolan[1] framkommer att 75,5 procent av barnen, och ungefär lika hög andel av flickorna och pojkarna, har svarat att det stämmer helt att de vuxna på förskolan lyssnar på dem. 17 procent anser att det stämmer delvis och 2,7 procent anser att det inte stämmer alls. Flickor och pojkar svarar ganska lika och resultaten minskar något i båda grupperna i jämförelse med föregående år (från 78,2 till 75,9 för båda könen).

Några exempel från de fristående svaren från barnen som bekräftar detta är:

> *Jag gillar förskolan. Fröknarna är bra och jag leker med kompisar.*
>
> *Jag älskar mina pedagoger.*

[1] 825 personer har svarat (49 % flickor, 50 % pojkar)

Jag tycker om undervisning och att lyssna på vuxna.

Av fritextsvaren framgår också att barnen känner en oro vid personalbyten och att de vuxna ibland inte lyssnar på grund av att de pratar med varandra eller andra vuxna:

När fröknarna pratar lyssnar de inte på mig.

Fritextsvaren angående otrygghet kan delas in i de som relaterar till miljön och de som handlar om personer eller relationer. Miljöer som barnen nämner som otrygga är exempelvis matsalen, när det är släckt eller mörkt i vissa rum, trappor som de kan ramla i, rum där det ofta uppstår konflikter eller vid toaletterna. Några tar upp att det kan kännas otryggt när det är hög ljudvolym och stökigt och bråkigt.

Flera barn tar upp otrygghet i relation till andra människor, bli lämnad ensam eller rädsla för vissa personer:

När någon skrämmer mig

Om någon kompis är dum mot mig eller om någon lurar in mig i ett mörkt rum

När vi blir osams blir jag ledsen

Lite ensamt när ingen leker med mig

Barn	Positiva	Negativa och vet ej
Jag känner mig trygg på förskolan	94,3	5,7
De vuxna på förskolan lyssnar på mig	92,5	7,5

Tabell 2. *Enkätsvar, barn i förskolan*

Personal

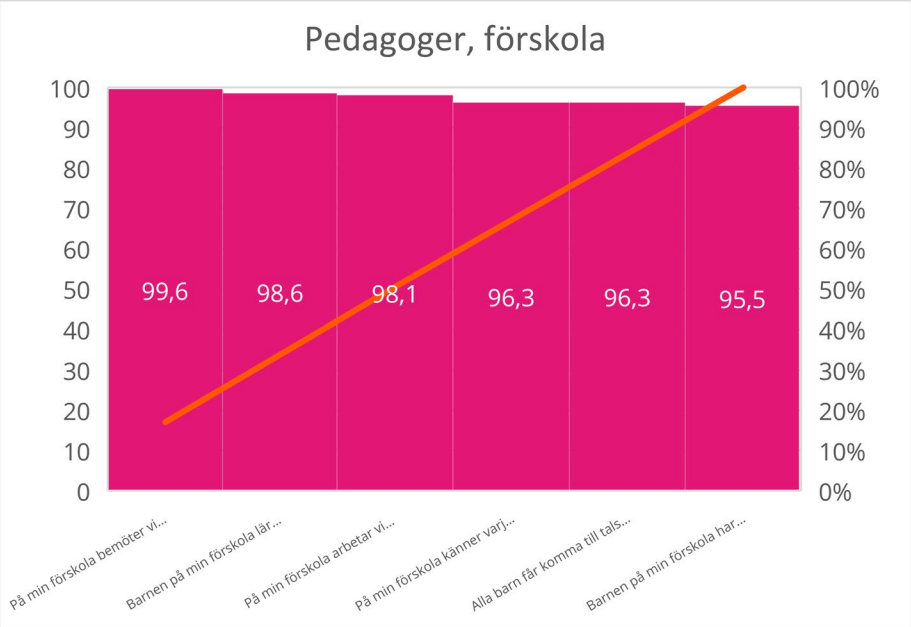

Diagram 3. *Enkätresultat, pedagoger i förskolan*

Analys av svar inom denna målgrupp grundar sig i påståenden i diagrammet ovan. Dessa visualiseras även i tabellform som presenteras i slutet av analysen.

Av enkäten besvarad av personalen i förskolan[2] framgår höga värden relaterade till området delaktighet och inflytande. 96,3 procent tycker att det stämmer helt eller ganska bra att alla barn får komma till tals på förskolan. Drygt hälften (55 procent) tycker att det stämmer helt.

Nästan samtliga (95,5 procent) anser att[3] barnen på deras förskola har inflytande över undervisningens innehåll. En ungefär lika stor andel (98,6 procent) svarar att det stämmer helt eller ganska bra att barnen på deras förskola lär sig att ta ansvar och utveckla tillit till sin egen förmåga.

I enkäten instämmer 96,3 procent av respondenter helt eller ganska bra i att varje barn känner sig tryggt på deras förskola (en liten ökning från föregående års procent 92,8). I fritextsvar nämns främst toaletterna, matsalen och dolda utrymmen utan närvarande pedagoger som en otrygg miljö på förskolorna.

En del barn kan tycka det är jobbigt vid toalettbesök. Oroliga om någon kompis ska öppna dörren när de sitter där. Vill gärna ha en pedagog med.

[2] 324 personer har svarat (uppgifter per kön saknas)
[3] Dvs har valt svarsalternativen *Stämmer helt* eller *Stämmer ganska bra*.

I vissa rum om det inte finns personal. När personalen inte räcker till känner sig barnen otrygga.

Personalen nämner även att platser där barnen samlas i större grupperingar skapar otrygghet då det blir rörigt, otydligt och många behov att tillgodose samtidigt. Det kan vara vid övergångar mellan olika aktiviteter, i olika miljöer såsom hallen och matsalen. Personalbyten mellan avdelningar, okända vikarier för barnen och frånvaro av ordinarie personal skapar otrygghet för barnen.

När det blir för många barn och det blir för livligt runt barnen. Pedagogerna hinner inte med att ge barnet som känner sig otrygga tillräckligt med uppmärksamhet.

Personalförändringar på avdelningarna ger otrygga barn då nya relationer måste skapas och rutiner rubbas

Av enkäten framgår vidare att 99,6 av respondenter tycker att de vuxna på deras förskola bemöter barnen på ett respektfullt sätt. 98,1 procent anser att de på deras förskola arbetar aktivt med att förmedla människors lika värde och tolerans för olikheter.

På frågan ”Min förskola lyckas i hög utsträckning med att motverka stereotypa föreställningar” om kön svarar 94,4 procent att det stämmer helt eller ganska bra.

Något lägre värden får frågorna om hur kränkande behandling diskuteras eller hanteras. 9,6 procent av respondenter tycker att det stämmer dåligt eller inte alls att det förs kontinuerliga diskussioner om vad som är kränkande behandling i förskolan. 8,1 procent svarar att det stämmer ganska dåligt eller inte alls att de kan säga till kollegor om de uppfattar att de behandlar ett barn på ett kränkande sätt. Det har skett en förbättring för föregående år med 4,7 respektive 4,3 procentenheter gällande att föra diskussioner om kränkande behandling och kunna säga ifrån om en kollega upplevs behandla barn på ett kränkande sätt.

Pedagoger	Positiva	Negativa och vet ej
På min förskola känner varje barn sig tryggt	96,3	3,7
Barnen på min förskola lär sig att ta ansvar och utveckla tillit till sin egen förmåga	98,6	1,4
Barnen på min förskola har inflytande på undervisningens innehåll	95,5	4,5
Alla barn får komma till tals på förskolan	96,3	3,7
På min förskola bemöter vi vuxna barnen på ett respektfullt sätt	99,6	0,4
På min förskola arbetar vi aktivt med att förmedla människors lika värde och tolerans för olikheter	98,1	1,9

Tabell 3. *Enkätresultat, pedagoger i förskolan*

Vårdnadshavare

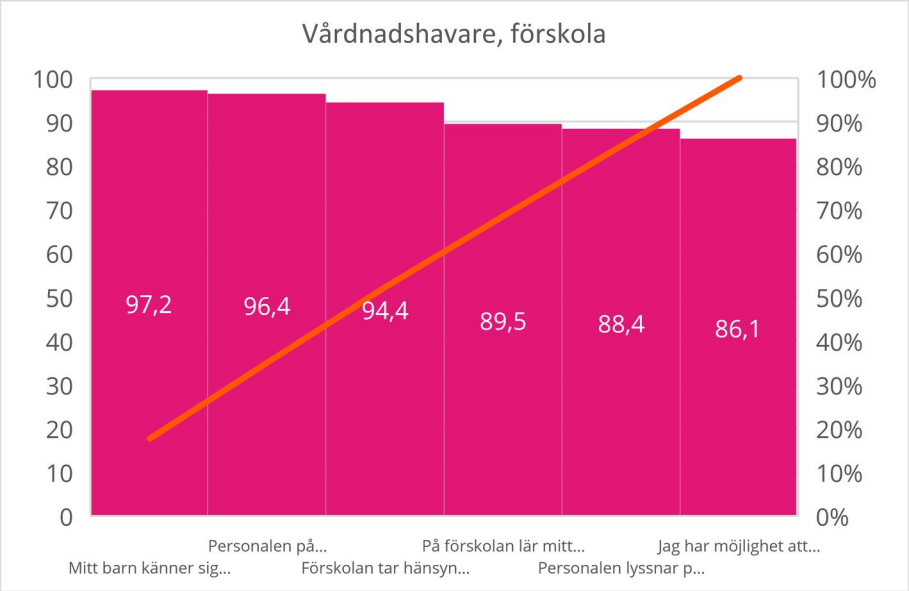

Diagram 4. *Enkätresultat, vårdnadshavare i förskolan*

Analys av svar inom denna målgrupp grundar sig på påståenden i diagrammet ovan. Dessa visualiseras även i tabellform som presenteras i slutet av analysen.

Enkäten riktad till vårdnadshavare[4] visar att 80,8 procent tycker att det stämmer helt att deras barn är trygga på förskolan. Sett till svar att det stämmer ganska bra höjs andelen till 97,2 procent (en ökning från föregående år). I fritextsvaren beskriver vårdnadshavarna tryggheten på olika sätt:

> *Pedagogerna möter barnen med glädje och vänlighet och vi känner verkligen att vårt barn är saknat när hen inte är på förskolan.*
>
> *Mitt barn vill alltid gå till förskolan och han utvecklas hela tiden. Känns alltid tryggt att lämna och man möts av glada pedagoger och barn. Pedagogerna gör ett otroligt jobb och vi är så nöjda!*
>
> *Vi som föräldrar känner oss helt trygga med personalen! Hade aldrig trott det skulle kännas så bra att lämna sitt barn på förskolan.*
>
> *Fantastisk personal som bryr sig om barnen, mitt barn känner sig trygg och älskar sina pedagoger. Mitt barn utvecklas massor tack vare förskolans arbete och vi ser hemma hur hon växer och tar med sig sina kunskaper i vardagen, använder nya ord och berättar hur saker fungerar. Stort tack till personalen på avdelningen som*

[4] 1213 personer har svarat (65 % kvinnor, 34,6 % män, 0,3 % annat)

gör ett fantastiskt arbete och får oss som vårdnadshavare att känna oss trygga med att lämna vårt barn där varje dag.

Känner mig så trygg att lämna barnen på förskolan. Det märks att både pedagoger och rektorer är måna om både barn och vårdnadshavare.

Samtidigt är det en stor mängd fritextsvar som kommenterar oro kring området trygghet. Många vårdnadshavare nämner otryggheten kring att många barn är utåtagerande både verbalt och fysiskt vilket gör att barn inte vill gå till förskolan. De nämner även att det upplevs otryggt i pedagogernas bemötande av barn när de är ledsna och söker tröst och kontakt med vuxna. Vårdnadshavare upplever också en otrygghet kring personalomsättning och vikarier, vilket även personalen ser som ett problem för att få barnen att känna sig trygga på förskolan.

Det har bytts personal på mitt barns förskola väldigt många gånger under den tid mitt barn gått där. Detta skapar ju förstås en del otrygghet till dess att personalgruppen lärt känna barnen och hittat rutiner vilket inte är helt optimalt för ett mindre barn.

Väldigt få ordinarie personal, oerhört mycket vikarier vilket gör barnet otryggt då det kan vara nya vuxna och inte samma vuxna.

Förutom okänd eller frånvarande personal kan således även bemötandet eller själva rutinen för lämningen skapa otrygghet. Det framgår även i följande citat:

Det finns förbättring att önska av i alla fall en person på förskolan när det kommer till lämning tidigt på morgonen. Denna person sitter oftast med ryggen mot oss när vi kommer och kollar in i någon form av skärm. Jag ser det som lite nonchalant och inte särskilt välkomnande.

Upplever ibland vid lämning och hämtning att personalen ofta sitter vid ett högt bord medan barn leker omkring. Kan även uppleva att de inte välkomnar när man kommer på morgonen. Önskar att man såg att de var mer involverade i barnens lekar vid hämtning. Ofta sitter pedagogerna vid bord medan barnen leker själva. Eller att de står i klungor ute på gården.

88,4 procent har svarat att det stämmer helt eller ganska bra att personalen lyssnar på vad deras barn vill säga. 66,5 procent av vårdnadshavare instämmer helt i detta. 89,5 procent anser att deras barn lär sig att ta ansvar på förskolan.

Drygt 94,4 procent av vårdnadshavare tycker att det stämmer helt eller ganska bra att de har möjlighet att påverka det som de tycker är viktigt för deras barn samt att förskolan tar hänsyn till den information som de förmedlar om deras barn.

Ibland så upplever jag att lärare och pedagoger inte tar till sig information som jag ger gällande mitt barn

Av enkäten riktad till vårdnadshavare ges i likhet med enkätresultatet för personal höga värden för frågorna som handlar om respektfullt bemötande. 79,7 procent har svarat att det stämmer helt, vilket är en ökning med 9,5 procentenheter från föregående år. Upplevelsen om att personalen bemöter vårdnadshavare på ett respektfullt sätt är 96,9 procent (78,3 procent stämmer helt 78,3 och 18,6 procent stämmer ganska bra).

Av enkäten framgår att 14,6 procent av vårdnadshavarna inte vet om det är tydligt att kränkande behandling inte accepteras på förskolan. Var femte (81,9) tycker att det stämmer helt eller ganska bra att det är tydligt att det inte accepteras. Otryggheten kan också, enligt andra fristående svar, handla om känslan av att ingen vill leka med barnet.

Vårdnadshavare	Positiva	Negativa och vet ej
Mitt barn känner sig tryggt på förskolan	97,2	2,8
På förskolan lär mitt barn sig att ta ansvar	89,5	10,5
Personalen på förskolan bemöter mitt barn på ett respektfullt sätt	96,4	3,6
Förskolan tar hänsyn till den information jag förmedlar om mitt barn	94,4	5,6
Jag har möjlighet att påverka det jag tycker är viktigt för mitt barn	86,1	13,9
Personalen lyssnar på vad mitt barn vill säga	88,4	11,6

Tabell 4. *Enkätresultat, vårdnadshavare i förskolan*

Avslutande reflektioner

En genomgång av svaren på ViSKA-enkäter riktade till barn, personal och vårdnadshavare i förskolan inom området delaktighet och inflytande visar övergripande att personalen är den respondentgrupp där högst andel tycker att det stämmer att barnen ges goda möjligheter till delaktighet och inflytande. Även vårdnadshavare generellt ger uttryck av att vara nöjda. Också en hög andel av barnen har svarat att de tycker att det stämmer helt att de blir lyssnade på.

Tid för personalen till att umgås och vara närvarande med barnen är förmodligen avgörande för att verka för delaktighet och inflytande; likaså ett gott och öppet bemötande gentemot barn och vårdnadshavare. Detta behövs för att lyssna in barnens tankar och åsikter, intressen och behov samt för att träna med barnen på att ta ansvar och samarbeta så att de kan fatta beslut i demokratisk anda.

Värt att notera är att två tredjedelar av vårdnadshavarna som besvarat enkäten har svarat att de är kvinnor. Det är samma mönster som uppvisades i enkätundersökningen åren innan (2023 och 2024). Det kan ur ett jämställdhetsperspektiv vara viktigt att fundera över hur förvaltningen ska nå en mer jämn fördelning mellan könen vad gäller besvarande av ViSKA-enkäten.

Kommentar: Analysen bygger på de svar som har inkommit. Se separat dokument med svarsfrekvens för information om bortfall. Ingen bortfallsanalys är gjord. Inga statistiska tester har genomförts och därmed görs inga uttalande om samband eller signifikanta skillnader.

Grundskola F – 9

Förskoleklassens, grundskolans, anpassade grundskolans och fritidshemmets värdegrund

Läroplanen för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet (Lgr 22) fastställer i kapitel 1 den grundläggande värdegrunden och uppdraget, medan kapitel 2 presenterar övergripande mål och riktlinjer, bland annat avseende normer, värden samt delaktighet och inflytande.

Enligt avsnittet om normer och värden har skolan ett tydligt ansvar att aktivt och medvetet påverka samt stimulera eleverna att omfatta samhällets gemensamma värderingar och omsätta dem i praktisk handling i vardagen.

Demokratiska principer som påverkan, ansvar och delaktighet ska vara en självklar del av utbildningen för alla elever. De ska ges möjlighet att utöva inflytande över sin utbildning och kontinuerligt uppmuntras att delta aktivt i utvecklingen av skolans verksamhet. Informationen och formerna för inflytande ska anpassas efter elevernas ålder och mognad. Dessutom ska elever alltid ha möjlighet att ta initiativ till frågor som ska behandlas inom ramen för deras inflytande över utbildningen.

Målen är att varje elev:

- kan göra och uttrycka medvetna etiska ställningstaganden grundade på kunskaper om mänskliga rättigheter och grundläggande demokratiska värderingar samt personliga erfarenheter,
- respekterar andra människors egenvärde samt deras kroppsliga och personliga integritet,
- tar avstånd från att människor utsätts för våld, förtryck, diskriminering och kränkande behandling samt medverkar till att hjälpa andra människor,
- kan leva sig in i och förstå andra människors situation och utvecklar en vilja att handla också med deras bästa för ögonen,
- visar respekt för och omsorg om såväl närmiljön som miljön i ett vidare perspektiv.
- genom egen ansträngning och delaktighet, utifrån sina förutsättningar, tar ansvar för sitt lärande och för att bidra till en god arbetsmiljö,
- visar respekt för och hänsyn mot skolans personal och andra elever som en del av det gemensamma ansvaret för arbetsmiljön på skolan,
- successivt utövar ett allt större inflytande över sin utbildning och det inre arbetet i skolan, och

- har kunskap om demokratins principer och utvecklar sin förmåga att arbeta i demokratiska former.

Alla som arbetar i skolan ska också gemensamt med eleverna ta ansvar för den sociala, kulturella och fysiska skolmiljön. I riktlinjerna för att nå målen beskrivs vad läraren mer specifikt ska göra. I Katrineholms ViSKA-enkäter undersöks bland annat hur skolorna når dessa mål.

Enkätresultat grundskola F – 3 och 4 – 6, anpassad grundskola samt fritidshem

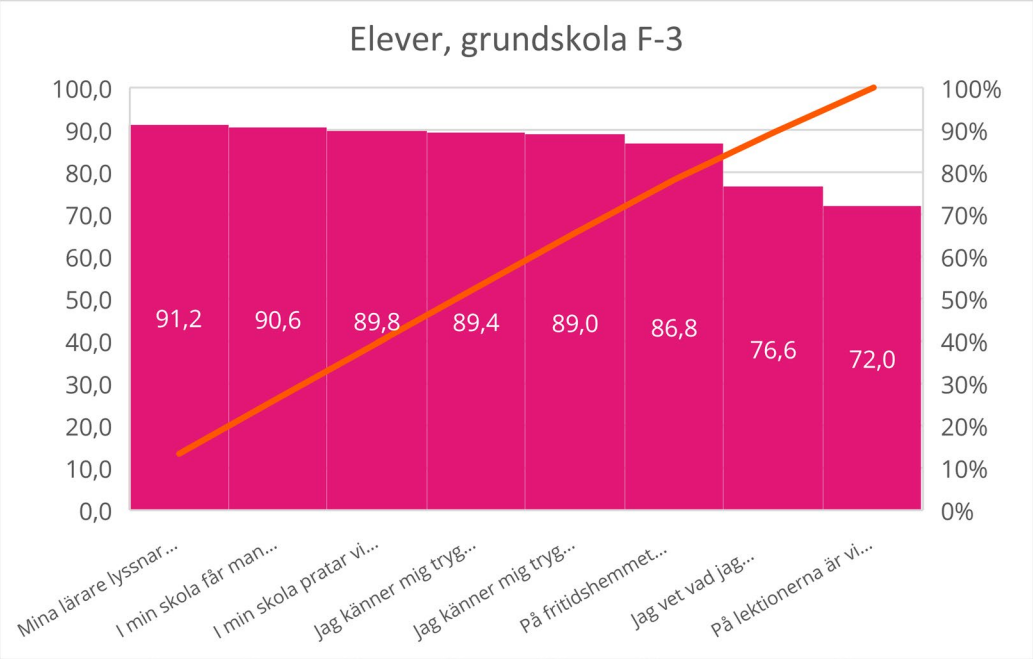

Diagram 5. *Enkätresultat, elever i grundskola F-3*

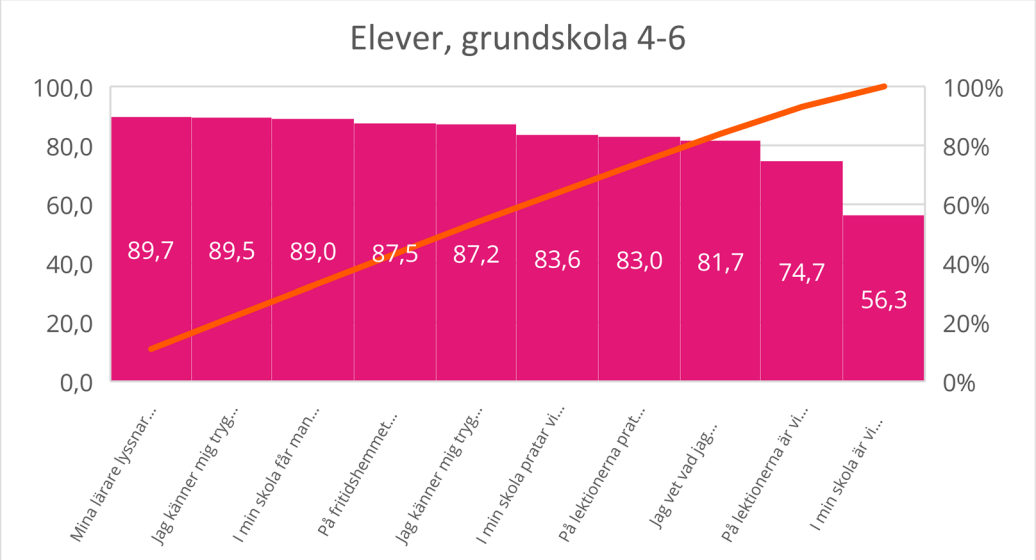

Diagram 6. *Enkätresultat, elever i grundskola 4 – 6*

Analys av svar inom denna målgrupp grundar sig på påståenden i diagrammet ovan. Dessa visualiseras även i tabellform som presenteras i slutet av analysen.

Av enkäten riktad till elever i årskurserna F – 3 samt fritidshem[5] framgår att en hög andel (91,7 procent) tycker att[6] deras lärare på skolan lyssnar på dem när de diskuterar. En nästan lika hög andel (86,8 procent) svarar att det stämmer helt eller delvis att de vuxna på fritidshemmet lyssnar på vad de tycker.

En lägre andel anser att det stämmer helt eller delvis att de vet vad de behöver kunna för att nå kunskapskraven i skolan. Här svarar 76,6 procent att det stämmer helt eller delvis och var femte elev (19,5 procent) har valt svarsalternativet Vet inte. För att eleverna ska kunna ta ansvar för och vara aktiva i att påverka sitt lärande krävs att de vet om vad de förväntas kunna, vad som förväntas för att få de olika betygen och hur det går för dem i deras kunskapsutveckling.

Ungefär var femte elev (15,5 procent) tycker att det stämmer dåligt eller inte alls att elever på lektionerna är med och påverkar på vilket sätt de ska arbeta med olika skoluppgifter. Drygt två tredjedelar (72 procent) anser att det stämmer helt eller delvis. 12,5 procent vet inte.

I fritextsvaren finns förslag på sådant som eleverna skulle vilja påverka och förbättra. Många vill ha tryggare omklädningsrum, mer matro i matsalen och inköp av nya och fler lekmaterial. Även andra förslag på förbättringar av undervisningen och skolmiljön föreslås, exempelvis

> *Jag tycker att vi behöver betre studiero*
>
> *ibland får jag grejer som är för lätta för mig och jag vill lära mig att läsa.*

Av enkäten riktad till elever i årskurserna 4 – 6 samt fritidshem[7] framgår att en förhållandevis hög andel av eleverna anser att deras lärare lyssnar på vad de tycker när de diskuterar. 89,7 procent av eleverna svarar att det stämmer helt eller ganska bra. Motsvarande värde för fritidshemmet för denna åldersgrupp är 87,5 procent.

En högre andel än av eleverna i åk F – 3 (81,7 procent att jämföra med 76,65 procent) tycker också att det stämmer helt eller ganska bra att de vet vad de behöver kunna för att nå kunskapskraven i skolan. Det är, som tidigare nämnt, en förutsättning för att kunna vara delaktig och ta ansvar för sitt lärande och ha möjlighet att påverka sin kunskapsutveckling. Även i dessa årskurser finns en osäkerhet hos eleverna då 13,2 procent har valt svarsalternativet Vet inte.

---

[5] 1408 personer har svarat (49,9 % flickor, 49,2 % pojkar)

[6] Dvs har valt svarsalternativen Stämmer helt eller Stämmer ganska bra.

[7] 906 personer har svarat (47,3 % flickor, 51,6 % pojkar, 0,9 % annat)

Liknande mönster som i lägre årskurser framträder också gällande om eleverna tycker att de på lektionerna är med och påverkar på vilket sätt de ska arbeta med olika skoluppgifter. 10 procent svarar att det stämmer ganska dåligt eller inte alls. 74,7 procent anser att det stämmer helt eller ganska bra.

Hälften av eleverna (56,3 procent) tycker att det stämmer helt eller ganska bra att de eleverna är med och bestämmer vilka ordningsregler de ska ha på deras skola. 27,4 procent av eleverna anser inte det.[8] 13,4 procent väljer alternativet Vet inte.

I fritextsvaren finns många förslag på förbättringar av den sociala, kulturella och fysiska skolmiljön. En elev skriver:

> *lärarna lägger all skuld på en eller några elever och lärarna ger skäll utan att prata med den som har gjort nåt och de ljuger om grejer man inte gjort*

Citatet andas en uppgivenhet och en önskan om att eleverna verkligen ska bli lyssnade på. Andra svar handlar om skolmaten, ljudvolymen och städningen av toaletter. Men även om bemötandet:

> *Jag vill att lärarna ska ge elever mer beröm.*

> *lärare behandlar elever olika på ett dåligt sätt.*
> *När en elev som inte har svårt får oftast inte hjälp när de behöver för att läraren tror att de inte behöver den.*

Flera kommentarer handlar just om önskan om ett mer jämställt bemötande hos lärarna av eleverna.

Elever F-3	Positiva	Negativa och vet ej
I min skola pratar vi om att alla är lika mycket värda	89,8	8,2
I min skola får man vara den man är	90,6	9,4
Jag vet vad jag behöver kunna för att nå kunskapskraven i skolan	76,6	23,4
Mina lärare lyssnar på vad jag tycker när vi diskuterar	91,2	8,8
På lektionerna är vi elever med och påverkar på vilket sätt vi ska arbeta med olika skoluppgifter	72,0	28,0
På fritidshemmet lyssnar de vuxna på vad jag tycker	86,8	13,2
Jag känner mig trygg i skolan	89,0	11,0
Jag känner mig trygg på fritidshemmet	89,4	10,6

Tabell 5. *Enkätresultat, elever i grundskola F-3*

[8] Dvs har svarat att det stämmer ganska dåligt eller inte alls.

Elever 4 – 6	Positiva	Negativa och vet ej
På lektionerna pratar vi om att man kan tycka olika	83,0	17,0
I min skola pratar vi om allas lika värde	83,6	16,4
I min skola får man vara den man är	89,0	11,0
Jag vet vad jag behöver kunna för att nå kunskapskraven i skolan	81,7	18,3
Mina lärare lyssnar på vad jag tycker när vi diskuterar	89,7	10,3
På lektionerna är vi elever med och påverkar på vilket sätt vi ska arbeta med olika skoluppgifter	74,7	25,3
I min skola är vi elever med och bestämmer vilka ordningsregler vi ska ha	56,3	43,7
På fritidshemmet lyssnar de vuxna på vad jag tycker	87,5	12,5
Jag känner mig trygg i skolan	87,2	12,8
Jag känner mig trygg på fritidshemmet	89,5	10,5

Tabell 6. *Enkätresultat, elever i grundskola F-3*

Personal

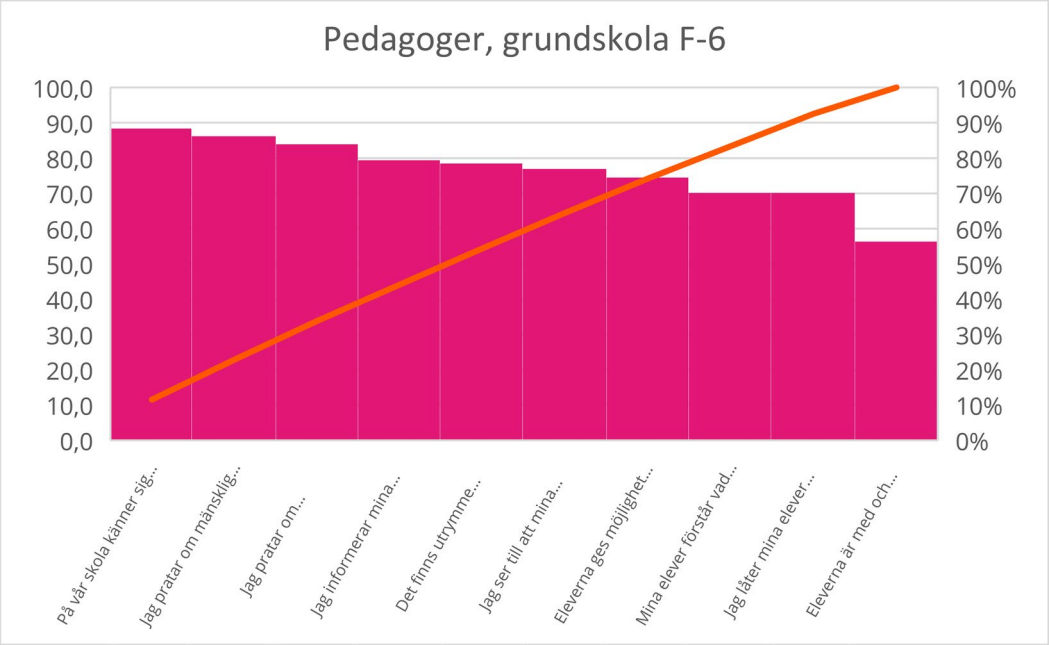

Diagram 7. *Enkätresultat, pedagoger i grundskola F-6 ej uppdaterad*

Analys av svar inom denna målgrupp grundar sig på påståenden i diagrammet ovan. Dessa visualiseras även i tabellform som presenteras i slutet av analysen.

Enkäten besvarad av personalen i årskurserna F – 6 i grundskola och anpassad grundskola[9] visar att 79,4 procent av personalen anser[10] att de informerar sina elever om vilka mål som utbildningen har. Drygt tre

[9] 326 personer har svarat (uppgifter per kön saknas)
[10] Dvs svarar att det stämmer helt eller ganska bra.

fjärdedelar (77 procent) tycker också att de ser till att deras elevers vårdnadshavare vet vad som krävs för att nå kunskapskraven. Var tionde (10,4 procent) tycker att detta stämmer dåligt eller inte alls.

Knappt tre fjärdedelar (70,2%) har svarat att det stämmer helt eller ganska bra att deras elever dessutom förstår vad de ska kunna för att nå kunskapskraven. 8,4 procent tycker att det stämmer ganska dåligt eller inte alls. På de två senaste frågorna är det cirka 10 – 12 procent som har svarat att de inte vet. På frågorna om eleverna informeras om målen och om de förstår vad de ska kunna för att nå kunskapskraven avviker svaren kraftigt i den anpassade grundskolan.

På frågan om eleverna ges möjlighet att påverka skolmiljön svarar 74,5 procent att det stämmer helt eller ganska bra. Var femte 17,5 procent anser inte det. En personal kommenterar:

> *Det vore bra om eleverna via klassråd och elevråd fick vara delaktiga på riktigt om att utforma skolgården till att bli en plats för att vara aktiv på när de är utomhus, på sina raster, enligt vad organisationen PEP förespråkar, eftersom barna knappt rör på sig idag och denna passivitet kommer att påverka inlärningen och därmed studieresultaten.*

Här uttrycks en önskan om att barnen ska ges ett reellt inflytande över skolmiljön.

Många av fritextsvaren andas en frustration över en tung arbetsbörda där viljan att uppfylla skollagen är tydlig men upplevs som en omöjlighet i praktiken.

> *Arbetsbelastningen är hög. Saknas vikarier som kan tänka sig att ha klass, vilket gör att personalen som arbetar på skolan ofta får hoppa in i andra roller än sina ordinarie vilket påverkar arbetsbelastning samt elevernas rätt till anpassningar och extra stöd.*

Enkätfrågorna uppges också vara svåra att svara på för en del personalgrupper, verksamheter eller för delar av anpassad grundskola. Svaren i enkäten upplevs därmed bli missvisande av flera som har svarat.

Pedagoger F-6	Positiva	Negativa och vet ej
Det finns utrymme under lektionerna för gemensam reflektion och diskussion	78,5	21,5
Jag pratar om mänskliga rättigheter med eleverna	86,2	13,8
Jag pratar om jämställdhet mellan könen med eleverna	84,0	16,0
Jag informerar mina elever om vilka mål utbildningen har	79,4	20,6
Mina elever förstår vad de ska kunna för att nå kunskapskraven	70,2	29,8
Jag ser till att mina elevers vårdnadshavare vet vad som krävs för att nå kunskapskraven	77,0	23,0
Eleverna ges möjlighet att påverka skolmiljön	74,5	25,5
Eleverna är med och påverkar undervisningens innehåll	56,4	43,6
Jag låter mina elever påverka arbetssätten i undervisningen	70,2	29,8
På vår skola känner sig eleverna trygga	88,4	11,6

Tabell 7. *Enkätresultat, pedagoger i grundskola F-6 och anpassad grundskola*

Vårdnadshavare

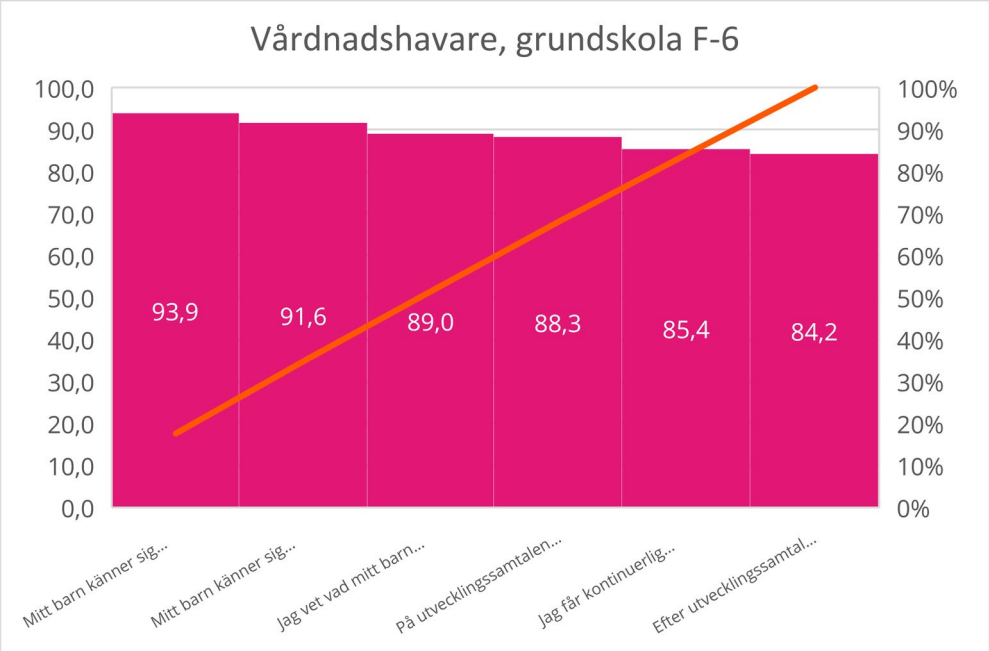

Diagram 8. *Enkätresultat, vårdnadshavare i grundskola F-6*

Analys av svar inom denna målgrupp grundar sig på påståenden i diagrammet ovan. Dessa visualiseras även i tabellform som presenteras i slutet av analysen.

Av enkäten riktad till vårdnadshavare till elever i årskurserna F – 6 samt fritidshem[11] framgår att 89 procent tycker att det stämmer helt eller ganska bra att de vet vad deras barn behöver kunna för att nå

[11] 1863 personer har svarat (62 % kvinnor, 36,9 % män och 0,2% annat)

kunskapskraven i skolan. 9,4 procent anser sig inte veta det.[12] 85,4 procent svarar att det stämmer helt eller ganska bra att de får kontinuerlig information från skolan om vad deras barn ska klara av i skolarbetet. 13,3 procent tycker inte det.

Information till och samverkan med vårdnadshavare kan vara en viktig del i att ge förutsättningar för elevernas delaktighet och inflytande. Fritextsvaren handlar en hel del om möjligheten till insyn och information. En del är nöjda:

> *Bra information till oss föräldrar där läraren skickar ut ett veckobrev varje vecka, mycket uppskattat. Mitt barn tycker att det är roligt att gå i skolan vilket såklart är ett bra betyg.*

och

> *Kompetent och omhändertagande personal, dom ser till varje individs bästa och har ett otroligt lustfyllt lärande vilket uppskattas av både mig som vårdnadshavare och elev.*

Andra är mer kritiska. De kan sakna information:

> *Känner inte att jag som förälder får veta mycket alls om vad mitt barn gör i skolan, har ännu inte haft något utvecklingssamtal och veckobreven lyser med sin frånvaro. Kanske är allt bra, men svårt att veta när kommunikationen brister.*

> *Saknar veckobrev/månadsbrev eller någon som helst information vad de gör i skolan. Vi föräldrar får ingen insyn överhuvudtaget. Inte heller något samtal hur det går för mitt barn, ex utvecklingssamtal eller vad mitt barn behöver tänka på/ öva på eller hur samspelet i gruppen är. Känner oss totalt avkapade från information, innan kunde man iaf prata med pedagogerna och fick info vad fokusområden eller liknande är för stunden så man kunde samtala med barnet efter skolan och ställa relevanta frågor.*

> *Det är väldigt ofta man får reda på av barnet att något hänt på skolan ang sitt eget barn, någon annans barn eller allmänt så som brandlarm eller annan form av händelse än att man får reda på det av ansvarig lärare/fritidspedagog.*

Några vårdnadshavare har kommentarer som rör relationen mellan personal och elever och deras uppfattning om hur inlyssnande personalen är. En vårdnadshavare skriver:

> *Mitt barns mentor är så underbar. Hon ger mitt barn den trygghet och stöd som han behöver och hon ser verkligen helheten för hela skoldagen, inte bara lektionerna. Vi är så tacksamma och nöjda med det arbete som görs och får vårt barn att trivas och må bra.*

[12] Dvs har svarat att det stämmer Ganska dåligt eller Stämmer inte alls.

Här är vårdnadshavaren trygg i lärarens bemötande och beskriver egenskaper som ger förutsättningar för elevens inflytande och delaktighet. I andra fall saknas detta enligt vårdnadshavare:

> *Mitt barn är inte nöjd med läraren bemötande.*

och

> *Önskar tydligare närvaro av vuxna. Upplever att de ofta är mest tillsammans och barnen är längre bort.*

Här beskrivs personalens åsikter trumfa elevens och det upplevs saknas en förtroendefull relation mellan personal och elever. Många fritextsvar handlar för övrigt om skolmat som inte är god, säker väg till och från skolan, brist på resurser eller otrygghet. I enkäten delges en hel del förslag om olika förbättringar både vad gäller skolmiljön och undervisningens organisering, innehåll och arbetssätt.

Vårdnadshavare F-6	Positiva	Negativa och vet ej
Jag vet vad mitt barn behöver kunna för att nå kunskapskraven i skolan	89,0	11,0
Jag får kontinuerlig information från skolan om vad mitt barn ska klara av i skolarbetet	85,4	14,6
På utvecklingssamtalen får jag tydlig information om mitt barns kunskapsutveckling	88,3	11,7
Efter utvecklingssamtalet vet jag hur skolan ska arbeta med mitt barns utveckling kunskapsmässigt och socialt	84,2	15,8
Mitt barn känner sig tryggt i skolan	91,6	8,4
Mitt barn känner sig tryggt på fritidshemmet	93,9	6,1

Tabell 8. *Enkätresultat, vårdnadshavare i grundskola F-6*

Enkätresultat grundskola 7 – 9

Elever

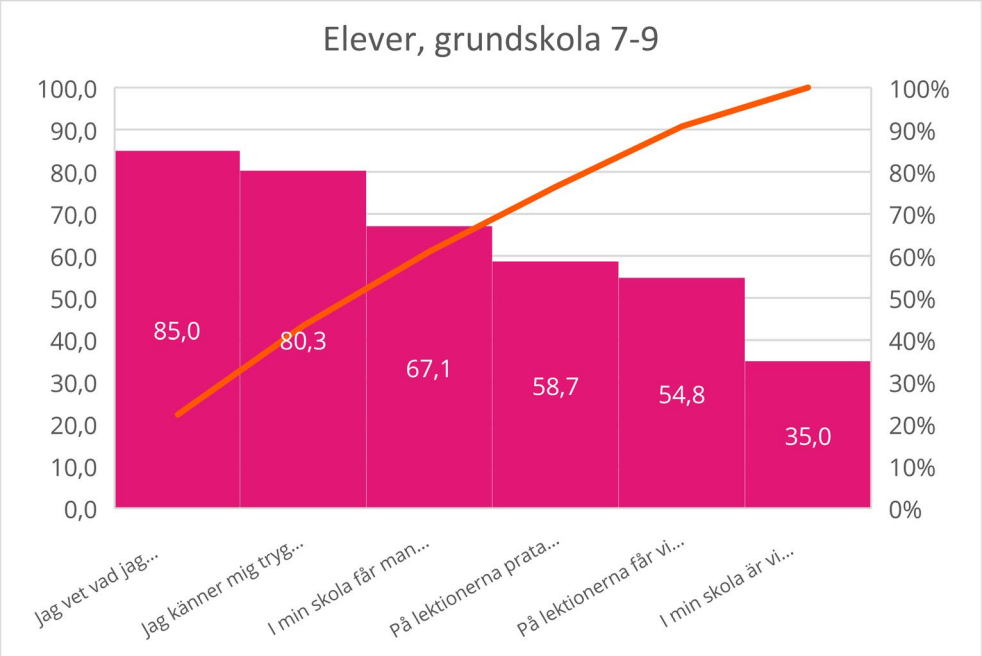

Diagram 9. *Enkätresultat, elever i grundskola 7 – 9*

Analys av svar inom denna målgrupp grundar sig på påståenden i diagrammet ovan. Dessa visualiseras även i tabellform som presenteras i slutet av analysen.

Resultaten för enkäten riktad till elever i årskurs 7-9[13] visar att 91,3 procent tycker att det stämmer helt eller ganska bra att de vet vad de behöver kunna för att nå kunskapskraven i skolan. Var tionde (10,2 procent) anser dock att det stämmer ganska dåligt eller inte alls och 4,7 procent vet inte. Medelvärdet är på samma nivå för de tre årskurserna.

Att veta målen för utbildningen och vad som krävs för olika betyg samt få återkoppling om hur det går för mig i min kunskapsutveckling är en förutsättning för att kunna vara delaktig, ha inflytande och ta ansvar för sitt lärande. För att ha inflytande över och kunna påverka den sociala, kulturella och fysiska miljön behöver eleverna dessutom få vara med om att bestämma i frågor som rör dem.

Det är en låg andel som tycker att det stämmer helt eller ganska bra att elever får vara med och påverka, t ex genom att välja arbetssätt. Bara drygt hälften (54,8 procent) tycker så. Drygt var tredje (35,5 procent) anser att det stämmer ganska dåligt eller inte alls. Knappt var tionde (9,7

[13] 380 personer har svarat (55,3 % flickor, 41,8 % pojkar, 2,9 % annat). 11 personer (27,3 % flickor och 72,7 % pojkar) har svarat på enkäten till elever på anpassad grundskola. På slutet av detta avsnitt finns resultat från denna målgrupp.

procent) vet inte. I fritextsvaren ger eleverna förslag på sådant som de önskar förbättra gällande arbetssätt:

> *Lärarna borde sluta tvinga eleverna att prata inför klassen och ge ut oförberedda frågor. Räcker man upp handen så vill man prata, räcker man inte upp handen så vill man inte prata.*

> *Att eleverna kan med vem de vill jobba och att välja grupperna. Och man säger att jag ska jobba med den här personen men jag vill inte jobba med personen. Om det va tjejer det är ok men med killar jag känner inte mig bekväm att jobba med de.*

> *Längre raster. Mer sovmorgon. Eller längre sovmorgon.*

De här eleverna ger alltså förslag på andra upplägg både för helklass och inför gruppindelningar samt tidsmässig planering. När det gäller tidsaspekten önskar också en elev bättre anpassning till busstiderna till och från skolan.

Kopplat till den fysiska miljön så önskar eleverna större skåp, ställen att sitta på i och utanför vistet och bättre inomhustemperatur. Några andra elever har åsikter om och vill påverka den psykosociala miljön och tryggheten i skolan:

> *Jag tycker att man borde få ha mobilerna då några har social fobi och deras ända trygghet är att använda mobilen, vet en tjej som bara sitter inne på toan för hon inte har några vänner men när man fick ha mobilen satt hon i vistet.*

Den här eleven kopplar användandet av mobiltelefon till möjligheten att känna trygghet och tycker att den borde få användas. Även andra kopplar mobilförbudet till en känsla av otrygghet:

> *Det finns dom lärare som tar det här med mobilförbud på största allvar. För det finns dom lärare som går och visiterar elever och rör dom väldigt nära dom privata delarna. Det är ingen som följer den här lagen och alla har sina mobiler i skåpet eller på sig. Ingen känner sig trygg med att lämna in sin mobil för lärarna sa att dom skulle låsa in dom i ett kassaskåp men nu står dom i ett träskåp i ett klassrum vilket inte riktigt känns tryggt.*

> *Järvenskolan är jobbig, några lärare är elaka, några följer inte ens reglerna. Och det gör mig otrygg i skolan, och att vi har mobilförbud är slöseri på tid både för lärare och elever. Alla har sina mobiler typ och lärare jagar elever som om eleverna vore djur, så jag tycker att Järvenskolan är en ganska bra skolan men* med dåliga regler. Utseende är kanske bra men insidan är kaos.

Eleverna är här inne på relationen mellan personal och elever, vilket i sig är en avgörande komponent för elevernas möjlighet till inflytande och delaktighet. Och där kan citaten tolkas som att hanteringen av mobilförbudet leder till negativa konsekvenser för den relationen.

Enkäten visar också att det är en låg andel som anser att de elever är med och bestämmer vilka ordningsregler de ska ha. Här är det 41,6 procent som tycker att det stämmer helt eller ganska bra. Drygt var tredje (35,5 procent) har svarat att det stämmer dåligt eller inte alls. Nästan var fjärde (23,4 procent) svarar att de inte vet.

Ett annat fritextsvar visar hur den psykosociala miljön på skolan påverkar individen på olika sätt:

> *På våra lektioner är det ganska stökigt och det finns ingen arbetsro alls, efter skoldagarna kommer jag oftast hem med hemsk huvudvärk och dagarna blir på så sätt väldigt jobbiga och jag börjar tveka på att gå till skolan på grund av miljön. Vårat viste generellt är ganska stökigt, folk skriker, kastar skor och andra föremål, har slagsmål och förstör saker, det har hänt ganska många saker att jag har fått saker kastade på mig och det har gjort väldigt ont. Förut tyckte jag skolan va en rolig plats att vara på och jag älskade att lära mig nya saker men nu när jag har gått ett tag i 7:an så tycker jag bara det är jobbigt att vara i skolan. Jag har pratat med rektor, mentor, kurator och lärare om hur jag upplever situationen men jag märker inga större skillnader eller att det har blivit bättre.*

Här framgår att skolmiljön påverkar både lusten att lära och möjligheten att kunna befinna sig i skolan.

Eleverna utrycker även att de är nöjda med sin skola och sina lärare:

> *Jag skulle säga att allt är bra i skolan förutom att det inte finns så många ställen man kan sitta på utanför vistet*

och

> *Mina lärare är bra*

samt

> *Skolan är jättefin /../ Jag känner mig trygg med mina kompisar.*

Att få komma till tals, visa respekt för andras åsikter och prata om vad som är rätt eller fel i skolan eller i samhället kan utgöra förutsättningar för att utöva inflytande och delaktighet. Drygt hälften av eleverna (58,7 procent) anser att de på lektionerna pratar om att man kan tycka olika.[14] Nästan var tredje (30 procent) tycker inte det.[15] Drygt var tionde (11,3 procent) vet inte. På frågan ”I min skola pratar vi om vad som är bra eller dåligt, rätt eller fel i skolan och samhället” svarar 70,6 procent att det stämmer helt eller ganska bra medan 20,8 svarar att det stämmer ganska dåligt eller inte alls. Medelvärdet på den sista frågan sjunker

[14] Dvs har valt något av svarsalternativen *Stämmer helt* eller *Stämmer ganska bra*.
[15] Dvs har valt något av svarsalternativen *Stämmer ganska dåligt* eller *Stämmer inte alls*.

något för varje årskurs. Det är 3,14 för årskurs 7, 3,03 för årskurs 8 och 2,86 för årskurs 9.

Enkätfrågorna till elever i anpassade grundskolan har en annan formulering än de riktade till elever i grundskolan. Av resultaten från enkäten riktad till anpassade gymnasieskolan framgår att nästan samtliga Tio av elva tycker att de vet sin kunskapsmål. Ingen svarar nej. Nio av elva svarar ja på frågan Jag vet att/vad jag kan. De två övriga väljer svarsalternativet Ibland. Dessa elever tycker också att lärarna lyssnar på vad de säger. Här svarar tio av elva Ja och den övriga svarar Ibland.

Lägre värden får frågorna om de ibland får välja vad de ska arbeta med och om de kan säga vad de tycker. På båda dessa frågor svarar 54,5 procent respektive 45, 5 procent Ja. Tre respektive fyra personer svarar Ibland och en person svarar Nej. 63,6 procent (dvs sju av elva elever) tycker att de i skolan får vara med och bestämma. Tre svarar att de får vara det ibland och en vet inte.

Denna elevgrupp får också svara på en fråga om det i deras elevråd deltar både flickor och pojkar. Det har ju betydelse för att både flickor och pojkar får möjlighet att vara med och påverka i mer formella sammanhang. Det menar tio av elva att det gör, medan en inte vet.

Elever 7 – 9	Positiva	Negativa och vet ej
På lektionerna pratar vi om att man kan tycka olika	58,7	41,3
I min skola får man vara den man är	67,1	32,9
På lektionerna får vi elever vara med och påverka, t.ex. välja arbetssätt	54,8	45,2
Jag vet vad jag behöver kunna för att nå kunskapskraven i skolan	85,0	15,0
I min skola är vi elever med och bestämmer vilka ordningsregler vi ska ha	35,0	65,0
Jag känner mig trygg i skolan	80,3	19,7

Tabell 9. *Enkätresultat, elever i grundskola 7 – 9*

Elever 1 - 9	Positiva	Negativa och vet ej
Jag vet mina kunskapsmål	67,7	32,3
Jag vet att/vad jag kan	87,2	12,8
Lärarna lyssnar på vad jag säger	87,1	12,9
Jag får ibland välja vad jag ska arbeta med	87,1	12,9
I vårt elevråd deltar både flickor och pojkar	96,8	3,2
I skolan får jag vara med och bestämma	74,1	25,9
Jag kan säga vad jag tycker	90,4	9,6
På fritids får jag vara med och bestämma aktivitet	100,0	0

Tabell 10. *Enkätresultat, elever i anpassad grundskola 1 – 9*

Personal

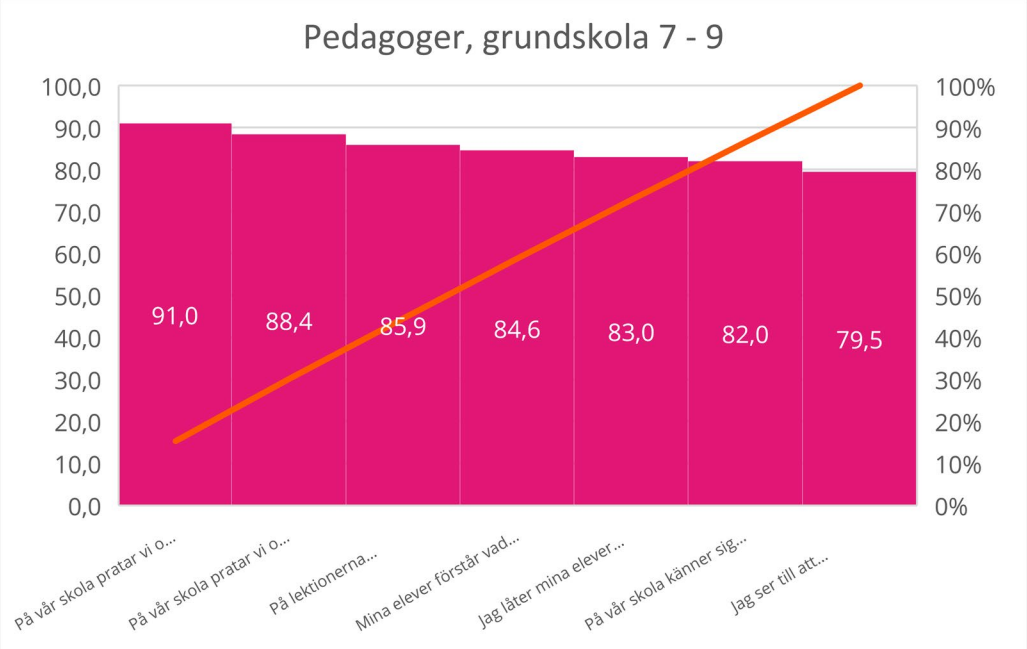

Diagram 10. *Enkätresultat, pedagoger i grundskola 7 – 9*

Analys av svar inom denna målgrupp grundar sig på påståenden i diagrammet ovan. Dessa visualiseras även i tabellform som presenteras i slutet av analysen.

Av enkäten riktad till personal i årskurs 7-9[16] framgår, om vi tar bort de tre som svarat att frågan inte gäller dom, att 88 procent tycker att det stämmer helt eller ganska bra att deras elever förstår vad de ska kunna för att nå kunskapskraven. 10,3 procent tycker att det stämmer ganska dåligt eller inte alls. En något högre andel (92,5 procent) svarar att det stämmer helt eller ganska bra att de ser till att dokumentera så att deras elever och deras vårdnadshavare vet vad som krävs för att nå kunskapskraven. Detta värde gäller om de elva som svarat Gäller inte mig tas bort.

Det är en lägre andel som låter eleverna påverka arbetssätten i undervisningen. Knappt tre fjärdedelar (73 procent) av dem som tycker att frågan gäller dem anser att det stämmer helt eller delvis. Mer än var tionde (12,1 procent) tycker att det stämmer ganska dåligt eller inte alls. Trots att det är en lägre andel bland personalen som uppger att eleverna får vara med och påverka arbetssätten så är det värdet ännu lägre bland eleverna i dessa årskurser, dvs 73 procent att jämföra med 54,8 procent. I enkäten till personal i dessa årskurser finns också endast en fråga som är direkt relaterad elevernas möjlighet att påverka.

Inga av fritextsvaren från personalen handlar uttryckligen om elevers möjligheter till inflytande och delaktighet. Ett antal svar visar dock att

[16] 78 personer har svarat (73,1 % kvinnor, 24,4 % män och 2,6 % annat)

storleken på skolan och på klasserna upplevs som ett problem, som exempelvis:

> *Sorgligt att klasserna har blivit så stora. Det är inte försvarbart att vara runt 30 elever i en klass. Ibland fler. Omöjligt för lärarna att räcka till både pedagogiskt och relationellt.*
>
> *Klasser med över 24 elever är inte bra om vi vill bedriva god undervisning med studiero och möjlighet att stötta/anpassa för alla elever.*
>
> *Tyvärr för många klasser och för stora klasser för skolan. Saknar rum och skolan skulle behöva bättre rum till uppehållsrum, mentorer, spec, grupprum. För många elever på för liten yta.*

Även positiva kommentarer återfinns i enkäten:

> *Jag älskar att gå till jobbet varje dag och det handlar om att eleverna är fantastiska, roliga och så kloka tonåringar*

och

> *rektor /.../ gör ett fantastiskt jobb med att få alla att trivas och för att alla ska kunna lyckas - oavsett om det är en lärare eller elev.*

Utifrån de fristående svaren finns det förbättringspotential både vad gäller den fysiska, pedagogiska och den psykosociala miljön. Det är inte omöjligt att exempelvis situationen detta påverkar också förutsättningarna för delaktighet och inflytande.

Nästan samtliga (97,1 procent) om vi bortser från de nio som svarat att frågan inte gäller dem, anser att de på lektionerna reflekterar och diskuterar tillsammans med eleverna. Lika hög andel, 98,7 procent, svarar också att det stämmer helt eller ganska bra att de uppmuntrar sina elever till kritiskt tänkande. 92,3 procent uppger att de ger alla elever oavsett kön samma förutsättningar i skolarbetet. Av svaren på de näraliggande frågorna som ställs till elever framgår att eleverna inte alls i lika hög grad tycker att de på lektionerna pratar om att man kan tycka olika eller om vad som är bra eller dåligt, rätt eller fel i skolan och i samhället.

I enkäten riktad till personal finns ingen fråga om eleverna är med och bestämmer om ordningsreglerna. Här framgår av elevenkäten att endast 41,6 procent av eleverna tycker att det stämmer helt eller ganska bra att de får vara med också bestämma om dem. Andra frågor om ordningsreglerna i personalenkäten visar dock att samtliga anser att det stämmer helt eller ganska bra att de själva är förtrogna med de upprättade ordningsreglerna på deras skola, men att bara 62,9 procent svarar att skolans personal uppträder enigt när det gäller att upprätthålla skolans ordningsregler. Så liten andel som 38,5 procent tycker också att det stämmer helt eller ganska bra att eleverna följer skolan ordningsregler. Dock tycker endast en person att det stämmer helt.

I analys av svaren i personalenkäten är det också viktigt att ta hänsyn till att en omorganisation avseende åldersblandade arbetslag var pågående under resultatinsamlingen, vilket kan ha påverkat svaren. En fördjupad undersökning, i form av intervjuer med personal, kommer därför att genomföras i syfte att komplettera och nyansera enkätsvaren.

Pedagoger 7 - 9	Positiva	Negativa och vet ej
På lektionerna reflekterar och diskuterar jag och eleverna inom ramen för undervisningen	85,9	14,1
På vår skola pratar vi om mänskliga rättigheter	88,4	11,6
På vår skola pratar vi om jämställdhet mellan könen	91,0	9,0
Mina elever förstår vad de ska kunna för att nå kunskapskraven	84,6	15,4
Jag ser till att dokumentera så att mina elever och deras vårdnadshavare vet vad som krävs för att nå kunskapskraven	79,5	20,5
Jag låter mina elever påverka arbetssätten i undervisningen	83,0	17,0
På vår skola känner sig eleverna trygga	82,0	18,0

Tabell 10. *Enkätresultat, pedagoger i grundskola 7 – 9*

Vårdnadshavare

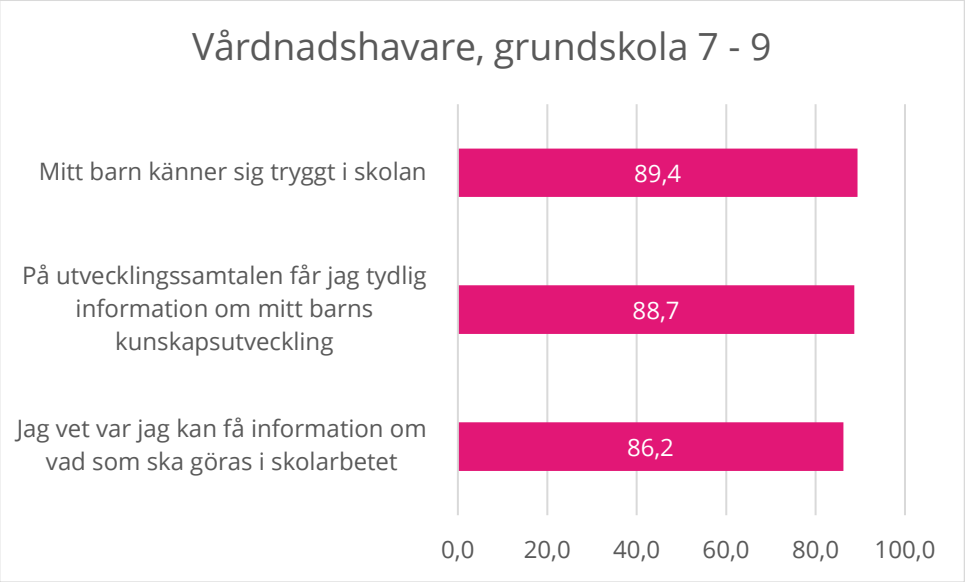

Diagram 11. *Enkätresultat, vårdnadshavare i grundskola 7 – 9*

Analys av svar inom denna målgrupp grundar sig på påståenden i diagrammet ovan. Dessa visualiseras även i tabellform som presenteras i slutet av analysen.

Resultaten av enkäten riktad till vårdnadshavare till elever i årskurserna 7-9[17] visar att 86,2 procent tycker att det stämmer helt eller ganska bra att de vet var de kan få information om vad som ska göras i skolarbetet. 13,1 tycker att det stämmer ganska dåligt eller inte alls. Detta kan jämföras med föregående mätning då 79,7 tyckte att det stämde helt eller ganska bra och 19,7 ansåg att det stämde ganska dåligt eller inte alls.

På påståendet På utvecklingssamtalen får jag tydlig information om mitt barns kunskapsutveckling. Svarar en något högre andel, 88,7 procent, att det stämmer helt eller ganska bra. Medelvärdena är ungefär på samma nivå över årskurserna, även om det ökar något mellan årskurserna gällande information om vad som ska göras i skolarbetet. Även dessa värden har förbättrats från föregående mätning. Nio procentandelar lägre svarade då att det stämde helt eller ganska bra och hela 13 procentandelar lägre tyckte att det stämde dåligt eller inte alls.

Värdena visar således att fler är mer nöjda samtidigt som ett stort antal fritextsvar visar att vårdnadshavare upplever brister i både vilken information som ges och hur informationen ges. Flera handlar om de digitala plattformarna:

> *Otroligt svårt att få tillgång till skolmaterial inför prov. Alla lärare lägger ut på olika digitala forum där vi föräldrar inte har tillgång till skolmaterialet. Varför kan inte alla läggs ut underlag på unikum där vi har tillgång till allt?*
>
> *Unikum är en dålig skolplattform. Den är rörig och dessutom har lärarna ingen gemensam struktur i hur de skriver planeringarna i respektive ämne.*
>
> *Kan inte lärare lägga ut läxor på samma ställe. Det är förvirrande för elever/föräldrar att veta var läxor, info mm finns.*
>
> *Är svårt som vårdnadshavare att hänga med bland läxor och prov. Önskar att allt är samlat på ett och samma ställe, samma app.*

Bland vårdnadshavare finns alltså en uppfattning om att lärare ger information på olika sätt och att digitala plattformarna inte heller alltid är lätt att hitta i. Detta leder till att vårdnadshavare upplever det som rörigt, inte hittar information och därmed också får svårt att vara ett stöd för sina barn, vilket nästa citat ta upp:

> *Tycker att det är svårt, pga av att olika lärare använder olika digitala plattformar, att vara ett bra stöd för mitt barn kring uppgifter som ska in samt var han ligger i sitt arbete. På alla tre åren är det flera av hans lärares vi aldrig ens haft kontakt med. Efterlyser någon form av speeddejting med lärare så man får en relation med resp lärare. Dock känns det kanske lite för sent så här sista terminen men något vi har efterfrågat i många år. Förstår att*

[17] 520 personer har svarat (67,7 % kvinnor, 32,3 % män och 0 % annat)

det kan vara en logistik utmaning men vet att det fungerat på andra skolor i andra kommuner.

Av citatet framgår en önskan om närmare kontakt med barnet lärare, vilket framgår även av nästa citat. Denna vårdnadshavare och även andra upplever också att informationen från skolan i informationen som ges fokuserar på det negativa:

> *Har svårt att få tag i lärare för vissa ämnen, där mitt barn kan behöva hjälp med vad som ska göras. Ingen direkt information om vad vi kan göra för att hjälpa till, trots efterfrågan från oss! Endast negativ information, vilket också ska fram men när man då ber om hjälp om vad man kan göra blir det inget svar! Men det gäller ju endast vissa ämnen!*

> *På utvecklingssamtal skulle det vara trevligt om de elever som presterar bra också får feedback från lärare vad de ska utveckla. Vi/vårat barn har nu under 3 år inte fått någon feedback på vad just hen ska utveckla mer än det hen själv säger. Information lämnas om vad man tycker är svårt att skulle behöva lite extra stöttning i men informationen verkar stanna.*

Mer positiv feedback och information om nästa steg även då allt fungerar väl efterfrågas alltså. Upplevelsen av utebliven information kan också kopplas till om vem/vilken funktion som ger informationen:

> *Utvecklingssamtalet senast 2024 var med en mentor/lärare som inte hade min dotter i något ämne och inte hade någon koll alls på vem hon är, hur hon ligger till eller vad hennes ev. behov är. Det gav därför inget alls för min dotter, helt meningslöst. Först samtalet nu 2025 skulle vara med samma lärare som då, vilket vi för första gången någonsin, avsa oss ifrån (då detta alternativ konstigt nog fanns..?). Att något så viktigt för eleven och VH sköts/planeras på detta sätt är skamligt!*

Här framgår att det blir en försvårande faktor om den som ska ge informationen inte är väl insatt i elevens situation och kunskapsutveckling i de olika ämnena. Det finns emellertid bland fritextsvaren flera förslag på hur informationen från skolan och samarbetet mellan hem och skola skulle kunna förbättras, exempelvis:

> *Här kommer en passus för att utveckla skolan och göra det enklare för både vh och elever att ta del av information. - Ha framförhållning, skicka ut information om samtal, möten, val som elever ska göra i god tid. Och inte precis innan helg/lov när valet ska vara klart precis efter helgen/lovet. - Publicera information om vad eleverna ska kunna till respektive prov/test/förhör på en plats där VH kan ta del av det, inte Google classroom som exempel, det kommer endast elever åt.*

Samlad och lättillgänglig information som ges med god framförhållning efterfrågas således. Sammanfattningsvis upplevs avsaknad av kontakt

och information försvåra för vårdnadshavarna att hjälpa sina barn, och därmed kunna vara delaktiga i sina barns utveckling.

Nästa stora tema i fritextsvaren där många önskar att det vore annorlunda berör storleken på skolan och på klasserna. Här finns liknande uppfattningar och oro som bland personalen:

> *Är en för stor skola för barnen och för många elever under samma tak*

Det påverkar enligt vårdnadshavare barnens lärmiljö och studiero:

> *Alldeles för stora klasser och för lite vuxna. Röriga lektioner och stökigt på lektionerna.*
>
> *För många elever på alltför liten yta. Rörigt och hög volym i visten och klassrum vilket leder till att mitt barn inte får studiero eller lugn och ro under dagen. Dåliga förutsättningar att arbeta i lugn och ro när eleverna inte ges tillgång till att sitta i grupprum eller liknande.*

Enligt dessa medför alltså klasstorlek och den fysiska ytan att deras barn inte kan arbeta i lugn och ro på lektionerna. Utformningen av skolan upplevs även ge andra negativa konsekvenser:

> *Skolan upplevs ganska isolerad då eleverna endast får vara i sina egna visten och ej har möjlighet att umgås med elever i andra visten. Dålig gemenskap på skolan, hade varit bättre med fler mindre högstadieskolor i kommunen. Hade känts tryggare med flera mindre högstadieskolor i kommunen.*
>
> *Hon uttrycker också att det är så trångt överallt på skolan och att det inte finns någonstans att vara/hänga när det inte är lektion*

Utformningen av skolan och lokalerna beskrivs här påverka relationerna mellan elever och även elevers möjlighet till återhämtning mellan lektionerna. En annan skriver:

> *För stor skola, där personalen blivit poliser i stället för den skolpersonal de är anställda för att vara. In med mer resurser så det finns mer vuxen personal överallt, och kanske någon då har tid då till att bry sig, på riktigt, om eleverna.*

Storleken upplevs således också påverka möjligheten till relationsskapande mellan skolpersonal och elever.

Vårdnadshavare 7 - 9	Positiva	Negativa och vet ej
Jag vet var jag kan få information om vad som ska göras i skolarbetet	86,2	13,8
På utvecklingssamtalen får jag tydlig information om mitt barns kunskapsutveckling	88,7	11,3
Mitt barn känner sig tryggt i skolan	89,4	10,6

Tabell 11. *Enkätresultat, vårdnadshavare i grundskola 7 – 9*

Enkätresultat mottagningsenheten Bryggan

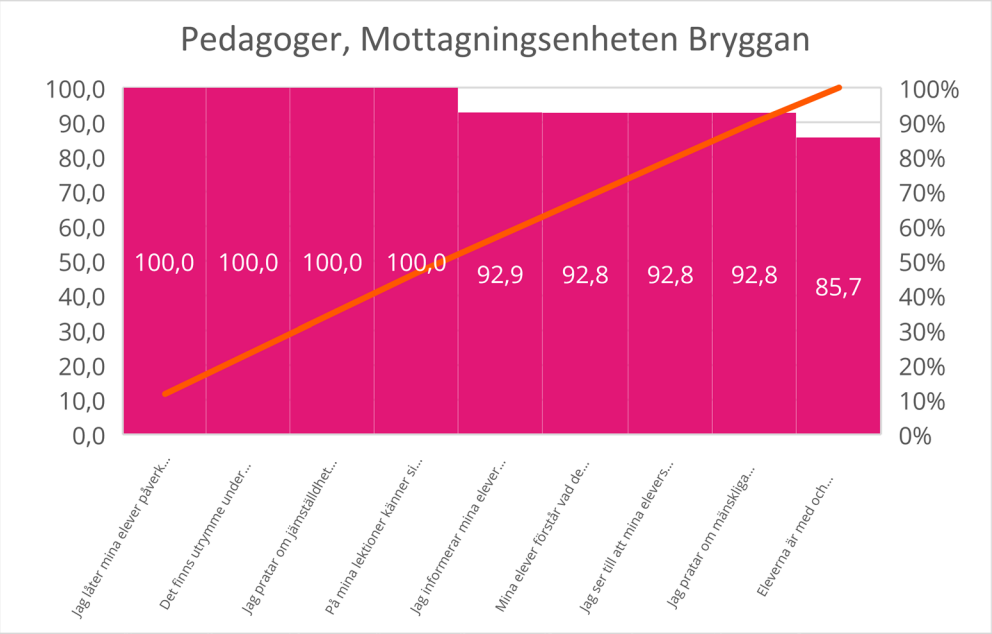

Diagram 13. *Enkätresultat, pedagoger på mottagningsenheten Bryggan*

Analys av svar inom denna målgrupp grundar sig på påståenden i diagrammet ovan. Dessa visualiseras även i tabellform som presenteras i slutet av analysen.

Mottagningsenheten Bryggan är en sluss för nyanlända barn och ungdomar. Den ska bidra till att alla nyanlända elever får en likvärdig utbildning utifrån sina individuella behov och förutsättningar samt på samma villkor som för alla andra. Bryggans uppdrag är att så fort som möjligt kartlägga tidigare kunskaper för att rektorer sedan ska kunna placera eleven i rätt årskurs och planera vilka resurser som ska sättas in. Bryggan ansvarar även för studiehandledning och modersmålsundervisning på grundskolan och gymnasieskolan.

Resultaten för personal i Bryggan[18] visar genomgående höga värden inom området delaktighet och inflytande. Nästan samtliga (11 av 14) tycker att det stämmer helt att de informerar sina elever om vilka mål som utbildningen har. Två pedagoger tycker att det stämmer ganska bra och en inte alls. 92,8 procent tycker att det stämmer helt eller delvis att de ser till att deras elevers vårdnadshavare vet vad som krävs för att nå kunskapskraven. 92,8 procent anser också att det stämmer helt (8 personer) eller ganska bra (5 personer) att deras elever förstår vad de ska kunna för att nå kunskapskraven.

85,7 procent svarar att det stämmer helt eller ganska bra att eleverna är med och påverkar undervisningens innehåll och samtliga svarar att de låter eleverna påverka arbetssätten i undervisningen (71,4 procent stämmer ganska bra och 28,6 procent stämmer helt).

[18] 14 personer har svarat (71,4 % kvinnor och 28,6 % män)

Pedagoger Bryggan	Positiva	Negativa och vet ej
Jag informerar mina elever om vilka mål utbildningen har	92,9	7,1
Mina elever förstår vad de ska kunna för att nå kunskapskraven	92,8	7,2
Jag ser till att mina elevers vårdnadshavare vet vad som krävs för att nå kunskapskraven	92,8	7,2
Eleverna är med och påverkar undervisningens innehåll	85,7	14,3
Jag låter mina elever påverka arbetssätten i undervisningen	100	0
Det finns utrymme under lektionerna för gemensam reflektion och diskussion	100	0
Jag pratar om mänskliga rättigheter med eleverna	92,8	7,2
Jag pratar om jämställdhet mellan könen med eleverna	100	0
På mina lektioner känner sig eleverna trygga	100	0

Tabell 13. *Enkätresultat, pedagoger, Mottagningsenheten Bryggan*

Avslutande reflektioner

Övergripande analys av svaren i årets enkäter riktade till elever, personal och vårdnadshavare i förskoleklass och årskurserna 1 – 9 samt analys av underlag från kvalitetsdialoger inom området normer och värden visar att svaren från elever i flera fall blir mer negativa i de högre än i de lägre åldrarna. Samtidigt är inte formuleringarna på frågorna helt lika, vilket gör att jämförelser mellan de olika målgruppernas svar ska göras med försiktighet.

En genomgång av svaren på ViSKA-enkäter riktade till elever, personal och vårdnadshavare i förskoleklass och årskurserna 1-9 i grundskolan och anpassade grundskolan inom området delaktighet och inflytande visar övergripande att det finns områden att arbeta vidare med för att öka elevernas delaktighet och inflytande. Både elever och vårdnadshavare har samtidigt konkreta förslag på sådant som de anser kan öka delaktigheten och inflytanden och göra utbildningen och undervisningen bättre för eleverna.

Ett område som tas upp av samtliga målgrupper är förutsättningarna och möjligheterna för eleverna att få den arbetsro som behövs. Här gör både personal och vårdnadshavare en koppling till storleken på skolan och klasserna.

Ett område som vårdnadshavare lyfter som ett problem är hur och vilken och av vem som information ges från skolan. Även om andelen som svarat positivt har ökat från föregående år så visar fritextsvaren att flera vårdnadshavarna upplever brist på kontakt och tydlig information från skolan. Samma sak framkom som sagt även vid ViSKA-undersökningen 2024. Detta påverkar vårdnadshavarnas möjlighet till delaktighet och inflytande och till att stötta sina barn. Vilket i sin tur kan påverka elevernas måluppfyllelse. Därför är det värt att reflektera över detta och undersöka arbetsformer så att vårdnadshavarna kan uppleva en större delaktighet till fördel för sina barn.

Mönstret som uppträder gällande ordningsreglerna bör vara föremål för vidare undersökning, kopplat till området inflytande och delaktighet. Likaså gällande elevernas möjlighet att vara med och påverka arbetssätt. Många elever upplever sig inte vara delaktiga i att bestämma om reglerna och av personalenkäten framgår exempelvis att de själva är förtrogna med reglerna men att personalen inte uppträder enigt för att upprätthålla dem och att eleverna inte heller följer reglerna.

Skillnaderna mellan personalens och elevernas uppfattning om samtal och diskussioner på lektionerna är också värt att fundera vidare över.

En fundering väcks gällande att det i enkäten ställd till personal i årskurserna 7-9 i grundskola och anpassad grundskola endast finns en enkätfråga om elevernas möjlighet till påverkan. Utifrån att elevernas inflytande ska anpassas efter deras ålder och mognad samt att eleverna successivt ska utöva ett allt större inflytande över sin utbildning och det inre arbetet i skolan så bör detta följas upp och säkerställas, särskilt i de äldre årskurserna.

Värt att notera är också att det är en övervägande del av vårdnadshavarna för elever i årskurserna 7-9 som besvarat enkäten har svarat att de är kvinnor. Det kan ur ett jämställdhetsperspektiv vara viktigt att fundera över hur når vi en mer jämn fördelning mellan könen vad gäller besvarande av ViSKA-enkäten.

Kommentar: Analysen bygger på de svar som har inkommit. Se separat dokument med svarsfrekvens för information om bortfall. Ingen bortfallsanalys är gjord. Inga statistiska tester har genomförts och därmed görs inga uttalande om samband eller signifikanta skillnader.

Gymnasieskola

Gymnasieskolans värdegrund

Gymnasieskolans värdegrund och uppdrag beskrivs i läroplanens (Lgy11) kapitel 1, och i kapitel 2 framgår övergripande mål och riktlinjer för bland annat normer och värden och elevernas ansvar och inflytande. I avsnittet om normer och värden står att skolan aktivt och medvetet ska påverka och stimulera eleverna att omfatta vårt samhälles gemensamma värderingar och låta dem komma till uttryck i praktisk vardaglig handling.

De demokratiska principerna att kunna påverka, ta ansvar och vara delaktig ska omfatta alla elever Enligt skollagen ska eleverna ges inflytande över utbildningen. De ska fortlöpande stimuleras att ta aktiv del i arbetet med att vidareutveckla utbildningen och hållas informerade i frågor som rör dem. Eleverna ska alltid ha möjlighet att ta initiativ till frågor som ska behandlas inom ramen för deras inflytande över utbildningen.

Målen är att varje elev:

- kan göra medvetna etiska ställningstaganden grundade på kunskaper om mänskliga rättigheter och grundläggande demokratiska värderingar samt personliga erfarenheter,
- respekterar andra människors egenvärde samt deras kroppsliga och personliga integritet,
- tar avstånd från att människor utsätts för våld, förtryck, diskriminering och kränkande behandling samt medverkar till att hjälpa andra människor,
- kan samspela i möten med andra människor utifrån respekt för skillnader i livsvillkor, kultur, språk, religion och historia,
- kan leva sig in i och förstå andra människors situation och utvecklar en vilja att handla också med deras bästa för ögonen, och
- visar respekt för och omsorg om såväl närmiljön som miljön i ett vidare perspektiv.
- genom egen ansträngning och delaktighet, utifrån sina förutsättningar, tar ansvar för sitt lärande och för att bidra till en god arbetsmiljö,
- visar respekt för och hänsyn mot skolans personal och andra elever som en del av det gemensamma ansvaret för arbetsmiljön på skolan,
- aktivt utövar inflytande över sin utbildning och det inre arbetet i skolan,

- utifrån kunskap om demokratins principer vidareutvecklar sin förmåga att arbeta i demokratiska former,
- utvecklar sin vilja att aktivt bidra till en fördjupad demokrati i arbetsliv och samhällsliv, och
- stärker sin tilltro till den egna förmågan att själv och tillsammans med andra ta initiativ, ta ansvar och påverka sina villkor.

Alla som arbetar i skolan ska också gemensamt med eleverna ta ansvar för den sociala, kulturella och fysiska skolmiljön I riktlinjerna för att nå målen beskrivs vad alla som arbetar i skolan ska göra och vad läraren mer specifikt ska göra. I Katrineholms ViSKA-enkäter undersöks bland annat hur skolorna når dessa mål.

Enkätresultat gymnasieskola och anpassad gymnasieskola

Elever

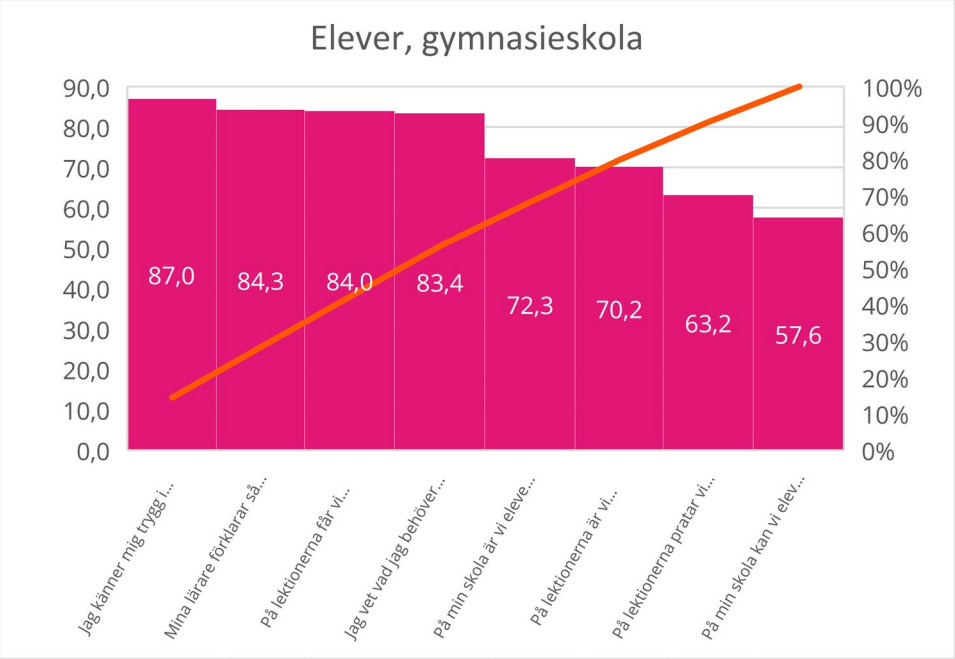

Diagram 14. *Enkätresultat, elever på gymnasieskola*

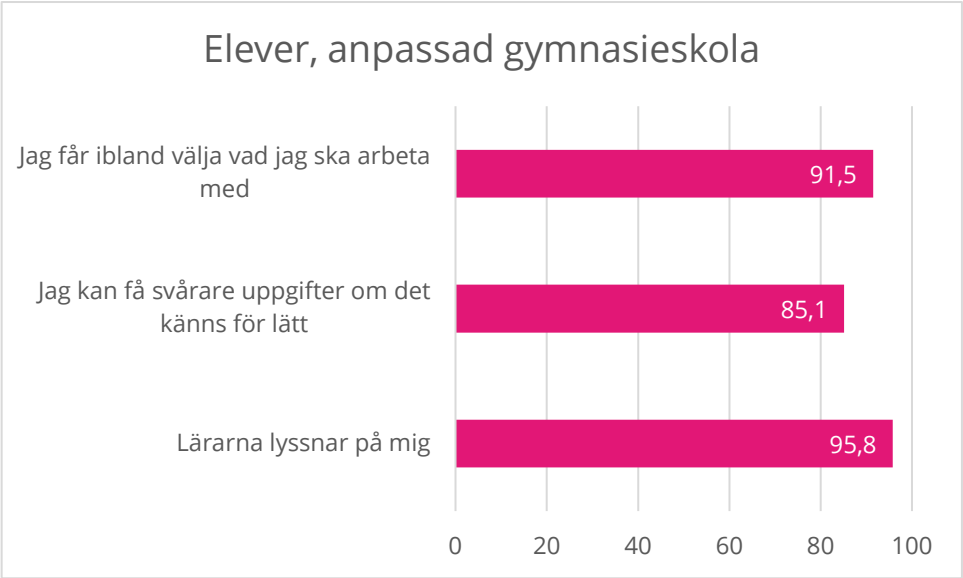

Diagram 15. *Enkätresultat, elever på anpassad gymnasieskola*

Analys av svar inom denna målgrupp grundar sig på påståenden i diagrammen ovan. Dessa visualiseras även i tabellform som presenteras i slutet av analysen.

Av enkäten riktad till elever i gymnasiet[19] framgår att 87,3 procent tycker att det stämmer helt eller ganska bra att deras lärare informerar dem om ämnets syfte (varför de läser ämnet och dess innehåll) och 83,1 väljer dessa svarsalternativ på frågan om de vet vad de behöver kunna för att nå betygskriterierna. 10 procent respektive 13,9 procent tycker dock att det stämmer dåligt eller inte alls. Ungefär samma mönster syns för frågan Mina lärare förklarar så att jag förstår och kan utvecklas så långt som möjligt. Ett fritextsvar berör detta:

> *Jag tycker att min skola är dålig på att berätta vad man ska göra bättre för att få godkänt i ämnen, dem rättar saker väldigt sent och man får oftast vänta en jättelång tid innan man vet ens betyg. Det känns också som att dem inte ger elever så bra förutsättningar innan prov eller examinationer och man tror man vet vad man ska göra men sen så blir oftast inte läraren nöjd. Viss lärare rättar bara innan utvecklingssamtalen.*

Sen återkoppling och otydlighet om vad eleven behöver kunna för att klara ett prov eller nå ett betyg leder också till en osäkerhet gällande sin egen kunskapsutveckling. Att känna till målen, vad som krävs och hur en ligger till i sina studier hänger också samman med behoven och möjligheterna att ta och få hjälp i sina studier. En elev skriver:

[19] 790 personer har svarat (49,7 % tjejer, 48,2 % pojkar, 2,0 % annat) på enkäten till elever på gymnasieskolan. 47 personer har svarat på enkäten till elever på anpassad gymnasieskola. På slutet av detta avsnitt finns resultat från denna målgrupp.

Klasserna borde bli mindre, så att läraren enklare kan rätta alla uppgifter i tid och ge eleverna den hjälp de behöver. Typ Max 15 elever per klass eller att det är 2 lärare samtidigt.

Det finns således önskemål om mindre klasser så att eleverna kan få stöd och hjälp som de behöver på lektionerna och för att ta ansvar för sin kunskapsutveckling. Ytterligare ett önskemål är att tidigarelägga lektioner som ger behörighet till högskola, så att elever på yrkesprogram inte känner sig tvingade att välja bort dem på grund av sena eftermiddagar om de planerar att plugga vidare.

Två områden sticker ut som särskilt låga gällande delaktighet och inflytande, men här finns också en viss spridning av svaren. Nästan var fjärde elev (23,6 procent) anser det stämmer dåligt eller inte alls att de elever är med och påverkar på vilket sätt de ska arbeta med olika skoluppgifter. Ungefär hälften (47,3) tycker att det stämmer ganska bra. Svaren är ganska lika mellan skolenheterna utifrån medelvärdena. Bara drygt hälften (57,6 procent) tycker också att det stämmer helt eller ganska bra att de elever kan påverka vilka ordningsregler skolan ska ha. En elev skriver i fritextsvar:

Elevernas tankar tas inte i beaktning när de kommer till regler.

Nästan en femtedel (18,2 procent) vet inte om eleverna kan påverka reglerna.

En annan del i att vara delaktiga och ha inflytande handlar om att få komma till tals, träna demokratiska former och ha samma förutsättningar oavsett kön. Här är det mellan 80 och 84 procent som tycker att det stämmer helt eller ganska bra att eleverna på lektionerna får diskutera vad de tycker i olika frågor och att deras lärare arbetar aktivt för att eleverna ska utveckla kritiskt tänkande. Drygt var tionde tycker att det stämmer ganska dåligt eller inte alls. 83 procent som tycker att deras lärare ger alla elever oavsett kön samma förutsättningar i skolarbetet. Medelvärdet är ganska lika för tjejer och killar (3,54 för tjejer och 3,46 för killar).

Av enkäten framgår vidare att 70,2 procent tycker att[20] eleverna är med och påverkar sin skolmiljö. Knappt var femte (18,3 procent) anser inte det[21] och 9,4 procent vet inte. Svaren är utifrån medelvärdet ganska lika från de olika skolorna Lindengymnasiet, Duveholmsgymnasiet och KTC. Duveholmsgymnasiet och KTC är ju också i samma byggnader.

En del av fritextsvaren handlar just om den fysiska skolmiljön, och där har eleverna förslag på förbättringar:

Jag hade uppskattat om skolan kunde fixa mer utrymmen att spendera rasterna på, just nu är det väldigt trångt och dåligt med sittplatser Ventilationen är också väldigt dåligt och på de varmare

[20] Dessa har valt svarsalternativen *Stämmer helt* eller *Stämmer ganska bra*.
[21] Dvs har svarat att det stämmer ganska dåligt eller inte alls.

> *månarna är det väldigt varmt ock kvavt i både korridorer och klassrum.*

Det uppges av flera vara dålig städning, temperatur och ventilation. Nätverksuppkopplingen nämns också som ett problem. Några fritextsvar handlar om att matsalen är otrygg och inte alltid funktionell och att maten borde vara bättre anpassad till vad eleverna tycker om och vill ha. Det önskas också fler bra utrymmen att vara på under raster. Men även fler bra miljöer för själva undervisningen:

> *Ingen studiero alls på lektionerna endast vid provtillfällen. Går inte att koncentrera sig alls tyvärr. Väldigt få grupprum vilket är enda chansen till studiero. Lärare går från klassrummen så därmed får man inte heller någon hjälp.*

Elever kan utifrån svaren sakna miljöer på skolan att vara i för vila och återhämtning mellan lektionerna och för att känna sig trygga, men också exempelvis grupprum för bättre studiero. En annan kommentar gäller rökning:

> *Skolan borde /…/ även vara mer aktiva i att faktiskt säga ifrån elever som röker på skolgården för det är faktiskt väldigt äckligt att behöva gå in i rökmoln så fort man kommer in till skolan, eller när man försöker öppna fönster ut möts av rökmoln istället. Gränsen till vart man får röka borde bli längre bort för att det är både hälsofarligt men också äckligt och påverkande för min studiekoncentration.*

Rökning nära skolbyggnaden upplevs alltså störande för skolarbetet och det är samtidigt också ett lagkrav på rökfri skolgård.

Enkätfrågorna till elever i anpassade gymnasiet har en annan formulering än de riktade till elever i gymnasieskolan. Av resultaten från enkäten riktad till anpassade gymnasieskolan framgår att en hög andel (95,5 procent) av eleverna tycker att det stämmer helt eller ganska bra att lärarna lyssnar på dem. Likaså anser en hög andel att de ibland får välja vad de ska arbeta med. Här svarar 91,4 procent att det stämmer helt eller ganska bra.

Även här finns fritextsvar om vad som önskas skulle bli bättre:

> *Fixa bättre mat i skolan, exempel makaroner med kyckling, ris med currysås inte konstig mat så man inte vill äta.*

Liksom för elever på gymnasieskolan önskar således också dessa elever mat som passar dem.

Elever gymnasieskola	Positiva	Negativa och vet ej
Mina lärare förklarar så att jag förstår och kan utvecklas så långt som möjligt	84,3	15,7
Jag vet vad jag behöver kunna för att nå betygskriterierna	83,4	16,6
På lektionerna får vi elever diskutera vad vi tycker i olika frågor	84,0	16,0
På min skola är vi elever med och påverkar vår skolmiljö	72,3	27,7
På lektionerna är vi elever med och påverkar på vilket sätt vi ska arbeta med olika skoluppgifter	70,2	29,8
På lektionerna pratar vi om jämställdhet	63,2	36,8
På min skola kan vi elever påverka vilka ordningsregler vi ska ha	57,6	42,4
Jag känner mig trygg i skolan	87,0	13,0

Tabell 14. *Enkätresultat, elever på gymnasieskola*

Elever anpassad gymnasieskola	Positiva	Negativa och vet ej
Lärarna lyssnar på mig	95,8	4,2
Jag kan få svårare uppgifter om det känns för lätt	85,1	14,9
Jag får ibland välja vad jag ska arbeta med	91,5	8,5

Tabell 15. *Enkätresultat, elever på anpassad gymnasieskola*

Personal

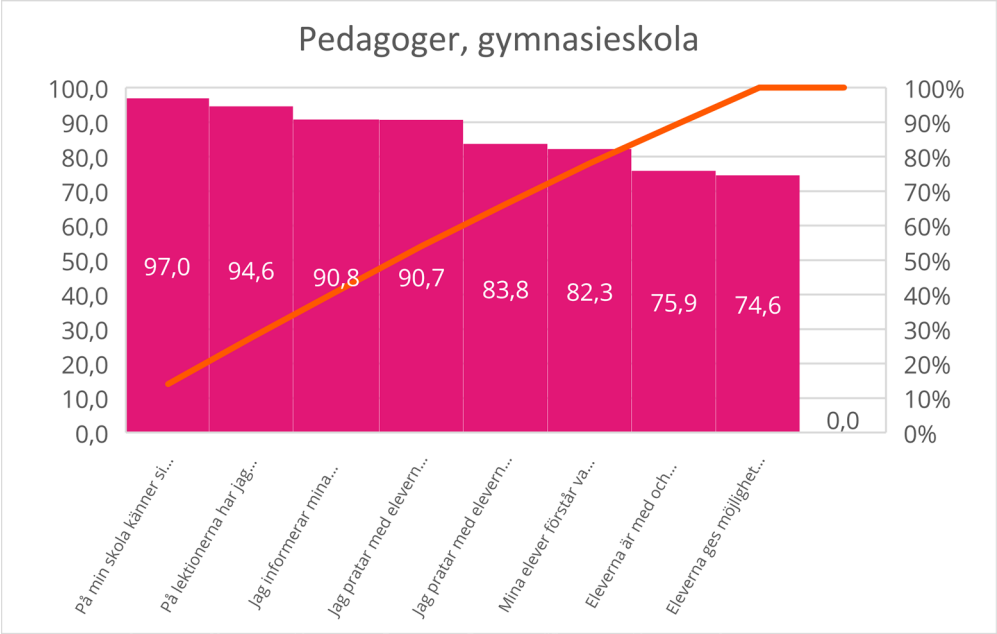

Diagram 16. *Enkätresultat, pedagoger på gymnasieskola*

Av enkäten riktad till personal på gymnasieskolan och anpassade gymnasieskolan[22] framkommer att nästan samtliga, 118 av 119 som svarat på frågan[23]i, anser att det stämmer helt eller ganska bra att de informerar sina elever om ämnets syfte. En hög andel (96,9) anser också att de skapar förståelse för ämnets innehåll så att eleverna utvecklas så långt som möjligt[24]. Resterande svarar att de inte vet. 92,2 procent[25] tycker att det stämmer helt eller ganska bra att deras elever också förstår vad de ska kunna för att nå betygskriterierna. Dessa värden är genomgående högre för lärarna än för eleverna.

Enligt lärarna så finns också goda förutsättningar till diskussioner och kritiskt tänkande. På frågorna *På lektionerna har jag och eleverna diskussioner inom ramen för undervisningen* och *Jag uppmuntrar mina elever till kritiskt tänkande* svarar 98,4 procent[26] respektive 95,4 procent att det stämmer helt eller ganska bra. Nästan alla, 98,5 procent, anser att de ger alla elever oavsett kön samma förutsättningar. Drygt tre fjärdedelar (77,6 procent) instämmer helt. Även för dessa frågor är värdena högre för personalen än för eleverna.

På frågan *Jag låter mina elever påverka arbetssätten i undervisningen* är det 84,6 procent som menar att det stämmer helt eller ganska bra. Det är nästan 15 procentenheter högre än elevernas svar. Var tionde (10,8 procent) lärare anser inte att eleverna får påverka arbetssätten. 17,7 procent anser också att det stämmer ganska dåligt eller inte alls att eleverna ges möjlighet att påverka skolmiljön. Tre fjärdedelar (74,6 procent) anser att det stämmer helt eller ganska bra. Det ligger i paritet med resultaten i elevenkäten på denna fråga.

I enkäten riktad till lärare finns inga fritextsvar som direkt kan relateras till området delaktighet och inflytande. Dock uttrycker flera en nöjdhet rent generellt:

> *Duveholmsgymnasiet 1 är en mycket trivsam arbetsplats och har/är en trivsam lärmiljö för våra elever så att de är redo för framtida studier på en akademisk nivå.*
>
> *Jag känner arbetsglädje och är stolt över vår verksamhet.*
>
> *Bästa jobbet jag har haft, slut på meddelandet!*
>
> *Bra arbetskollegor över hela skolan. Allt från städare till speclärare och ingen nämnd ingen glömd. Tycker att det finns en lättsam och trevlig miljö att vara i och aldrig långt från ett leende eller skratt mellan elever, lärare och personal:)*

[22] 130 personer har svarat, kön framgår ej.
[23] De som har svarat *Gäller inte mig* är borttagna.
[24] Dvs har valt svarsalternativen *Stämmer helt* eller *Stämmer ganska bra*.
[25] De som har svarat *Gäller inte mig* är borttagna.
[26] Här är de som har svarat *Gäller inte mig* borttagna.

Citaten andas arbetsglädje, stolthet över verksamheten och en tillfredsställelse med klimatet och miljön.

Pedagoger gymnasieskola	Positiva	Negativa och vet ej
Jag informerar mina elever om ämnets syfte	90,8	9,2
Mina elever förstår vad de ska kunna för att nå betygskriterierna	82,3	17,7
Eleverna ges möjlighet att påverka skolmiljön	74,6	25,4
Eleverna är med och påverkar undervisningens innehåll	75,9	24,1
På lektionerna har jag och eleverna diskussioner inom ramen för undervisningen	94,6	5,4
Jag pratar med eleverna om mänskliga rättigheter	83,8	16,2
Jag pratar med eleverna om jämställdhet	90,7	9,3
På min skola känner sig eleverna trygga	97,0	3,0

Tabell 16. *Enkätresultat, pedagoger på gymnasieskola*

Avslutande reflektioner

Övergripande analys av svaren i årets enkäter riktade till elever och personal i gymnasieskolan samt analys av underlag från kvalitetsdialoger inom området normer och värden visar en diskrepans mellan elevernas och personalens svar där eleverna sammantaget har en något mer negativ syn inom samtliga aktuella områden.

En genomgång av svaren på ViSKA-enkäter riktade till elever och personal i gymnasiet och anpassade gymnasiet inom området delaktighet och inflytande visar att eleverna har tankar, idéer och önskemål om hur både skolmiljön och undervisningen skulle kunna förbättras. Dessa synpunkter är angeläget att beakta i arbetet med att ta gemensamt ansvar för skolmiljön samt för att eleverna ska kunna vara delaktiga och ta ansvar för sitt lärande och sin kunskapsutveckling. Elevernas försök och vilja att påverka behöver tas på allvar.

Kopplat till ovanstående så är det också en låg andel av eleverna som tycker att de får vara med och påverka ordningsreglerna. Så detta är något specifikt att arbetare vidare med.

Värt att notera är att lärarna i något högre grad än eleverna är trygga med att eleverna vet vad de behöver kunna för att nå betygskriterierna. Det gäller även information om ämnets syfte och förståelse för ämnets innehåll så att eleverna utvecklas så långt som möjligt. Här framkommer av elevers fritextsvar att det kan finnas behov av en större tydlighet så att de i samtliga kurser/ämnen vet vad som förväntas av dem, kan ta ansvar och ha inflytande över sitt lärande och sin kunskapsutveckling.

Kommentar: Analysen bygger på de svar som har inkommit. Se separat dokument med svarsfrekvens för information om bortfall. Ingen bortfallsanalys är gjord. Inga statistiska tester har genomförts och därmed görs inga uttalande om samband eller signifikanta skillnader.

Tematisk analys och slutsats 1 – 19 år

Denna rapport presenterar en omfattande tematisk genomgång av de faktorer och strukturella förutsättningar som, enligt bildnings- och arbetsmarknadsförvaltningens bedömning, har en betydande inverkan på de undersökta områdena samt på den övergripande undervisningskvaliteten och likvärdigheten i verksamheten.

Analysen vilar på en integrerad metodik där nationella styrdokument och förvaltningens strategiska verksamhetsplan kombineras med aktuell forskning, insamlade enkätsvar samt redovisade synpunkter från kvalitetsdialoger. Syftet är att identifiera både de framgångsfaktorer som bör bevaras och de utmaningar som kräver strategiska insatser.

Barns och elevers delaktighet för en likvärdig och framgångsrik utbildning av hög kvalitet

Enligt de gällande styrdokumenten för utbildningsväsendet, däribland skollagen och samtliga läroplaner, är principerna om barns och elevers delaktighet och inflytande inte endast av fundamental betydelse utan lika viktiga som den ämnesspecifika kunskapsinhämtningen. Dessa principer är djupt förankrade i de demokratiska värderingar som systemet bygger på och reflekteras i FN:s barnkonvention, särskilt artikel 12, vilken tydligt fastställer barnets rätt att fritt uttrycka sina åsikter i samtliga frågor som rör den egna vardagen.

I denna del av analysrapporten betraktas delaktighet som en sammansatt process där barn och elever både ges möjlighet att påverka beslutsprocesser på skolnivå och att aktivt medverka i de pedagogiska aktiviteterna. Flera studier och forskningsrön indikerar att även om utmaningar kvarstår i att omsätta dessa principer i praktiken, har det även dokumenterats exempel där ett reellt elevinflytande har medfört positiva effekter på undervisningens form och innehåll. Detta elevcentrerade synsätt utgör därmed en grundpelare för skolutvecklingen, där elevens perspektiv kontinuerligt integreras från det dagliga mötet med pedagogen till de övergripande beslut som tas på huvudmannanivå.

Vid en närmare granskning framträder vikten av att skolutvecklingen utgår från ett helhetsperspektiv, där barns och elevers erfarenheter och synpunkter står i centrum. Det innebär att den pedagogiska verksamheten inte enbart ska tillgodose ämnesspecifika mål utan även aktivt främja en trygg och inkluderande lärmiljö. En kontinuerlig dialog mellan elever och lärare, där elevernas feedback systematiskt inhämtas och beaktas, skapar en dynamik som möjliggör justeringar och förbättringar i undervisningens utformning.

För att uppnå detta är det avgörande att pedagogerna får det stöd och de resurser som krävs för att omvandla elevernas synpunkter till praktiska förändringar i klassrummet. Rektorns ansvar att skapa strukturella förutsättningar för en kvalitetssäkrad undervisning är därmed centralt, liksom att främja ett kollegialt samarbete där erfarenheter och goda exempel delas och implementeras. Huvudmannens övergripande ansvar innebär att samtliga resurser och strategiska riktlinjer måste samverka för att understödja den elevcentrerade utvecklingen.

Den tematiska analysen belyser att en elevcentrerad strategi, som utgår från att barn och elevers perspektiv alltid beaktas, inte bara förbättrar den omedelbara undervisningsmiljön utan även fungerar som en katalysator för långsiktig pedagogisk innovation. Genom att skapa fler strukturerade forum för dialog, både på klass- och skolnivå, kan elevinflytandet ytterligare stärkas och bidra till en kontinuerlig kvalitetsutveckling. Samtidigt framkommer att de utmaningar som identifierats – såsom brister i att omsätta teoretiska principer till praktiska handlingar – kräver ytterligare stödinsatser, fortlöpande fortbildning samt en förnyad strategisk förankring på alla nivåer i skolorganisationen.

Barn och elever ska få möjlighet att berätta för vuxna på skolan hur skolvardagen fungerar och om trygghet och trivsel. Barns och elevers upplevelser ska tas på allvar och vid behov leda till nödvändiga förändringar. I undervisningen ska barn och elever också kontinuerligt kunna berätta för pedagogen hur undervisningen fungerar, både vad som fungerar bra och vad som fungerar mindre bra. Det kan ske integrerat i undervisningen genom att man arbetar med återkoppling på barnets eller elevens lärande eller genom att låta barnen och eleverna få vara delaktiga i planeringen av olika moment i undervisningen. Pedagogen får då kontinuerligt en grund för att kunna ta beslut om något måste förändras för att få undervisningen att fungera på ett bättre sätt.

Ett holistiskt angreppssätt där elevperspektivet integreras i såväl den dagliga undervisningen som i de strategiska besluten, är en förutsättning för att säkerställa en likvärdig utbildning av hög kvalitet. Denna strategi förutsätter att varje elev får möjlighet att framföra sina åsikter om skolvardagen, tryggheten och den pedagogiska metoden, vilket i sin tur ger en värdefull bas för att identifiera och implementera nödvändiga förbättringar.

Barns och elevers delaktighet och inflytande utgör en fundamental komponent för att uppnå en likvärdig och högkvalitativ utbildning. Genom att systematiskt integrera elevperspektivet i både planerings- och utvärderingsprocesser skapas en dynamisk lärmiljö där kontinuerlig utveckling och kvalitetsförbättring är självklarheter. För att dessa ambitioner ska kunna realiseras fullt ut krävs ett fortsatt fokus på att stärka det pedagogiska stödet, främja en öppen och strukturerad dialog samt säkerställa att de strategiska riktlinjerna omsätts i praktiken på ett effektivt sätt. På så vis kan skolutvecklingen, med utgångspunkt i barn

och elevers behov och erfarenheter, ligga till grund för en bestående förbättring av utbildningens kvalitet.

Genom detta perspektiv, som innebär att skolutveckling tar sin utgångspunkt i barns och elevers behov, blir det tydligt hur barns och elevers delaktighet och inflytande bildar utgångspunkt och påverkar skolans lokala styrkedja.

Ledning och styrning

Bildningsförvaltningens övergripande mål för mandatperioden 2023 – 2026

Mål 1: Alla delar av undervisningen präglas av hög kvalitet

Mål 2: Utbildningen präglas av trygghet och studiero

Mål 3: Varje barn och elev ges bästa möjliga förutsättningar för fortsatt utbildning och yrkesverksamhet

Forskning visar att en välfungerande lednings- och styrningsstruktur utgör en kritisk förutsättning för att uppnå de fastställda utbildningsmålen. Det är av yttersta vikt att ledarskapet på enhetsnivå betraktas som en integrerad del av en större, övergripande styrningsmodell. Inom denna modell samverkar olika nivåer och funktioner, där varje delkomponents effektivitet är avgörande för att helheten ska fungera optimalt.

Utmaningarna med att säkerställa likvärdighet i förskolans och skolans verksamheter, som exempelvis i Katrineholms kommun, kräver en mer sammanhållen och enhetlig strategi än vad som i nuläget praktiseras. Arbetet med att öka likvärdigheten måste därför stärkas genom utökat samarbete och bättre samordning av strategiska frågor på en övergripande nivå inom bildnings- och arbetsmarknadsförvaltningen. Det är av stor betydelse att rektorns perspektiv integreras i det övergripande strategiska beslutsfattandet, samtidigt som pedagogiska ledare säkerställer att rektorns roll i att främja verksamhetens likvärdighet tas i beaktande.

Ett långsiktigt och systematiskt fokus på pedagogiskt ledarskap, främjande av kollegialt lärande samt kontinuerlig kompetensutveckling för pedagogerna är avgörande för att stärka kvaliteten i samtliga verksamheter. Genom att etablera tydliga strategiska mål och en gemensam riktning kan alla kommunala förskolor och skolor arbeta mot en enhetlig vision med särskilt fokus på att utveckla utbildningens kvalitet och likvärdighet över hela kommunen.

För att skapa en formativ organisation där lärande, öppen dialog och ömsesidig tillit präglar samtliga verksamheter är det nödvändigt med regelbundna uppföljningar och systematiska utvärderingar. Denna

kontinuerliga process bidrar till att forma en undervisningsmiljö som, med beaktande av varje barns och elevs individuella behov, möjliggör en hållbar progression och sätter förutsättningarna för vidare utbildning samt framtida yrkesverksamhet.

Kunskap om och bedömning av barns och elevers förutsättningar

Nationell spaning – Utvecklingen av barns och elevers lär- och utvecklingsförutsättningar

En färsk nationell rapport från Skolverket (2024) belyser att dagens samhälle ställer allt högre krav på barn och unga, vilket påverkar både deras psykiska välbefinnande och lärförmåga. Digitalisering, förändrade sociala strukturer och en snabb utveckling inom utbildningssektorn bidrar till att elever i samtliga åldersgrupper ställs inför nya och komplexa utmaningar. Rapporten visar att ökade stressnivåer och tecken på psykiska påfrestningar, såsom sömnsvårigheter, koncentrationsproblem och oro, blir allt vanligare. Dessa symtom riskerar att få långvariga konsekvenser för såväl det akademiska resultatet som för den övergripande utvecklingen hos barn och unga.

Rapporten framhåller vikten av en tidig och helhetsorienterad bedömning av barns och elevers förutsättningar för att kunna anpassa stödåtgärderna på ett effektivt sätt. Det framkommer att traditionella metoder för lärandebedömning behöver kompletteras med systematiska insatser för att kartlägga den psykiska och sociala hälsan hos eleverna. De tydligt dokumenterade regionala skillnaderna i tillgång till elevhälsovård och stödstrukturer understryker behovet av en enhetlig och koordinerad strategi över hela landet, så att alla barn, oberoende av geografisk placering, kan få det stöd de behöver.

Vidare betonas betydelsen av ett nära samarbete mellan skolorna, hälso- och sjukvården samt sociala myndigheter. Genom att införa regelbundna uppföljningar och tidiga interventioner kan man effektivt identifiera elever med särskilda behov och utforma individuella stödplaner. Centralt i detta arbete är att barnens och elevernas egna röster lyfts fram – deras erfarenheter och upplevelser utgör en ovärderlig resurs i strävan att skapa en hållbar lärmiljö där varje elev ges optimala förutsättningar för sin utveckling.

Källa: Skolverket 2024, Rapport: "Utvecklingen av barns och elevers lär- och utvecklingsförutsättningar"

För att säkerställa att förvaltningens analyser grundas på en heltäckande och objektiv kunskapsbas är det avgörande att komplettera den information som rör barns och elevers stödbehov och förutsättningar med en djupgående förståelse för de enheter där verksamheten bedrivs. Inom bildnings- och arbetsmarknadsförvaltningens systematiska

kvalitetsarbete måste erfarenheter och observationer från verksamhetsnära personal, elever, barn och deras vårdnadshavare integreras för att ge en så nyanserad bild som möjligt av de faktiska behoven på både individ- och gruppnivå.

För att möjliggöra en kvalificerad bedömning av varje barns och elevs unika förutsättningar, är det nödvändigt att kombinera kvalitativ information med kvantitativa indikatorer. Nyckeltalsbaserade uppföljningar av enheternas strukturella och pedagogiska förutsättningar utgör en central del i att identifiera potentiella stödbehov. Exempelvis kan rektorernas bedömningar av den pedagogiska personalens kompetens ge värdefulla insikter i vilka områden ytterligare kompetensutveckling bör riktas, vilket i sin tur underbygger de övergripande analyserna av enheternas behov.

Läroplanens starka individperspektiv understryker vikten av att utgå från varje barns och elevs specifika förutsättningar och behov. För att uppnå detta krävs att information från flera källor sammanställs. De bedömningar som görs av pedagogisk personal och rektorer, vilka bygger på både observation och yrkeserfarenhet, kompletteras med perspektiv från vårdnadshavare samt, där så är möjligt, barnens egna röster. I vissa fall kan även insatser från specialpedagoger, logopeder eller andra relevanta yrkesgrupper ge ytterligare underlag för att skapa en helhetsbild av det stöd som behövs.

En metodik som bygger på generaliserade uppskattningar av behov har den fördelen att den, med relativt enkla medel, möjliggör att data om stora grupper barn och elever kan analyseras samtidigt. Denna kvantitativa strategi, som ofta utgår från olika bakgrundsfaktorer, är ett ovärderligt verktyg för att tidigt kunna identifiera övergripande trender och potentiella utmaningar. Samtidigt är det viktigt att vara medveten om metodens begränsningar, eftersom generaliserade data kan riskera att både överskatta och underskatta de individuella behoven. Därför har insatser inom bildnings- och arbetsmarknadsförvaltningen inriktats på att särskilja mellan verifierade, individbaserade behov och de uppskattningar som härrör enbart från statistiska indikatorer.

Vid den enhetsövergripande uppföljningen framkommer ofta att den samlade kunskapen om barns och elevers förutsättningar presenteras i aggregerad form. I vissa sammanhang behandlas eleverna som en homogen grupp, medan andra analyser fokuserar på uppskattningar baserade på bakgrundsfaktorer, framför allt relaterade till socioekonomiska förhållanden. Det är därför av yttersta vikt att i varje enskild analyssituation tydligt definiera vilken typ av information som ligger till grund för bedömningen. Samtidigt måste det understrykas att barns och elevers socioekonomiska bakgrund aldrig får användas som en ursäkt för att förklara ojämlikheter i utbildningsresultat, utan snarare som en utgångspunkt för att identifiera reella behov som måste adresseras.

Genom att kombinera dessa olika informationskällor och analyssätt skapas en robust grund för att identifiera och möta de stödbehov som

finns. Denna integrerade metodik bidrar till att bildnings- och arbetsmarknadsförvaltningens strategiska insatser för att säkerställa en likvärdig utbildning kan utformas med både precision och flexibilitet, med barnets och elevens bästa i centrum.

Då analysarbetet i årets tematiska analys har ett riktat fokus på barns och elevers upplevelse av möjlighet att vara delaktiga i, ha inflytande över och kunna ta ansvar för sin utbildning har särskilt frågor avseende motivation beaktats. Totalt 3 572 elever i grundskolan och gymnasieskolan har svarat på påståendet: "Skolarbetet gör att jag vill lära mig mer."

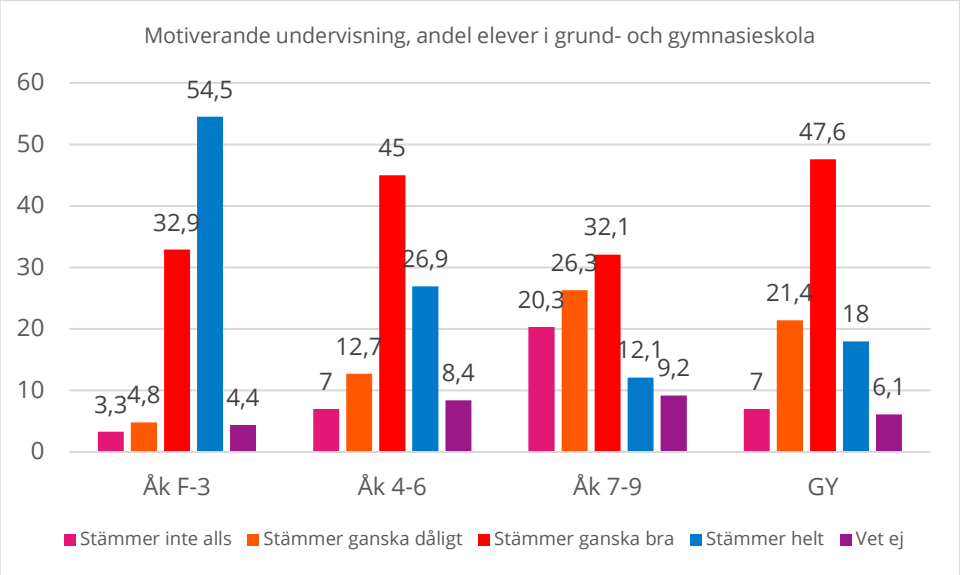

Diagram 17. *Andel svar per verksamhetsform, elever i grund- och gymnasieskola*

Analysen av resultaten visar tydliga skillnader mellan olika åldersgrupper. Den högsta andelen elever som instämmer helt eller till stor del i påståendet återfinns i årskurserna F–3, där 87,4 procent upplever att skolarbetet väcker deras intresse för fortsatt lärande. Därefter sker en gradvis nedgång i motivation genom årskurserna 4–6, med en tydlig bottennivå i årskurserna 7–9, där endast 44,2 procent instämmer i påståendet. På gymnasienivå ses en viss återhämtning, där 65,6 procent av eleverna anger att skolarbetet är motiverande.

Trots att de övergripande resultaten fortfarande är låga, är det värt att notera att årets mätning visar en positiv trend i samtliga elevgrupper jämfört med tidigare år.

En motsvarande fråga har ställts till pedagogerna. Totalt 530 undervisande lärare i grundskolan och gymnasieskolan har besvarat påståendet: "Jag inspirerar mina elever att utvecklas så långt som möjligt mot utbildningens mål.". Resultaten redovisas i diagrammet nedan.

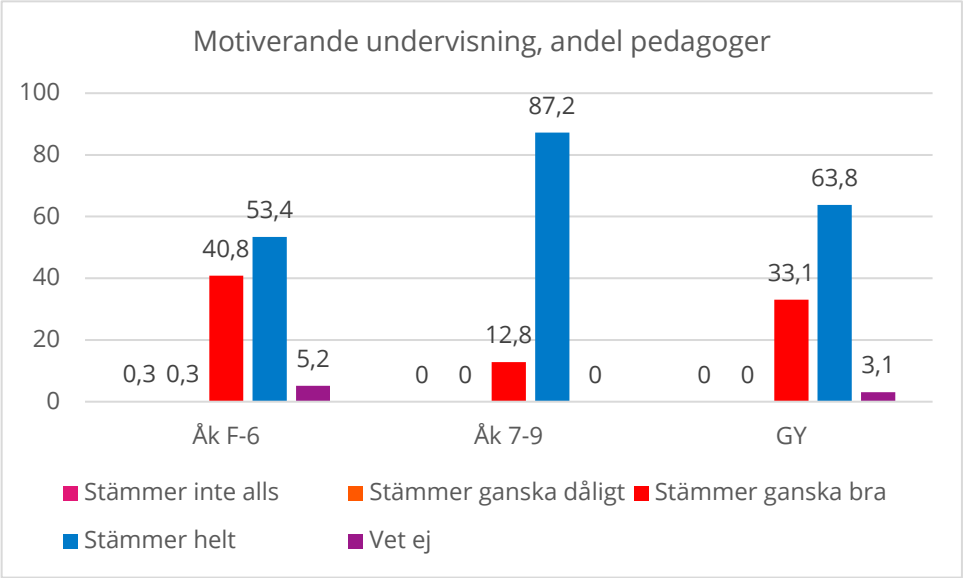

Diagram 18. *Andel svar per verksamhetsform, undervisande lärare i grund- och gymnasieskola*

Av diagrammet framgår det tydligt att nästintill 100 procent av samtliga tillfrågade undervisande lärare instämmer helt eller till stor del i att deras undervisning är motiverande och inspirerande för eleverna, vilket tydligt skiljer sig från elevernas upplevelse och bedömning.

Denna diskrepans mellan elevers och lärares uppfattningar understryker vikten av en fördjupad dialog med eleverna för att bättre förstå deras perspektiv och identifiera konkreta utvecklingsområden. Behovet av sådana samtal påpekades redan i föregående års analys och föreslogs som en åtgärd.

Det faktum att elevernas svar i årets undersökning är något mer positiva kan indikera att enheterna har påbörjat detta arbete. Dock är det i dagsläget för tidigt att dra definitiva slutsatser. Det är avgörande att fortsätta bevaka och analysera utvecklingen inom detta område samt att säkerställa att enheterna får det stöd och de insatser som krävs på central nivå för att ytterligare stärka elevers motivation och delaktighet i sin utbildning.

Upplevd trygghet

Det under året genomförda kvalitetsarbetet syftande på utbildningsväsendets värdegrundsuppdrag tar avstamp i kvalitets- och attitydundersökningen som distribueras via enkäter till samtliga barn över tre år och samtliga elever, pedagoger och vårdnadshavare (vårdnadshavare i gymnasieskola undantagna) inom bildningsnämndens alla verksamhetsformer.

Efter insamlingen genomförs en tvärprofessionell analys av svaren i syfte att skapa en djupare förståelse för bakomliggande faktorer. Resultaten visar att en övervägande majoritet av barn och elever i Katrineholms kommunala förskolor och skolor trivs väl och känner sig trygga i sin utbildningsmiljö.

Denna positiva upplevelse kan i stor utsträckning härledas till det främjande arbete som bedrivs av rektorer, pedagoger, barn- och elevhälsoteam samt övrig personal på enheterna.

Analysen indikerar en generellt låg upplevelse av utsatthet, där trygghetsupplevelsen ytterligare förstärks hos de äldre eleverna.

Ett särskilt fokus har lagts på att förbättra tryggheten vid övergångar mellan olika skolformer, exempelvis från förskola till grundskola och från grundskola till gymnasieskola. De insatser som genomförts inom detta område, såsom tydliga rutiner och samplanering, har skapat den struktur och insyn som krävs för att barn och elever ska känna sig trygga i nya miljöer, med ny personal och i nya lokaler.

Även om analysen visar variationer mellan olika enheter, är den övergripande bilden att elevernas upplevelse av trygghet är positiv. Samtidigt identifieras ett behov av att stärka samsynen mellan vårdnadshavare och verksamheterna gällande trygghet.

Flera enheter har under en längre tid påtalat att det finns skillnader mellan vårdnadshavares och elevers upplevelser, särskilt i samband med nya gruppkonstellationer eller skolbyten. Många vårdnadshavare tycks i högre grad koppla trygghet till den verksamhet deras barn lämnar, medan barnens egen upplevelse av trygghet i den nya verksamheten inte alltid speglas i vårdnadshavarnas oro.

Att förmedla den trygghet som barn och elever själva upplever till vårdnadshavare identifierades därför som en viktig aspekt av det fortsatta trygghetsarbetet.

Analysen av föregående läsårs resultat visade på ett trendbrott, där barns och elevers upplevelse av trygghet på aggregerad nivå för första gången överensstämde med vårdnadshavarnas bild av hur trygga deras barn är inom förvaltningens verksamheter.

Årets enkätundersökning bekräftar denna utveckling. Såväl vårdnadshavare som barn och elever ger en samstämmig bild av trygghetsfrågorna, oavsett verksamhetsform. Detta indikerar att de insatser som genomförts för att stärka och kommunicera trygghetsarbetet har haft genomslag och att en gemensam förståelse för trygghet har etablerats inom verksamheterna.

Analysen av pedagogernas upplevelse av barns och elevers trygghet, i relation till elevernas och vårdnadshavarnas svar, visar på en hög grad av samstämmighet mellan grupperna. Pedagogerna bekräftar i stor utsträckning den positiva bild av trygghet som framträder i enkätsvaren från barn, elever och vårdnadshavare, vilket stärker validiteten i resultaten.

Ett särskilt trendbrott kan identifieras i pedagogernas svar på högstadiet (årskurs 7–9). Under de senaste sex åren har mellan 15 och 17 procent av pedagogerna inom denna skolform angett svarsalternativet "vet ej" på frågan om elevernas trygghet – en avvikelse som varit mer framträdande

i denna grupp än i någon annan. Årets resultat visar däremot att denna osäkerhet har minskat markant, och andelen pedagoger i högstadiet som anger "vet ej" har sjunkit till 4,6 procent. Parallellt med detta har 85,5 procent av pedagogerna i årskurs 7–9 angett att de instämmer helt eller till stor del i påståendet om trygghet, vilket är i linje med elevernas (85,5 procent) och vårdnadshavarnas (89,4 procent) svar inom samma skolform. Denna förändring tyder på en ökad medvetenhet och en starkare uppfattning om trygghetsläget bland eleverna, vilket kommer att undersökas vidare genom fördjupade analyser inom samtliga verksamhetsformer, med särskilt fokus på högstadiet.

Vidare är det anmärkningsvärt och mycket glädjande att den upplevda tryggheten i år, för första gången sedan mätningarna inleddes för åtta år sedan, överstiger 85 procent i samtliga tillfrågade grupper.

Särskilt höga nivåer av upplevd trygghet återfinns inom förskolan, där 94,3 procent av barnen, 96,3 procent av pedagogerna och 97,2 procent av vårdnadshavarna instämmer i att trygghet råder. På låg- och mellanstadiet rapporterar över 90 procent av eleverna, pedagogerna och vårdnadshavarna en positiv trygghetsupplevelse, vilket även gäller gymnasieskolan där 87 procent av eleverna och 97 procent av pedagogerna bekräftar en trygg miljö.

Dessa resultat indikerar en positiv utveckling över verksamheterna. Denna trendförändring kräver ytterligare analys på enhets- och gruppnivå för att identifiera vilka faktorer och insatser som kan ha bidragit till resultatförbättringen och hur detta arbete kan förstärkas framåt.

Det är dock viktigt att beakta att en ökning i upplevd trygghet inte nödvändigtvis innebär en faktisk förbättring av tryggheten i verksamheterna. Under föregående läsår har trygghet varit ett prioriterat område, vilket inneburit ett intensifierat arbete med kunskapsspridning och medvetandegörande inom samtliga målgrupper. En sådan riktad insats kan påverka svarsmönstren genom att höja respondenternas kunskapsnivå, skapa ökad reflektion och belysa fler perspektiv än tidigare. Det är därför av största vikt att alla tillgängliga data granskas och analyseras noggrant innan slutgiltiga slutsatser dras.

Den fortsatta utvecklingen av trygghetsarbetet kräver en systematisk uppföljning, både för att säkerställa att identifierade framgångsfaktorer förstärks och för att beakta eventuella variationer på enhetsnivå. Genom en fördjupad analys av vilka insatser som har haft störst effekt kan strategier utformas för att upprätthålla och vidareutveckla tryggheten i samtliga verksamheter.

Tabellen med tillhörande diagram nedan redovisar för den samlade bilden av upplevd trygghet per verksamhetsform och med fokus på målgrupp:

Trygghet på enheten	Instämmer helt eller till stor del	Instämmer delvis eller ej	Vet ej
Barn i förskola	94,3	1	4,7
Pedagoger i förskola	96,3	0,7	3,0
Vårdnadshavare i förskola	97,2	1,8	1,0
Elever i F-3	90,8	5,9	3,3
Elever i 4-6	90,7	6,0	3,3
Pedagoger i F-6	92,5	3,7	3,8
Vårdnadshavare i F-6	91,6	7,7	0,7
Elever i 7-9	85,5	10,4	4,1
Pedagoger i 7-9	85,5	9,9	4,6
Vårdnadshavare i 7-9	89,4	8,9	1,7
Elever i gymnasieskola	87,0	8,4	4,4
Pedagoger i gymnasieskola	97,0	1,5	1,5

Tabell 17. *Enkätresultat, upplevd trygghet per målgrupp och verksamhetsform*

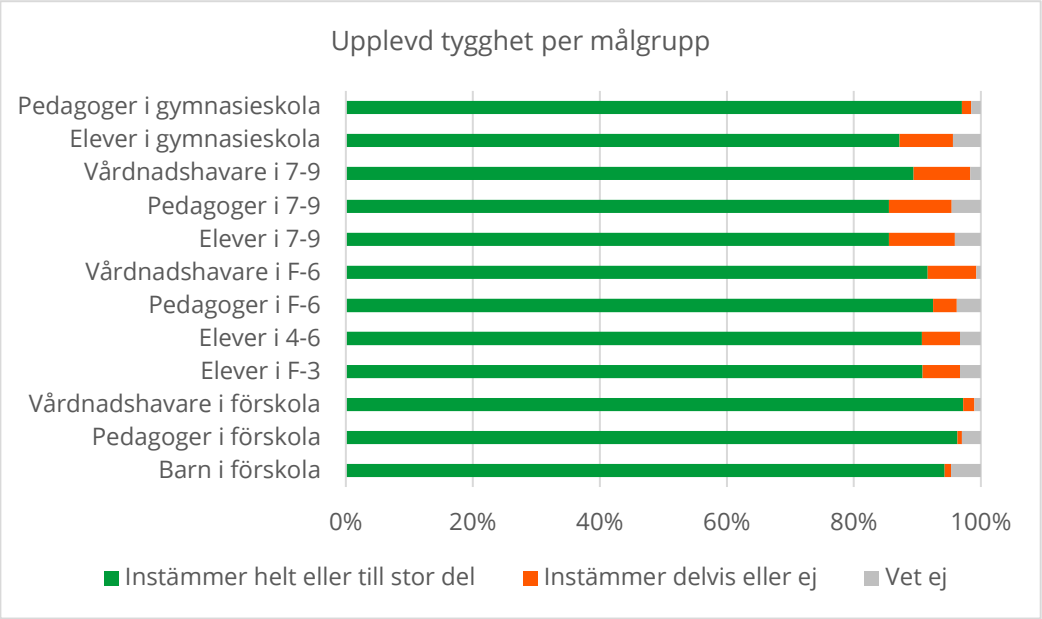

Diagram 19. *Enkätresultat, upplevd trygghet per målgrupp och verksamhetsform*

Sett till upplevelsen av trygghet per verksamhetsform framträder några synnerligen intressanta mönster. Resultaten bekräftar den samstämmighet mellan vårdnadshavare och deras barn som observerades även föregående år. I tidigare analyser har det konstaterats att dessa två grupper, oberoende av verksamhetsform, tenderar att ge likartade svar på frågan om trygghet inom förskola och skola.

Ett särskilt anmärkningsvärt resultat i förra årets analys var att vårdnadshavarna generellt skattade den upplevda tryggheten något högre än vad deras barn gjorde. Samtidigt identifierades en diskrepans i

pedagogernas svar, där de, med undantag för gymnasieskolans pedagoger, i större utsträckning bedömde att barn och elever upplevde en lägre grad av trygghet än vad dessa själva rapporterade. Ytterligare en faktor som bidrog till en mer komplex bild var att pedagogerna, jämfört med övriga målgrupper, i högre utsträckning angav svarsalternativet "vet ej", vilket var särskilt framträdande inom högstadiet där detta mönster varit återkommande under de senaste åtta åren.

Årets resultat visar dock en tydlig förändring. För första gången sedan mätningarna inleddes ansluter sig pedagogerna till den samstämmiga bedömning av tryggheten som uttrycks av barn, elever och vårdnadshavare. I samtliga verksamhetsformer rapporterar nu pedagogerna en uppfattning av trygghetsläget som överensstämmer med övriga målgrupper, vilket markerar ett betydande trendbrott.

Denna utveckling är av stor betydelse, då samsyn mellan olika målgrupper stärker validiteten i trygghetsmätningarna och kan indikera en ökad insikt och förståelse för trygghetsfrågor bland pedagogerna. Vidare innebär detta att den tidigare osäkerheten i pedagoggruppens bedömningar, såsom uttryckt genom höga andelar "vet ej"-svar, har minskat markant.

Fördjupade analyser kommer att genomföras för att identifiera vilka faktorer som kan ha bidragit till denna förändring och hur detta kan omsättas i fortsatt arbete för att säkerställa en stabil och långsiktig utveckling av tryggheten inom verksamheterna.

Tabellen med tillhörande diagram nedan visar svaren per målgrupp och med fokus på verksamhetsform:

Trygghet per verksamhetsform	Barn och elever	Pedagoger	Vårdnadshavare
Förskola	94,3	96,3	97,2
Grundskola F-6	90,8	92,5	91,6
Grundskola 7-9	85,5	85,5	89,4
Gymnasieskola	87,0	97,0	

Tabell 18. *Enkätresultat, upplevd trygghet per verksamhetsform och målgrupp*

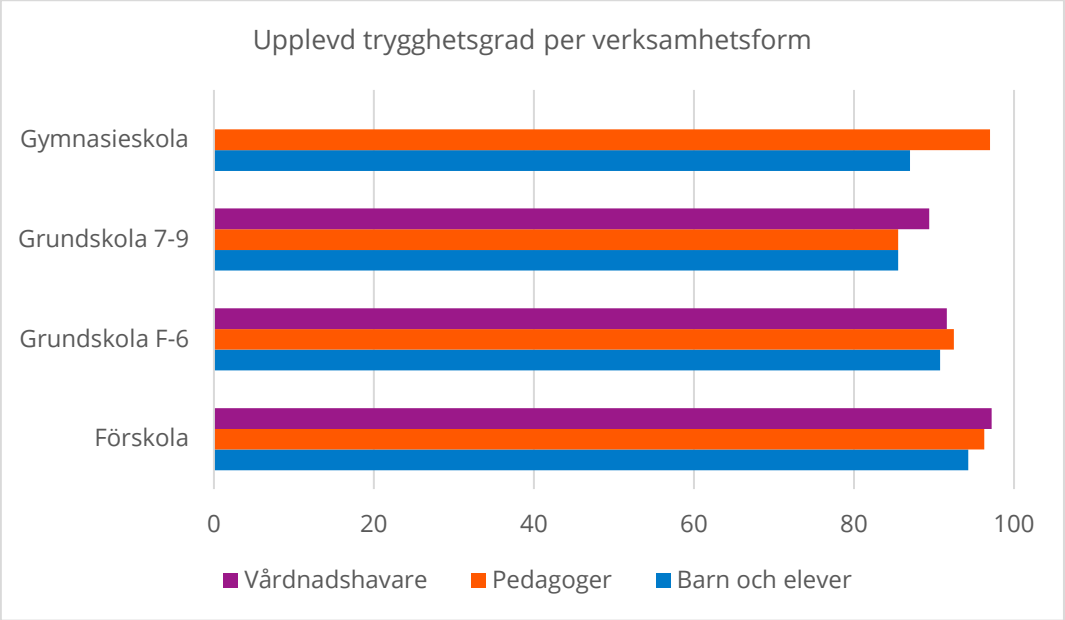

Diagram 20. *Enkätresultat, upplevd trygghet per verksamhetsform och målgrupp*

Tillgängliga lärmiljöer

Tillgänglighetsmodellen

Tillgängliga lärmiljöer som skapar förutsättningar för läraren bedöms utifrån:

- Förutsättningar för lärande
- Fysisk miljö
- Pedagogisk miljö
- Social miljö

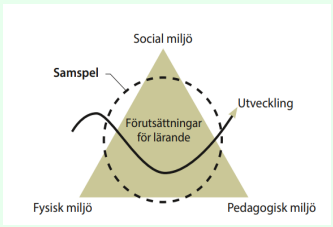

Källa: spsm.se

Specialpedagogiska skolmyndigheten, SPSM, lyfter tillgängliga lärmiljöer som ett sätt att utveckla utbildningen i förskola, skola och fritidshem. Tillgänglig utbildning beskrivs med följande ord:

> *”Tillgänglighet i förskola, skola och på fritidshem handlar om att alla barn och elever ska ges tillgång till och möjlighet att ta del av lärande och gemenskap i hela lärmiljön. Tillgänglighet är ett begrepp som beskriver hur väl en organisation, verksamhet, lokal eller plats fungerar för barn och elever oavsett funktionsförmåga. Om lärmiljön inte är tillgänglig är det svårt för barnet eller eleven att vara delaktig fullt ut.”*

Inom ramen för denna analys har bildnings- och arbetsmarknadsförvaltningen tillämpat SPSM:s tillgänglighetsmodell för att genomlysa utbildningsväsendets värdegrundsuppdrag utifrån ett helhetsperspektiv.

Analysen har omfattat enhetsnivåns resultat samt insikter från kvalitetsdialogerna och visar att, även om enskilda svar från barn, elever, personal och vårdnadshavare kan indikera upplevelser av otrygghet, pekar den sammantagna analysen på en långsiktigt stabil kvalitet och en positiv utveckling inom Katrineholms kommunala förskolor och skolor.

Förskolornas pedagogiska miljöer har kontinuerligt lyfts fram i enkätsvar, kvalitetsrapporter och kvalitetsdialoger som ett utvecklingsområde med en genomgående hög måluppfyllelse. Under flera år har förskolorna bedrivit ett systematiskt arbete för att utveckla och anpassa lärmiljöerna efter barnens behov och förutsättningar. En central del av detta arbete har varit att etablera strukturer för kollegialt lärande, där erfarenhetsutbyte och ny kunskap möjliggjorts genom insatser från förste förskollärare och pedagogistor.

Dessa professioner har numera en integrerad roll i kvalitetsdialogerna, vilket säkerställer att barnens perspektiv får större genomslag i det systematiska kvalitetsarbetet. Vidare har många förskolor utvecklat en djupare förståelse för hur den pedagogiska miljön påverkar barns lärande, vilket har resulterat i en ökad samsyn och ett gemensamt ansvarstagande inom arbetslagen. I detta praktiknära forskningsprojekt används modellen, Early Educational Language Support Activities (ELSA), för forskningsbaserade språkstödjande aktiviteter i förskolan.

Även inom grund- och gymnasieskolan bedrivs ett målmedvetet utvecklingsarbete, vilket rektorerna vittnar om i kvalitetsdialogerna. En genomgående utmaning som framträder i analysen är dock att många skolor brottas med lokaler som inte är optimalt anpassade efter vare sig elevernas behov eller de moderna undervisningsmetoder som tillämpas idag.

Trots dessa begränsningar pågår ett aktivt förbättringsarbete på samtliga enheter, där både mindre justeringar och mer omfattande anpassningar genomförs för att stärka elevernas lärmiljö.

Rektorernas arbete med att adressera den fysiska miljöns betydelse bekräftas även i kvalitetsdialogerna, där de återkommande lyfter fram elevernas synpunkter och behov. Att elevernas perspektiv beaktas i detta arbete stärker det systematiska kvalitetsarbetet och bidrar till en mer elevcentrerad utveckling av skolmiljöerna.

Den samlade analysen visar således att Katrineholms kommunala förskolor och skolor har etablerat en stabil grund för fortsatt utveckling inom värdegrundsuppdraget. Genom ett fortsatt fokus på pedagogiska miljöer, kollegialt lärande och elevinflytande skapas förutsättningar för en långsiktig och hållbar kvalitetsförbättring inom utbildningsväsendet.

> *”Pedagogen behöver verktyg i form av strategier och stödstrukturer för att göra undervisningen tillgänglig. Pedagogiska strategier innebär att pedagoger praktiskt omsätter och anpassar metoder, bedömningssituationer och förhållningssätt i undervisningen. Stödstrukturer kan vara att ge barn och elever förebilder, mönster eller checklistor. Det kan även vara att samarbeta med en kamrat eller pedagog. Det är viktigt att både de pedagogiska strategierna och stödstrukturerna ger barnet och eleven möjlighet att nå sin nästa utvecklingsnivå.”*
>
> Specialpedagogiska skolmyndigheten (2018). *Värderingsverktyg för tillgänglig utbildning.* Sid. 59

I linje med SPSM:s rekommendationer har flera stödstrukturer identifierats i kvalitetsdialoger och delredovisningar som avgörande för att skapa tillgängliga och trygga lärmiljöer. Exempel på dessa inkluderar språkligt stöd genom bland annat anpassad undervisning och användning av flerspråkigt material och bildstöd för att underlätta förståelse och kommunikation samt för att ge alla elever bättre förutsättningar att tillgodogöra sig undervisningen.

Vidare lyfts betydelsen av att ge elever tillräcklig tidsresurs för inlärning, möjligheter till stimulerande lek i förskolan och tidiga skolår samt tillgång till utmanande och kognitivt stimulerande frågor i undervisningen för att främja ett undersökande och reflekterande lärande.

Andra insatser som betonas är individanpassat studiestöd, variation i arbetssätt och lärmiljöer, kontinuerliga coachande samtal för att stärka elevernas motivation och måluppfyllelse samt strukturerade rutiner för socialt och emotionellt stöd. Dessutom lyfts vikten av fysiska anpassningar i lärmiljön, exempelvis genom tydliga zoner för olika typer av lärande, flexibla sittlösningar och ljuddämpande material för att skapa en mer tillgänglig och inkluderande skolmiljö.

> *”Utbildning sker i många andra lokaler än klassrummet, till exempel idrottshallar och ämnessalar. Elever vistas också i korridorer, matsalar, uppehållsrum och ute på och skolgården under skoldagen. Barn i förskolan befinner sig i olika miljöer som alla ska ge stöd för lärande och utveckling. Ljus, ljud och rörelser i omgivningen påverkar oss på olika sätt. Vilken miljö var och en behöver varierar, men generellt kan sägas att alla mår bra av att inte bli störda av sin omgivning.”*
>
> Specialpedagogiska skolmyndigheten (2018). *Värderingsverktyg för tillgänglig utbildning.* Sid. 73

Trots det pågående arbetet framträder i såväl enkätsvaren som rektorernas analyser av den pedagogiska verksamheten en utmaning i att upprätthålla tillgängliga och trygga lärmiljöer i samtliga lokaler och på alla ytor där utbildning bedrivs. Det är särskilt tydligt att fysiska och organisatoriska förutsättningar påverkar möjligheten att skapa en sammanhållen och inkluderande skolmiljö.

Samtidigt visar en nyanserad analys av enkätsvaren, kompletterad med verksamheternas kvalitativa redogörelser, att skolor och förskolor bedriver ett systematiskt arbete med att identifiera och analysera upplevda problem. Detta arbete leder i sin tur till implementering av anpassade och ändamålsenliga insatser. Genom detta medvetna förhållningssätt stärks utbildningens kvalitet och förutsättningarna för att långsiktigt främja både trygghet och tillgänglighet i lärmiljöerna förbättras.

Miljöer	Områden att arbeta med	Åtgärdande, förebyggande och främjande insatser
Fysisk miljö	Säkerhet Tillgänglighet Omklädningsrum Internet Matsalar Duschutrymmen Korridorer Skolgården Toaletter	Matvärdar Samtal med elever Säkerhetsövningar Översyn av lokaler Rastaktiviteter Ökad personalnärvaro ute Vuxna i omklädningsrum Rastvärdar Förebyggande socialsekreterare Trygghetsvärdar Tydligt schema för dagen
Social miljö	Hög frånvaro Bristande sociala färdigheter Inkludering Ej förankrade ordningsregler Psykisk ohälsa Relationsskapande arbete	Arbeta språkutvecklande Värdegrundsarbete Tillgång till kurator Utveckla fadderverksamhet Tillgång till skolsköterska Demokratiarbete Tillgång till förebyggande socialsekreterare Elevledd rastverksamhet Elever som medledare Samverkansforum mellan barn och vuxna Arbeta relationsskapande med föräldrar Arbeta för ökad närvaro Öka samhörigheten bland barnen Gemensamma, styrda aktiviteter Trygghetsaktiviteter Relationsskapande mellan barn och vuxna Träna på sociala färdigheter Införa aktivitetsdagar Förankra gällande rutiner och regler Stärka arbetet med inkludering Anpassade stödinsatser Stärka insatser för elevhälsa Ökat stöd med psykisk ohälsa Arbeta för ökat elevengagemang
Pedagogisk miljö	Låg barn- och elevdelaktighet Tillgängliggörande pedagogik Lärarsamverkan Formativ bedömning Assisterande verktyg	Öka barn- och elevdelaktighet i alla moment Skapa tydliga rutiner för lektioner Förankra gällande rutiner Införa bildstöd Tematiskt arbete Syna kompensatoriska hjälpmedel Kartläggning av barns och elevers behov Kartläggning av möjliga redovisningsformer Tydliggörande pedagogik Lektionsdesign Stärka arbetet med specialpedagogiska insatser Utveckla arbetet med assisterande verktyg Utveckla språkutvecklande arbetssätt Stärka arbetet med formativ bedömning Utveckla tillgängliggörande pedagogik Tvärprofessionellt samarbete

Tabell 19. *Förutsättningar för lärande, problem och åtgärder, samtliga verksamheter*

Tabellen ovan sammanställer de tre typer av miljöer – fysisk, social och pedagogisk – som skapar förutsättningar för lärande, samt de problemområden som identifierats genom analys av enkätsvar och kvalitetsdialoger. Den visar även vilka åtgärder som vidtas för att hantera dessa utmaningar, både genom åtgärdande och förebyggande insatser samt genom ett främjande arbete för att stärka elevernas lärmiljöer.

Det är viktigt att understryka att tabellen endast inkluderar problemområden och insatser som framträtt på ett flertal enheter eller som återkommit i analysen av enkätsvaren. Den omfattar således inte enskilda problem eller åtgärder som endast rör en specifik enhet eller verksamhetsform. Samtidigt är det tydligt att de mönster som framträder är så distinkta att de möjliggör en bredare analys av hur olika faktorer påverkar lärandemiljöerna.

I analysen har vissa återkommande begrepp identifierats, såsom ”kompensatoriska hjälpmedel”, ”bildstöd” och ”relationer mellan barn och vuxna”, vilka återfinns både under problemområden och åtgärdsinsatser, men med olika innebörd beroende på sammanhang. Till exempel kan bildstöd ses som en pedagogisk insats för att skapa en mer tillgänglig undervisning men även som en del av den sociala miljön, där det används för att stärka elevernas trygghet och förutsägbarhet. Samtidigt saknas vissa förväntade begrepp i analysen, vilket indikerar att vissa faktorer inte lyfts fram lika tydligt i de insamlade resultaten.

Även om enkätsvaren på individnivå ofta lyfter problem kopplade till den fysiska miljön, såsom skolans lokaler, rastytor och omklädningsrum, visar den aggregerade analysen att de största utmaningarna och mest omfattande insatserna återfinns inom den sociala och pedagogiska miljön. Här handlar det om att stärka inkludering, relationer och strukturer för lärande, exempelvis genom värdegrundsarbete, strukturerat språkstöd, anpassade stödfunktioner och tydligare lektionsdesign.

En närmare analys av resultaten som presenteras i tabellen visar att åtgärderna inom de tre miljöerna skiljer sig åt i både omfattning och karaktär:

Fysisk miljö: Insatserna handlar främst om säkerhet och tillgänglighet, exempelvis genom matvärdar, rastvärdar, ökad vuxennärvaro och översyn av lokaler. Det är tydligt att verksamheterna arbetar med att förebygga fysiska risker och skapa trygga miljöer för eleverna. Samtidigt syns behovet av struktur och tydlighet, exempelvis genom schema för dagen, vilket visar att den fysiska miljön påverkar elevernas upplevelse av trygghet och förutsägbarhet.

Social miljö: Inom detta område framträder en bredare och mer komplex bild av åtgärder som syftar till att stärka relationer, inkludering och socialt samspel. Exempel på insatser är demokratiarbete, arbete mot hög frånvaro, elevledda rastaktiviteter och trygghetsskapande aktiviteter. Ett tydligt tema är också vikten av att skapa relationer mellan barn och vuxna, där värdegrundsarbete, sociala färdighetsträningar och

samverkansforum mellan hem och skola lyfts fram som centrala insatser.

Pedagogisk miljö: Inom den pedagogiska miljön handlar åtgärderna om tillgänglig undervisning och stödstrukturer för elevernas lärande. Här lyfts exempelvis bildstöd, formativ bedömning, kompensatoriska hjälpmedel och lektionsdesign fram. Det är också tydligt att samverkan mellan pedagoger är en nyckelfaktor, då insatser såsom tvärprofessionellt samarbete, kartläggning av barns behov och tydliggörande pedagogik nämns.

Över tid har mönstret varit stabilt; även om specifika problemområden och insatser kan skifta mellan år, kvarstår fördelningen där de sociala och pedagogiska miljöerna kräver de mest komplexa insatserna. Detta indikerar att utvecklingsarbetet i Katrineholms kommunala förskolor och skolor i hög grad fokuserar på att skapa långsiktigt hållbara lösningar som stärker trygghet, delaktighet och lärande.

Sammantaget ser resultaten ut enligt följande:

	Områden att arbeta med	Åtgärdande, förebyggande och främjande insatser
Fysisk miljö	9	11
Social miljö	6	24
Pedagogisk miljö	5	16

Tabell 20. *Förutsättningar för lärande, sammanslaget, samtliga verksamheter*

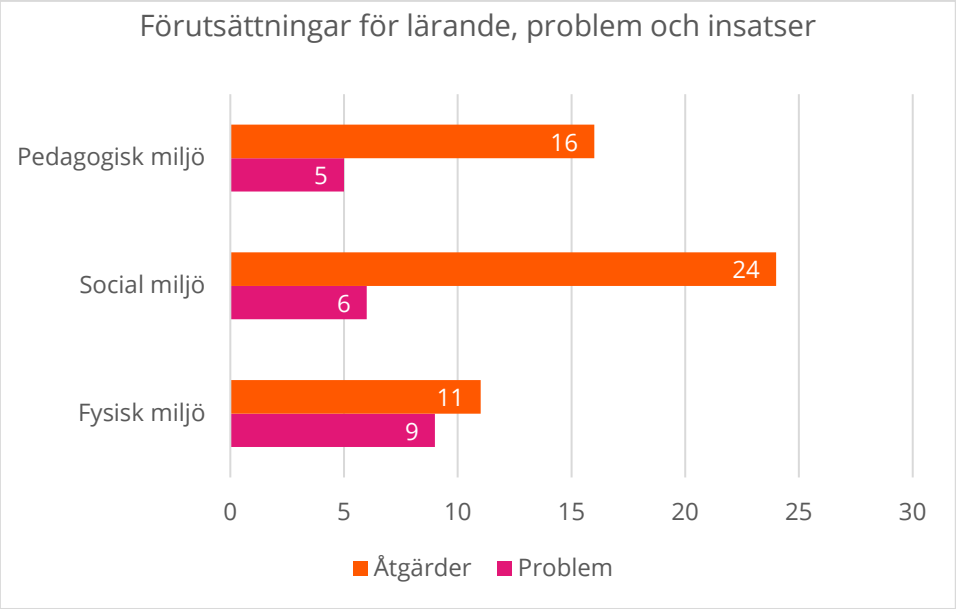

Diagram 21. *Förutsättningar för lärande, sammanslaget, samtliga verksamheter*

Tabellen och det kompletterande diagrammet ovan visar att verksamheter inom bildnings- och arbetsmarknadsförvaltningen sätter in flest enskilda insatser inom den sociala miljön, vilket även var fallet vid föregående mätning.

Sett till insatskategori är fördelning enligt följande:

	Åtgärdande	Förebyggande	Främjande
Fysisk miljö	4	6	1
Social miljö	2	8	14
Pedagogisk miljö	2	5	9
Totalt	8	19	24

Tabell 21. *Förutsättningar för lärande, insatser per kategori*

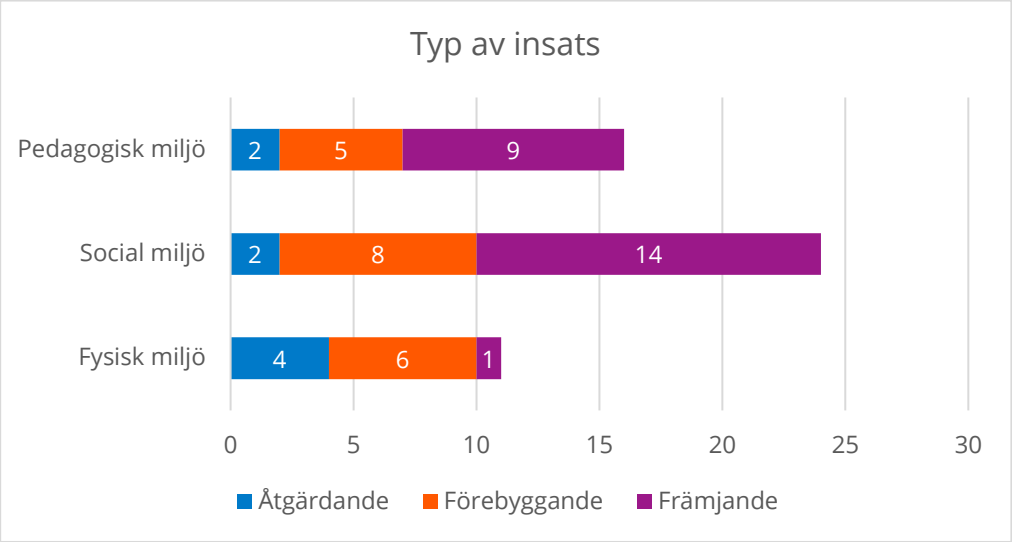

Diagram 22. *Förutsättningar för lärande, insatser per kategori*

Tabellen och det kompletterande diagrammet ovan visar att verksamheter inom bildnings- och arbetsmarknadsförvaltningen sätter in övervägande åtgärdande insatser på uppkomna problem inom fysisk miljö medan åtgärder av förebyggande och främjande karaktär sätts i högre utsträckning in inom social respektive pedagogisk miljö. Även inom denna fördelning framträder bilden liknande den som konstaterades vid föregående års mätning.

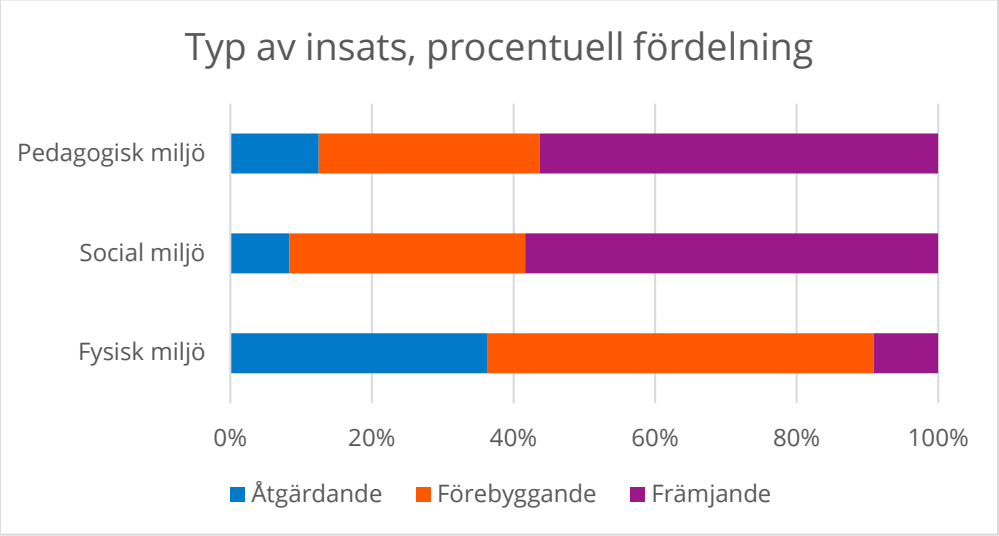

Diagram 23. *Förutsättningar för lärande, insatser per kategori, procentuell fördelning*

Diagrammet ovan illustrerar fördelningen av insatser inom de tre identifierade miljöerna: fysisk, social och pedagogisk. Analysen visar att insatser inom fysisk miljö till 36,4 procent var av åtgärdande karaktär, medan 54,5 procent var förebyggande och enbart 9,1 procent klassificerades som främjande. Detta representerar en signifikant förskjutning från tidigare år, då tyngdpunkten låg på åtgärdande insatser.

Förhållandet mellan insatser inom social miljö skiljer sig markant från läget inom fysisk miljö. De allra flesta insatserna var av främjande karaktär tätt följt av insatser av förebyggande karaktär, 58,3 procent respektive 33,3 procent. Endast 8,3 procent av samtliga insatser som genomförs för att förbättra den sociala miljön i syfte att säkra lärande är av åtgärdande kvalitet. Även inom detta område märks en förflyttning mellan insatstyperna i jämförelse med föregående år. Medan insatser av förebyggande karaktär dominerade vid förra mätningen, märks i årets undersökning en förflyttning från förebyggande och åtgärdande insatser mot insatser av främjande karaktär.

Sett till insatser som genomförs inom området pedagogisk miljö, är situationen liknande den som återfinns inom social miljö. Insatser av främjande karaktär står för 56,3 procent av alla insatser, medan 31,3 procent av insatser är av förebyggande karaktär. 12,5 procent av samtliga insatser som generellt sätts in inom samtliga verksamheter är av åtgärdande karaktär. Beskriven förflyttning av insatstyper inom de fysiska och sociala miljöerna återfinns även inom mätområdet pedagogisk miljö. Medan andel åtgärdande insatser minskat, ökar andel av såväl förebyggande som främjande insatser i jämförelse med föregående års mätning.

Analys av insatstyper per undersökt område visar i år inte lika tydligt som förra året på att insatser inom fysisk miljö präglas av åtgärder som säkrar trygghet. I år är fördelningen av insatser inom detta mätområde mer likt fördelningen av insatser inom social miljö som till största del handlar om aktiviteter som främjar och förebygger att problem uppstår och på så sätt skapar förutsättningar för lärande. Vidare analys visar på att dessa insatser har effekt på såväl den fysiska som den pedagogiska miljön. Inom den pedagogiska miljön sätts det in insatser av förebyggande och främjande art i 87,6 procent av fallen inom samtliga verksamheter i bildnings- och arbetsmarknadsförvaltningen. De insatser som nämns mest frekvent är dessutom insatser som inte bara har för avsikt att skapa trygga miljöer med goda förutsättningar för lärande utan även säkrar hög kvalitet på den undervisning som genomförs i samtliga miljöer.

Vid en närmare granskning av de åtgärder som identifierats i tabellen framgår det att insatserna varierar i tidsperspektiv, omfattning och komplexitet. Vissa åtgärder, såsom ökad vuxennärvaro på raster eller införande av rastvärdar, kan genomföras relativt omgående och har en omedelbar effekt på den fysiska och sociala miljön. Andra insatser, som utveckling av en tillgänglig undervisning, formativ bedömning och arbete med inkludering, kräver långsiktigt arbete, kompetensutveckling och en förändrad pedagogisk praxis för att ge varaktiga resultat.

Det framgår också att många av insatserna är proaktiva snarare än reaktiva, vilket tyder på en strategisk ansats där skolorna arbetar förebyggande och främjande för att skapa bättre förutsättningar för lärande och trivsel. Exempel på detta är:

- tydliggörande pedagogik och bildstöd, som inte bara gynnar elever i behov av särskilt stöd utan även skapar en mer strukturerad och förutsägbar lärmiljö för alla elever.
- demokratiarbete och elevledda rastaktiviteter, som stärker elevernas delaktighet och inflytande och därigenom bidrar till en mer positiv social miljö.
- kartläggning av barns och elevers behov och stödinsatser för psykisk hälsa, som syftar till att tidigt identifiera och möta behov innan de utvecklas till större problem

Ett genomgående tema i insatserna är vikten av samverkan mellan olika yrkesgrupper och aktörer. Skolans arbete med att skapa goda lärmiljöer sker inte isolerat inom en enskild funktion utan kräver en tvärprofessionell ansats där pedagoger, elevhälsoteam, skolledare och ibland även externa aktörer samarbetar. Detta syns exempelvis i insatser såsom:

- samverkansforum mellan barn och vuxna, där både skola och vårdnadshavare bidrar till att skapa en trygg och stödjande miljö.
- fadderverksamhet, där äldre elever fungerar som stöd och förebilder för yngre elever för att främja inkludering och trygghet.
- relationsskapande arbete mellan barn och vuxna, vilket visar på vikten av trygga och tillitsfulla relationer som en grund för lärande och välbefinnande.

Genom att kombinera pedagogiska, sociala och organisatoriska insatser blir det möjligt att möta barns och elevers behov på flera nivåer och skapa en sammanhållen och hållbar skolutveckling.

Trots det omfattande arbete som bedrivs kvarstår vissa utmaningar. En av de mest framträdande är hur insatserna kan implementeras likvärdigt i alla verksamheter. Skillnader i förutsättningar mellan skolor, såsom elevsammansättning och organisatoriska strukturer, kan påverka hur effektivt olika åtgärder genomförs. För att säkerställa en hög och jämn kvalitet i arbetet med lärmiljöer är det av vikt att:

- vidareutveckla systematiska uppföljningar av insatser, för att identifiera vilka metoder och arbetssätt som ger bäst resultat över tid.
- fortsätta arbetet med kompetensutvecklingen inom inkluderande och tillgänglig undervisning, så att fler pedagoger har verktygen att möta elevers olika behov.
- fördjupa samarbetet med vårdnadshavare, eftersom hemmiljön har en stor påverkan på elevernas trivsel och skolframgång.

Det långsiktiga målet är att skapa en skolkultur där åtgärdande insatser minskar till förmån för förebyggande och främjande arbete. Genom att fortsätta utveckla tvärprofessionell samverkan, systematiskt följa upp insatser och stärka kompetensen inom inkluderande pedagogik kan verksamheterna ytterligare förbättra förutsättningarna för alla elevers lärande och utveckling.

Under analysprocessen uppstår en fråga som de insamlade underlagen inte svarar på och som är värd att undersöka vidare. Frågan som analysen inte besvarar är om verksamheten lägger för lite fokus på att göra kopplingen mellan den fysiska miljön, undervisningens kvalitet och måluppfyllelsen i ämnen. Denna fråga uppstår då den fysiska miljön allt som oftast kopplas till upplevelsen av trygghet och trivsel och endast ett fåtal flyktiga reflektioner över den fysiska miljöns påverkan på vad som är möjligt att göra pedagogiskt görs.

När vidare undersökningar i form av samtal och genomlysning av tillgänglig dokumentation görs, visar analysen att de fysiska miljöerna i uppföljningsarbetet kopplas till största delen till barns och elevers trygghet varför också bilden av den starka kopplingen lyser igenom i enheternas undersökningar. Dock visar det insamlade materialet, genom otaliga exempel från undervisningssituationer, att koppling mellan den fysiska miljön och undervisningens kvalitet återfinns i såväl planering som genomförande av undervisning. Varför denna koppling inte återspeglas uppföljnings- och utvärderingsarbetet behöver undersökas vidare.

Viktigt att betona är att varken de tre typer av miljöer som undersöks inom ramen för denna analys eller de tre typer av insatser som analyseras, kan ses som enskilda beståndsdelar som fungerar och utvecklas oberoende av varandra. Det är av största vikt att se de tre typer av miljöer, den fysiska, den sociala och den pedagogiska, som en helhet där samtliga insatser samspelar med varandra i syfte att skapa de bästa förutsättningarna för lärande och utveckling.

Till sist poängteras ännu en gång att ovan nämnda utmaningar och insatser är endast sådana som präglar de flesta verksamhetsformer och att det utöver dessa pågår en mängd olika insatser som är verksamhets- och/eller enhetsspecifika.

Förskolans och skolans demokrati- och värdegrundsuppdrag

Vad är demokrati- och värdegrundsuppdraget?

Skolverket beskriver att förskolans och skolans värdegrund vilar på:

- människolivets okränkbarhet
- individens frihet och integritet
- alla människors lika värde
- jämställdhet
- solidaritet mellan människor.

Demokratiuppdraget förverkligas bland annat genom att arbeta med värdegrunden, och innehåller tre viktiga delar:

1. Lära om värdegrund och demokrati. Till exempel kunskaper om hur demokrati fungerar.
2. Lära för att aktivt kunna verka i demokratin. Till exempel att öva en källkritisk förmåga.
3. Lära genom demokratiska arbetsformer som ska finnas i verksamheten. Till exempel genom att arbeta med trygghet och trivsel i verksamheten.

Källa: www.skolverket.se. *Arbeta med skolans värdegrund.*

Inom skolväsendet råder ett tydligt dubbelt uppdrag där förskola, skola och fritidshem både ska förmedla kunskaper och förankra demokratiska värden. Detta innebär att pedagoger har en central roll i att skapa förutsättningar för lärande genom att bygga relationer och arbeta med grundläggande värderingar, samtidigt som de stimulerar och motiverar barns och elevers kunskapsutveckling. Forskning och beprövad erfarenhet visar att den relationella kompetensen hos pedagoger har en avgörande inverkan på barns och elevers lärande och måluppfyllelse.

Värdegrundsarbetet utgör en integrerad del av utbildningens kunskapsmål. Skolinspektionen understryker i en rapport att skolans uppdrag kring elevers kunskapsutveckling, det främjande och förebyggande värdegrundsarbetet samt det demokratiska fostransuppdraget måste ses som en sammanhållen helhet:

> *”Skolans samlade uppdrag kring elevers kunskapsutveckling, det främjande och förebyggande värdegrundsarbetet och det demokratiska medborgarfostrande uppdraget måste ses som ett sammanhållet uppdrag. Värdegrundsarbetet bör därför vara en naturlig del i kunskapsmålen.”*
>
> Skolinspektionen, *Rapport 2012:9*

I enlighet med detta ska förskolan och skolan aktivt och systematiskt arbeta för att påverka och stimulera barn och elever att omfatta de grundläggande demokratiska värderingar och mänskliga rättigheter som samhället vilar på. Detta inkluderar att ge barn och elever möjlighet att utveckla ett solidariskt, jämlikt och jämställt förhållningssätt samt att skapa en trygg och inkluderande miljö där empati och respekt för andra står i centrum.

I Katrineholms kommunala förskolor och skolor bedrivs ett systematiskt och aktivt arbete för att säkerställa att demokrati- och värdegrundsuppdraget genomsyrar hela utbildningen. Arbetet är strukturerat utifrån skollagens krav på likabehandlingsplan och implementeras genom gemensamma rutiner och mallar för upprättande av planer på enhetsnivå. Rektorerna redovisar under kvalitetsdialoger flera exempel på hur pedagoger får stöd i att utveckla sin undervisning i enlighet med värdegrundsuppdraget.

Förskolorna har tagit fram material som möjliggör reflektion och undervisning utifrån demokratiuppdraget. Skolorna arbetar aktivt med att koppla undervisningen till aktuella samhällsfrågor samt att öppet diskutera normer och attityder i klassrummet. Fritidshemmen lyfter exempel där utbildningen systematiskt knyts till de förmågor eleverna ska utveckla enligt läroplanen.

Det förekommer även goda exempel där förskolor och skolor genomför strukturerade samtal med barn och elever i samarbete med elevhälsan och andra funktioner inom kommunen. Kollegiala diskussioner om värdegrundsfrågor är återkommande och pedagogerna arbetar aktivt med att skapa trygga relationer som främjar en positiv skol- och lärandemiljö.

Enligt enkätundersökningen är barn och elever överlag positiva till olikheter, medvetna om vikten av inkludering och aktivt engagerade i att skapa en gemenskap i skolan. Utmaningar som identifieras rör främst ett grovt språkbruk, vilket förekommer i både skola och förskola. Denna problematik var även tydlig i föregående års undersökningar.

Som ett led i det förebyggande och åtgärdande arbetet har flera skolor implementerat riktade insatser. Exempelvis har vissa skolor infört ett system där ”röda kort” delas ut till elever som använder olämpligt språk, vilket även kommuniceras till vårdnadshavare för vidare samtal i hemmet. Andra skolor har arrangerat föräldramöten med socialtjänst och polis för att tydliggöra allvaret i språkbruk och attityder.

Trots att demokrati- och värdegrundsuppdraget är väl förankrat i förskolornas och skolornas arbete, identifieras möjligheter till ökad medvetenhet och systematik i planering och uppföljning. Enkätsvaren visar att barn och elever ofta har en större medvetenhet och intresse för värdegrundsfrågor än vad undervisningen i nuläget täcker. Detta pekar på ett behov av att ytterligare integrera värdegrundsarbetet i utbildningen genom att fördjupa pedagogernas kunskap och utveckla strukturer för att säkerställa att uppdraget genomsyrar hela lärandemiljön.

Sammantaget visar analysen att det pågår ett omfattande arbete med demokrati- och värdegrundsuppdraget i Katrineholms kommun. Samtidigt identifieras utvecklingsområden kopplade till att ytterligare stärka den systematiska integrationen av värdegrundsarbetet i undervisningen samt att säkerställa en helhetssyn där fysisk, social och pedagogisk miljö samverkar för att optimera lärandeförutsättningarna. Ett fortsatt utvecklingsarbete bör fokusera på att ytterligare stärka pedagogernas kunskap och verktyg för att genomföra värdegrundsarbetet på ett strukturerat och medvetet sätt i hela utbildningssystemet.

Kränkande behandling, trakasserier och diskriminering

Diskrimineringsgrunderna

De olika diskrimineringsgrunderna som regleras i lag är:

- etnisk tillhörighet
- religion eller annan trosuppfattning
- funktionsnedsättning
- kön
- könsidentitet och könsuttryck
- sexuell läggning
- ålder

Källa: Diskrimineringslag (2008:567)

Jämlikhet och likabehandling är grundläggande principer som fastställer att alla individer ska vara lika inför lagen. Diskriminering utgör en kränkning av de grundläggande mänskliga rättigheterna och är förbjudet enligt svensk lagstiftning. Ett systematiskt och målmedvetet arbete för att främja jämlikhet och likabehandling är en förutsättning för att uppfylla både utbildningsväsendets värdegrundsuppdrag och kunskapsuppdrag.

Inom ramen för det systematiska kvalitetsarbetet ska skolor årligen utarbeta och revidera planer för det förebyggande, främjande och åtgärdande arbetet mot diskriminering. Dessa planer utgör en central dokumentation av de insatser som genomförs för att säkerställa en trygg och inkluderande skolmiljö.

Utbildningsväsendets styrdokument föreskriver att förskolor, skolor och fritidshem aktivt ska verka för att skapa likvärdiga förutsättningar för alla barn och elever. En central del av detta arbete är att utveckla barns och elevers förståelse för allas lika värde, oavsett individuella förutsättningar.

Arbetet med att främja likabehandling bör vara grundat i ett normkritiskt perspektiv för att skapa förutsättningar för verklig och varaktig förändring. Detta innefattar att verksamheten kontinuerligt granskar och ifrågasätter rådande normer och värderingar som kan bidra till exkludering eller diskriminering. Ledare och pedagoger har ett särskilt ansvar att analysera den egna verksamheten och vidta nödvändiga åtgärder för att förstärka en inkluderande och jämlik lärmiljö.

Gällande förskolors och skolors arbete för att motverka kränkande behandling, mobbning och diskriminering har huvudmannen ett särskilt ansvar att säkerställa att enheterna upprättar planer mot kränkande behandling i enlighet med bestämmelserna i skollagens sjätte kapitel, Åtgärder mot kränkande behandling. Under de senaste åren har arbetet med värdegrunds-, förebyggande och främjande insatser för att motverka kränkningar, mobbning och diskriminering fått ökad uppmärksamhet i flertalet uppföljningar på både enhets- och huvudmannanivå.

Förskolans och skolans personal har en lagstadgad skyldighet att anmäla kränkande behandling, trakasserier och sexuella trakasserier som de får kännedom om och som sker inom ramen för verksamheten. Dessa anmälningar ska rapporteras till rektor, som i sin tur har ansvar att vidarebefordra dem till huvudmannen. Huvudmannen ansvarar för att dokumentera antalet inkomna anmälningar och säkerställa en systematisk uppföljning av åtgärder och återrapporteringar.

Genom ett konsekvent och målmedvetet arbete med jämlikhet och likabehandling kan utbildningsväsendet bidra till en inkluderande och trygg förskole- och skolmiljö, där alla barn och elever ges likvärdiga förutsättningar att utvecklas och nå sin fulla potential.

Under höstterminen 2024 har huvudmannen mottagit totalt 952 anmälningar. Dessa har inkommit med relativt jämn fördelning över månaderna, men visar betydande variationer mellan såväl olika verksamhetsformer som enskilda enheter. Den mest framträdande systematiska skillnaden återfinns mellan verksamhetsformerna. Fördelningen är som följer:

Verksamhetsform	Andel (%) inrapporterade incidenter
Förskola	19,1
Grundskola F – 6	61,2
Fritidshem	10,0
Grundskola 7 – 9	6,5
Anpassad grundskola	0,0
Gymnasieskola	2,6
Anpassad gymnasieskola	0,5

Tabell 22. *Andel inrapporterade incidenter per verksamhetsform, höstterminen 2022*

Till skillnad från föregående år, då cirka hälften av samtliga anmälningar avsåg incidenter som inträffade på skolgården, visar årets rapporterade händelser en förändrad fördelning. Under höstterminen 2024 rör en tredjedel av anmälningarna incidenter på skolgården, en tredjedel incidenter i undervisningslokaler och den återstående tredjedelen incidenter som ägt rum på andra platser, såsom digitala miljöer, under förflyttning mellan skolor eller på skolvägen.

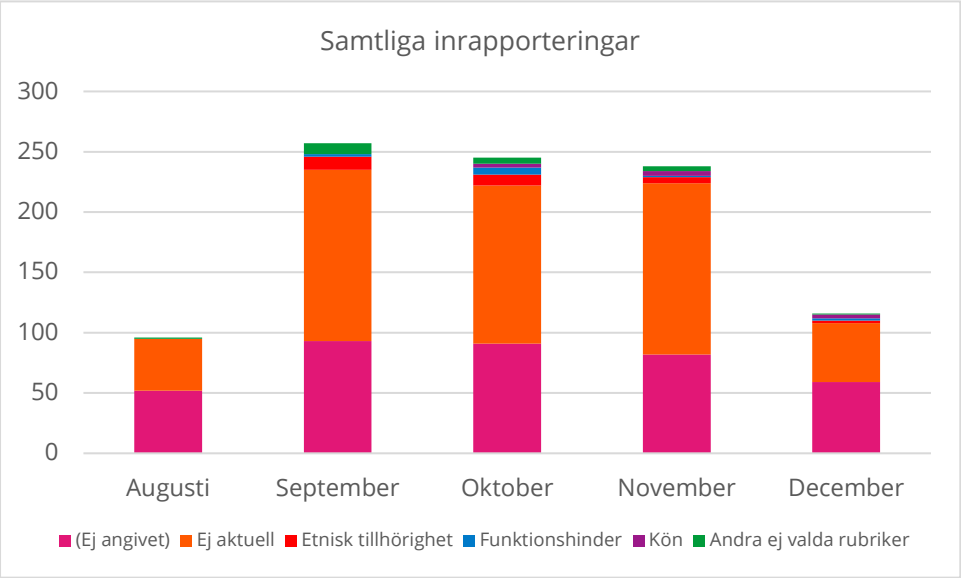

Diagram 24. *Antal inrapporterade incidenter för alla verksamheter totalt per månad, höstterminen 2023*

Föregående år noterades en ökning av antalet anmälda incidenter inom grundskolans årskurser 7–9, där andelen anmälningar steg med cirka fyra procentenheter. Den aktuella analysen för höstterminen 2024 bekräftar att denna trend fortsätter. I övrigt rapporterar både enheter och verksamhetsformer incidenter i samma omfattning som tidigare år. Däremot visar årets data en förändrad fördelning av platser där incidenterna inträffar, vilket beskrivits ovan.

Genom samtal med rektorer och pedagoger, samt genom analyser av kvalitetsrapporter och presentationer vid kvalitetsdialoger, framträder en bild av varierande praxis avseende bedömningen av vad som utgör en incident och när en anmälan ska göras. Medan vissa enheter uppger att incidenter som hanteras omedelbart på plats inte anmäls då de bedöms vara åtgärdade, rapporterar andra enheter att samtliga misstänkta incidenter anmäls, oavsett allvarlighetsgrad eller tidpunkt för åtgärd.

För att adressera den nuvarande diskrepansen i antalet och andelen anmälda incidenter mellan verksamhetsformer krävs en fördjupad analys på förvaltningsövergripande nivå. Denna analys bör genomföras skyndsamt för att identifiera lämpliga åtgärder och säkerställa en mer enhetlig tillämpning av anmälningsrutiner.

Efter genomförandet av nödvändiga insatser kommer det att vara möjligt att genomföra orsaksanalyser på både aggregerad nivå och enhetsnivå. Syftet är att kartlägga eventuella samband mellan upplevd trygghet, studiero och undervisningens kvalitet samt att undersöka hur dessa faktorer påverkar elevernas måluppfyllelse

Jämställdhet

Vad innebär begreppet jämställdhet?

Jämställdhet betyder att kvinnor och män har samma rättigheter, skyldigheter och möjligheter. Jämställdhet gäller alla områden i livet och handlar om att göra det tydligt vad som påverkar kvinnors och mäns livsvillkor inom olika områden i samhället. Bland det som påverkar livsvillkor finns bland annat

- attityder, till exempel olika synsätt
- normer, till exempel regler, riktlinjer och principer
- värderingar, till exempel uppfattningar och åsikter
- ideal, till exempel förebilder, mönsterbilder och idéer

Källa: jamstalldhetsmyndigheten.se

Jämställdhet är en central aspekt av jämlikhetsarbetet och utgör en grundläggande del av utbildningsväsendets värdegrunds- och demokratiuppdrag. Enligt skollagstiftningen och de nationella styrdokumenten ska förskolan, skolan och fritidshemmet aktivt främja jämställdhet och säkerställa att flickor och pojkar samt kvinnor och män ges lika rättigheter, skyldigheter och möjligheter. Jämställdhet handlar i grunden om rätten till inflytande över sitt eget liv och deltagande i samhället utan begränsningar baserade på kön.

Utbildningsväsendets arbete med jämställdhet har ett egenvärde utifrån demokratiska principer men är även en förutsättning för att uppnå utbildningens kunskapsmål. Studier visar att könsnormer och stereotypa föreställningar kan påverka både lärandeprocesser och elevernas självkänsla, vilket i sin tur har en direkt inverkan på deras prestationer och framtidsmöjligheter.

Jämställdhetsarbetet i utbildningsverksamheten ska präglas av ett normkritiskt perspektiv där traditionella könsmönster identifieras och utmanas. Detta innebär att undervisning och pedagogiskt arbete aktivt ska motverka begränsande könsroller och ge flickor och pojkar lika möjligheter att utveckla sina förmågor, intressen och framtidsambitioner. Likabehandlingsarbetet ska säkerställa att båda könen ges lika stort utrymme och inflytande i verksamheten.

Under de kvalitetsdialoger som genomförts inom ramen för tema utbildningsväsendets värdegrundsuppdrag har genus- och jämställdhetsfrågor i varierande grad lyfts av rektorer och verksamhetsansvariga. Inom förskolan har fokus legat på att granska och utveckla lärmiljöer för att identifiera och förändra strukturer som upprätthåller traditionella könsnormer. Exempelvis har vissa verksamheter arbetat med att analysera lärmaterial, lekmiljöer och rumsfunktioner i såväl inomhus- som utomhusmiljöer. Erfarenheterna från dessa dialoger tyder på en hög medvetenhet och acceptans av jämställdhetsfrågor i förskolan, där det normkritiska arbetet främst inriktas på strukturella förändringar snarare än relationella insatser.

Inom grundskolan och gymnasieskolan har frågan om jämställdhet aktualiserats i relation till kunskapsresultat och måluppfyllelse. En återkommande utmaning som identifierats är skillnader i prestation mellan flickor och pojkar, där pojkar i genomsnitt presterar sämre i flera ämnen. Kvalitetsdialogerna har även lyft frågor om pojkars motivation, språkbruk och attityder till skolarbete samt flickors högre ambitioner vad gäller högre utbildning. Flera verksamheter har uttryckt en oro över att pojkars engagemang och motivation minskar i de högre årskurserna, vilket kan ha långtgående konsekvenser för deras framtida studiemöjligheter och yrkesval.

Ett särskilt anmärkningsvärt resultat av årets kvalitetsdialoger är att jämställdhetsfrågan inte har haft samma framträdande plats som tidigare inom analysarbetet i förskolan och grundskolan. I flera dialoger har frågan inte lyfts alls och de analyser som genomförts har skett på en generell och aggregerad nivå, utan en tydlig könsuppdelning eller systematisk granskning av könsperspektivet. Inom gymnasieskolan är analysen något mer utvecklad, men även där märks en viss tillbakagång i hur genus- och jämställdhetsfrågor integreras i det kvalitativa utvecklingsarbetet.

Denna avsaknad av djupgående genusanalyser är problematisk, då ett jämställdhetsperspektiv är avgörande för att säkerställa att adekvata insatser vidtas för att främja likvärdiga utbildningsmöjligheter. Utan ett systematiskt könsperspektiv riskerar utbildningsverksamheten att

reproducera befintliga könsmönster snarare än att aktivt motverka dem. Jämställdhetsarbetet behöver därför stärkas och återintegreras som en central del av utbildningsverksamhetens analys-, planerings- och uppföljningsarbete.

För att säkerställa ett långsiktigt och hållbart jämställdhetsarbete krävs ett ökat medvetandegörande samt en mer systematisk integration av genus- och normkritiska perspektiv i både undervisning och skolutveckling. Detta kan förslagsvis innefatta:

- fördjupad analys av könsmönster i elevernas prestationer, motivation och attityder till skolarbete samt en mer differentierad uppföljning av likabehandlingsinsatser.
- utveckling av pedagogiska strategier som syftar till att motverka begränsande könsroller i undervisning och ämnesdidaktik.
- kompetensutveckling för pedagogisk personal inom genus- och jämställdhetsfrågor, för att säkerställa en hög grad av medvetenhet och förmåga att arbeta normkritiskt i det dagliga pedagogiska arbetet.
- fortsatt utveckling av lärmiljöer som aktivt främjar jämställdhet och inkludering, både inom förskola och skola.
- stärkt samverkan med vårdnadshavare och samhället i stort för att gemensamt arbeta för att bryta begränsande könsnormer och främja en kultur av ömsesidig respekt och likvärdiga möjligheter för alla elever.

För att värdegrundsuppdraget ska få genomslag i praktiken krävs en systematisk styrning, uppföljning och utveckling av jämställdhetsarbetet inom utbildningsverksamheten. Jämställdhetsperspektivet behöver åter lyftas fram som en integrerad del av både undervisning och verksamhetsutveckling, med målsättningen att skapa en skolmiljö där alla barn och elever ges möjlighet att utvecklas fritt, utan begränsningar baserade på kön.

Delaktighet och inflytande

Delaktighetsaspekter

1. Tillhörighet
   - En formell tillhörighet.
2. Tillgänglighet
   - Fysisk tillgänglighet till miljöer och objekt.
   - Tillgängligt meningssammanhang.
   - Tillgängligt sociokommunikativt samspel.
3. Samhandling
   - Att delta och bidra i en gemensam aktivitet.
4. Erkännande
   - Att vara accepterad och erkänd av andra.
5. Engagemang
   - Lust och intresse för att delta i aktiviteten.
6. Autonomi
   - Att bestämma över sitt handlande.

Källa: spsm.se och skolinspektionen.se

Delaktighetsaspekterna ovan lyfter fram både sådant som kan observeras av andra och det individen själv upplever.

Vad är tillhörighet? I SPSM:s delaktighetsmodells definition innebär tillhörighet att man har rätt att ingå i ett sammanhang, en skola och en klass. Eleven är formellt inskriven eller mottagen i en skola eller fritidshem.

Vad är tillgänglighet? Alla barn och elever har rätt till en tillgänglig lärmiljö. En förutsättning är att barn och elever har tillgång till förskolans och skolans olika aktiviteter och att de kan delta i dem. Barns och elevers behov är olika – det är förskolans och skolans ansvar och utmaning att ta hänsyn till det. Tillgänglighet är en fundamental aspekt av delaktighet eftersom den i så hög grad påverkar de övriga. Om en aktivitet inte är tillgänglig är det knappast möjligt att samspela med andra, vara engagerad, fatta egna beslut eller bli erkänd.

Därför har tillgänglighetsaspekten delats upp i tre delar: fysisk tillgänglighet (platser, miljöer och objekt), tillgängligt meningssammanhang, tillgängligt sociokommunikativt samspel. Bristande fysisk tillgänglighet är ofta relativt lätt att upptäcka. Bristande tillgänglighet till meningssammanhang och bristande sociokommunikativ tillgänglighet kan vara svårare att uppmärksamma.

De tre delarna av tillgänglighet överlappar varandra och hänger samman. Att hantera dem var och en för sig synliggör att det också finns viktiga skillnader som behöver uppmärksammas, för att stödja verksamheter och barn och elever på rätt sätt.

Vad är samhandling? Samhandling innebär att två eller flera personer deltar i samma handling, enkelt uttryckt gör man något tillsammans. Det kan i skolan vara en lektion med tydlig struktur och mål. Samhandling äger också rum när elever småpratar med varandra under lektionen, kanske om något helt annat än det som lektionen är tänkt att innehålla. Även om läraren inte skulle hålla med om att det är en social aktivitet som borde äga rum just då och där, är det ett exempel på samhandling. Samhandling betyder inte att de som deltar i en aktivitet gör samma sak.

Man kan bidra på olika sätt och i olika omfattning men aktivitetens tillgänglighet och andras erkännande har stor betydelse för möjlighet till samhandling. Att vara med i samma handling är viktigt för att kunna känna sig som en i gruppen, men också med tanke på vad det signalerar till övriga elever om en elev ofta blir exkluderad från gruppen eller klassens gemensamma aktiviteter.

Vad är erkännande? Erkännande handlar om hur omgivningen ser på individens närvaro i aktiviteten. En elev som är delaktig är erkänd och accepterad av kamraterna och läraren i aktiviteten. Erkännande handlar om andras subjektiva syn på eleven. Ses eleven av de andra som någon som tillför något eller råder ett ickeaccepterande från kamraterna eller läraren? I en organiserad aktivitet kan läraren, genom att planera för elevernas olikheter, stödja elevers möjlighet till erkännande.

Gruppindelning bestäms av läraren så att ingen riskerar att bli bortvald och lärmiljön görs tillgänglig så att alla kan bidra. Det är mer komplicerat att påverka i kamratkulturen. Där pågår ett ständigt ordnande av den sociala samvaron med inneslutning och uteslutning. Vem som får vara med och vem som inte får det. När vuxna försöker styra över kamratkulturen kan det få motsatt verkan.

Pedagogen måste planera sitt stöd med stor medvetenhet om gruppens och kamratkulturens normer och förväntningar. Erkännande av elevernas deltagande i olika aktiviteter är mer utbrett i en skola som har ett inkluderande arbetssätt och där mångfald och elevers olikheter tas tillvara som en tillgång i lärmiljön, än i en lärmiljö där man har en snävare syn på normalitet. Det måste också finnas en tolerans för att alla bidrar på olika sätt och i olika grad.

Vad är engagemang? Engagemang är en egenupplevd aspekt av delaktighet. Eleven måste själv berätta om sina upplevelser och tankar. Engagemang går inte att avkräva någon annan, men genom att skapa bra förutsättningar, till exempel genom att aktiviteten är tillgänglig och möjligheter till samhandling är stor, kan en individs engagemang påverkas.

Det är avgörande hur eleven och elevens engagemang möts av andra. Om lärarens eller kamraternas erkännande är lågt är det sannolikt att

engagemanget för uppgiften eller aktiviteten avtar eller försvinner helt. Elever som ofta upplever att de utesluts från kamratgruppen slutar efter ett tag att försöka få vara med.

Det kan uppfattas som att de inte vill vara med eller inte har utbyte av andra, men i själva verket kan deras anspråksnivå ha sänkts. De har lärt sig att de inte får vara med och har anpassat sig efter det. Omgivningen uppfattar då att en elev är nöjd med att stå bredvid när andra samspelar med varandra. Engagemang påverkas i hög grad av övriga aspekter, främst tillgänglighet, erkännande och samhandling. Engagemang är också centralt i ICF:s (Världshälsoorganisationens internationella klassifikation av funktionstillstånd, funktionshinder och hälsa) definition av delaktighet.

Vad är autonomi? Autonomi handlar om den enskildes möjlighet att bestämma över sitt handlande och ha inflytande över vad man gör, hur man gör det, och tillsammans med vilka. I förskolan och skolan finns dock regler, tider och krav som gäller alla barn och elever. Självbestämmandet sker inom dessa ramar. För att bestämma över sitt handlande behöver man ha tid, tillgång till information och handlingsutrymme för att avgöra vilka valmöjligheter som finns och avväga sina beslut.

Det kan gälla allt ifrån att välja program för vidare studier till att bestämma hur mycket mat man vill ha vid lunchen. Autonomi innebär också rätten att välja bort. Elever med funktionsnedsättning, som får mycket stöd i skolan av resursperson eller assistent, upplever ibland att stödet kan begränsa deras möjligheter att fatta beslut, istället för att stärka det. På samma sätt som i andra sammanhang behöver stödet anpassas och man måste vara vaksam så att vuxnas omsorg inte inkräktar på elevens autonomi och därigenom begränsar deltagandet.

Källa: *Delaktighet – ett arbetssätt i skolan*, Specialpedagogiska Skolmyndigheten

Forskning visar att barns och elevers möjlighet till delaktighet och inflytande i lärande och undervisning har stor betydelse för välbefinnande, skolnärvaro och goda kunskapsresultat. Skollagen och läroplanerna slår tydligt fast att de demokratiska värdena samt elevernas delaktighet och inflytande ska vara lika centrala som de ämnesmässiga kunskaperna.

Delaktighet och inflytande ska betraktas som en kontinuerlig process, där både formellt beslutsfattande och deltagande i undervisningen ingår. Det innebär inte att läraren frånsäger sig ansvaret för undervisningen, utan att elever ges verkliga möjligheter att delta i och påverka lärprocesser. Delaktighet handlar således inte enbart om deltagande i klassråd och elevråd utan också om att aktivt involveras i undervisningens utformning.

Skolutveckling är en pågående process på både lokal och central nivå, med det yttersta syftet att varje barn och elev ska ges förutsättningar att utvecklas maximalt. I denna process är det av yttersta vikt att beakta barnens och elevernas perspektiv och erfarenheter.

Delaktighet innefattar att vara en del av en aktivitet, ett sammanhang eller en relation. I förskolan och skolan kan detta innebära att ges förutsättningar att delta i kamratgemenskapen eller att vara en aktiv del i en undervisningssituation. FN:s konvention om barnets rättigheter (artikel 2) och FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning betonar att barn som känner sig delaktiga också blir tryggare.

Delaktighet är en förutsättning för lärande i förskolan och skolan. Den hänger ofta nära samman med tillgänglighet, vilket innebär att lärmiljöer måste utformas så att alla barn och elever ges optimala förutsättningar för delaktighet. Detta inkluderar rätten att få det stöd som krävs för att nå läroplans- och kursplansmål samt förebyggande insatser för att motverka utsatthet, kränkningar och mobbning.

Att arbeta för ökad delaktighet innebär samtidigt att skapa en lärmiljö där alla elever kan känna sig trygga, engagerade och erkända. Trygghet är en avgörande faktor för att skolan ska kunna fullgöra sitt kunskapsuppdrag.

Elever kan uppleva delaktighet på olika sätt. Det kan innebära att delta i beslutsfattande, uttrycka sina åsikter eller att ha rätt att vara en del av gruppens gemenskap. Elever som får möjlighet att framföra sina synpunkter och delta i beslut har större möjlighet att påverka sin utbildning. Detta kallas medbestämmande delaktighet och omnämns i skollagen som "inflytande och samråd", vilket konkret kan omfatta exempelvis klassråd, matråd och elevråd. Informationen och formerna för detta deltagande ska anpassas efter ålder och mognad.

Skolinspektionen påpekar i en rapport att skolan har ett dubbelt uppdrag: att förmedla och förankra både demokratiska värden och kunskaper. Utbildningens uppdrag att fostra demokratiska medborgare

är därför en integrerad del av kunskapsuppdraget, vilket innebär att delaktighetens betydelse bör tydliggöras och utvecklas.

I förskolan grundläggs delaktighet genom att skapa en miljö som är öppen för skilda uppfattningar och olikheter. Delaktighet innebär att vara en del av ett sammanhang, vare sig det handlar om en undervisningssituation, ett gemensamt lärande eller en kamratgemenskap. Tillgängligheten till aktiviteter och lärmiljöer är ofta avgörande för att delaktighet ska kunna realiseras, och detta gäller såväl den fysiska, pedagogiska som den sociala miljön.

Insamlade enktäsvar från barn, elever, pedagoger och föräldrar, tillsammans med kvalitetsrapporter och kvalitetsdialoger från förskolor och skolor, visar att läroplansområdena "Barns delaktighet och inflytande" och "Elevers ansvar och inflytande" har en etablerad plats i arbetet med det demokratiska uppdraget. Rektorer betonar dock att detta arbete behöver utvecklas och breddas för att skapa fler arenor där barn och elever ges reella möjligheter till delaktighet.

Lokalt tillämpar olika enheter strategier för att ge barn och elever möjlighet att påverka sin utbildning. Vissa enheter samverkar med andra kommunala förvaltningar för att stärka barnens röster i lokalsamhället. De insatser som beskrivs av enheterna kan kategoriseras i två huvudområden:

- Delaktighet i aktiviteter och gemenskap
- Möjlighet till inflytande i utformningen av utbildningen

Tabeller och diagram nedan visar hur barn, elever och pedagoger upplever delaktighet och inflytande i de pågående processerna.

Delaktighet och inflytande	Instämmer helt eller till stor del	Instämmer delvis eller ej	Vet ej/Gäller inte mig
Barn i förskola	92,5	2,7	4,8
Pedagoger i förskola	97,0	2,2	0,8
Elever i F-3	72,0	15,5	12,5
Elever i 4-6	74,7	10,1	15,1
Pedagoger i F-6	67,0	22,1	10,9
Elever i 7-9	54,8	35,5	9,7
Pedagoger i 7-9	73,0	10,3	16,7
Elever i gymnasieskola	71,2	21,0	7,8
Pedagoger i gymnasieskola	79,6	14,2	6,2

Tabell 23. *Enkätresultat, upplevd delaktighet och inflytande per målgrupp*

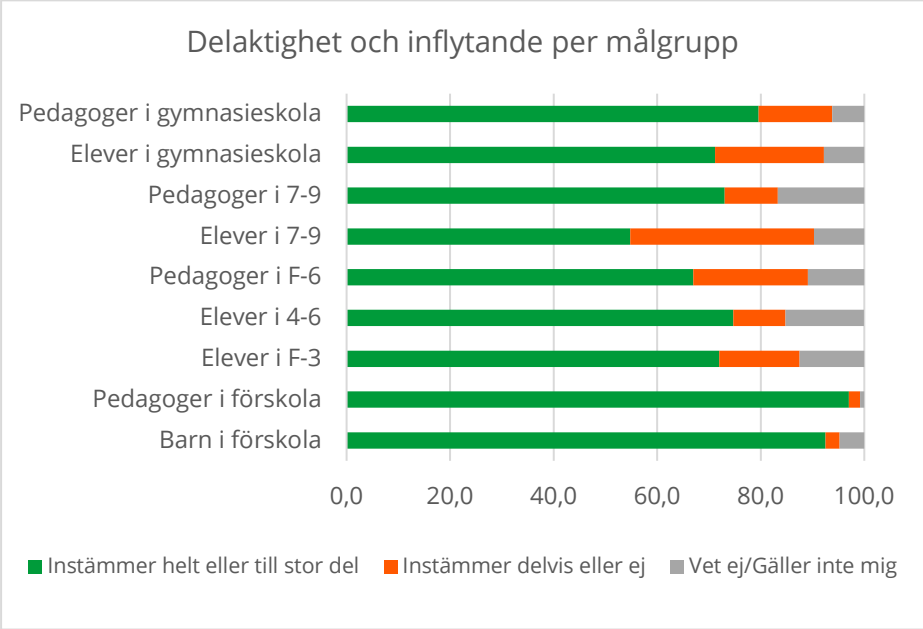

Diagram 25. *Enkätresultat, upplevd delaktighet och inflytande per målgrupp*

Tabellen visar på en tydlig variation i upplevelsen av delaktighet och inflytande mellan olika verksamhetsformer och mellan elever och pedagoger. Några centrala mönster kan identifieras:

Barn i förskolan upplever i hög grad delaktighet (92,5 %), vilket indikerar att arbetet med inflytande och delaktighet fungerar väl i denna verksamhetsform. Pedagogerna i förskolan har en ännu högre andel (97,0 %), vilket kan tyda på att arbetsstrukturer och arbetssätt i förskolan skapar goda förutsättningar för både barn och personal att känna sig delaktiga.

Bland eleverna i årskurser F – 3 och 4 – 6 ligger upplevelsen av delaktighet runt 72–75 procent, men sjunker sedan markant i årskurs 7–9, där endast 54,8 procent instämmer helt eller till stor del i att de har delaktighet och inflytande. Samtidigt upplever pedagoger i F – 6 en relativt låg grad av delaktighet (67,0 %), vilket kan påverka deras möjligheter att arbeta aktivt med elevernas inflytande. Diskrepansen mellan elever (54,8 %) och pedagoger (73,0 %) i årskurs 7 – 9 antyder att det finns en skillnad i uppfattningen om hur inflytandet faktiskt ser ut i praktiken.

På gymnasienivå ökar elevernas upplevelse av delaktighet till 71,2 procent, vilket är en markant förbättring jämfört med årskurs 7 – 9. Det kan bero på att gymnasiet i större utsträckning organiseras på ett sätt som ger eleverna mer självbestämmande. Pedagogerna i gymnasieskolan har den högsta upplevelsen av delaktighet av alla pedagoggrupper med i skolan (79,6 %), vilket kan vara en faktor som gynnar elevernas delaktighet.

Andelen som svarar "Vet ej/Gäller inte mig" är särskilt hög bland elever i årskurs 4 – 6 (15,1 %) och elever i F – 3 (12,5 %). Detta kan indikera att

yngre elever inte alltid förstår vad delaktighet och inflytande innebär eller hur det tar sig uttryck i deras vardag.

Bland pedagogerna i årskurs 7 – 9 är det också en relativt hög andel (16,7 %) som svarat "Vet ej/Gäller inte mig", vilket kan signalera att det finns en osäkerhet kring hur delaktighet och inflytande konkret omsätts i praktiken.

Den låga delaktigheten i årskurs 7 – 9 är särskilt anmärkningsvärd och bör analyseras vidare. Det kan finnas strukturella eller kulturella faktorer som gör att elever i denna ålder upplever ett minskat inflytande.

Den stora skillnaden mellan elevers och pedagogers upplevelse av delaktighet i grundskolan kan tyda på en bristande samsyn kring vad inflytande innebär. Den höga andelen osäkra svar bland yngre elever kan tyda på att begreppet delaktighet behöver tydliggöras och konkretiseras i undervisningen.

Generellt kan det vara värdefullt att undersöka vilka metoder och arbetssätt som används i förskolan och gymnasieskolan, där delaktigheten upplevs som hög, och se om dessa kan appliceras i grundskolan för att stärka elevers inflytande.

När de insamlade data klustras per verksamhetsform blir bilden ännu tydligare.

Delaktighet och inflytande	Barn och elever	Pedagoger
Förskola	92,5	97,0
Grundskola F-6	73,4	67,0
Grundskola 7-9	54,8	73,0
Gymnasieskola	71,2	79,6

Tabell 24. *Enkätresultat, upplevd delaktighet och inflytande per verksamhetsform*

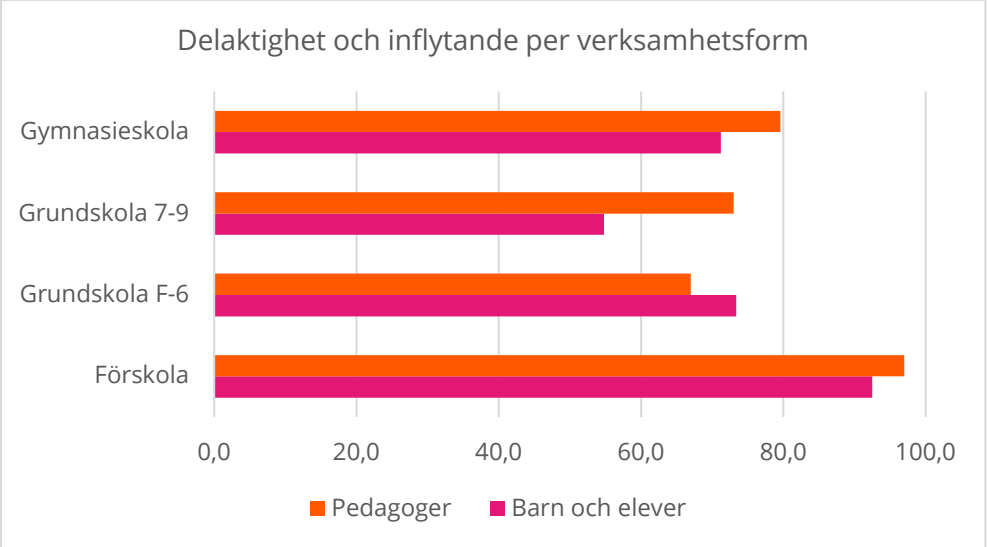

Diagram 26. *Enkätresultat, upplevd delaktighet och inflytande per verksamhetsform*

Det analyserade underlaget visar pedagoger generellt upplever att barn och elever är delaktiga och har inflytande i högre utsträckning än barn och elever redovisar för i sina enkätsvar. Undantag är, som föregående år, pedagoger i F – 6. I övrigt uppträder ett mönster identiskt det som påpekades redan vid föregående års analys, dock med en variation i svaren för respektive verksamhetsform. Dock är det viktigt att notera att upplevd grad av delaktighet har ökat bland elever inom hela grundskolan och även bland pedagoger inom årskurserna 7 – 9.

Under kvalitetsdialogerna har rektorer presenterat en mängd exempel på hur barns och elevers delaktighet tillgodoses inom utbildningsverksamheten. Trots dessa goda exempel framgår det av enkätsvaren att elevernas upplevda delaktighet och inflytande fortfarande är relativt lågt. Denna diskrepans indikerar att arbetet med att synliggöra och tydliggöra påverkansprocesser behöver stärkas ytterligare på samtliga nivåer, från pedagogisk verksamhet till huvudmannanivå.

En möjlig förklaring till de relativt låga resultaten inom området delaktighet och inflytande är att eleverna inte alltid upplever sig som aktiva deltagare i pågående utvecklings- och beslutsprocesser. Av de fristående svaren i elevenkäterna framgår att eleverna förstår att de beslutsfattande processerna syftar till att främja delaktighet, men att de i mindre utsträckning uppfattar sin egen påverkan under processens gång. Det är således av vikt att tydligare kommunicera och synliggöra elevinflytandet, både under beslutsfattandet och i efterföljande återkoppling. Att elever informeras om hur deras synpunkter beaktas och omsätts i praktiken kan vara en avgörande faktor för att öka upplevelsen av reellt inflytande.

Vidare pekar resultaten på att upplevelsen av delaktighet kan variera beroende på verksamhetsform och undervisningssituation. Arbetet med att alla barn ska få förutsättningar att uppleva delaktighet i förskolans och fritidshemmens gemensamma aktiviteter handlar till stor del om att göra alla barn delaktiga i de olika lärmiljöerna och de sociala situationerna. Inom förskolan och fritidshemmet beskrivs också delaktighet ofta som mer konkret och omedelbart synlig, då verksamheten präglas av flexibla lärmiljöer och mindre formella undervisningsstrukturer. Detta kan jämföras med grundskolans och gymnasieskolans undervisningsformer, där elevernas påverkan kan upplevas som mer abstrakt och där beslut ofta fattas på en nivå som eleverna inte alltid har insyn i. Det kan därför finnas behov av att utveckla undervisningspraktiker som i högre grad möjliggör en kontinuerlig och konkret elevpåverkan.

En annan aspekt som rektorerna lyfter fram i kvalitetsdialogerna är kopplingen mellan grupptillhörighet och upplevelsen av delaktighet. Att känna sig som en del av en gemenskap är en central faktor för att uppleva verkligt inflytande och engagemang i skolans processer. Observation används som en metod för att identifiera elever som riskerar att hamna utanför gemenskapen, men ytterligare insatser kan behöva utvecklas för att stärka gruppdynamiken och säkerställa att alla

elever känner sig inkluderade. Strukturerade metoder för att främja social sammanhållning kan således spela en viktig roll i arbetet med att stärka upplevelsen av delaktighet.

Ett ytterligare område för utveckling är formerna för elevinflytande i skolan. I dagsläget verkar mycket av elevdelaktigheten kanaliseras genom traditionella strukturer såsom elevråd, klassråd och omröstningar kring specifika frågor. Även om dessa forum är viktiga, finns det en risk att de upplevs som begränsade eller symboliska snarare än reellt påverkande. Ett mer integrerat och kontinuerligt arbete med elevinflytande i den dagliga undervisningen kan bidra till att stärka elevernas känsla av delaktighet. Att arbeta med elevmedverkan i utformningen av undervisningens innehåll, arbetsformer och bedömningspraktiker kan vara ett sätt att göra inflytandet mer konkret och upplevelsebaserat.

Resultaten från årets undersökning och analyser från läsårets kvalitetsdialoger indikerar att, även om det pågår ett aktivt arbete med att stärka barns och elevers delaktighet och inflytande, finns det fortsatt utvecklingspotential. För att öka elevernas upplevda inflytande bör arbetet fokusera på att tydliggöra och synliggöra påverkansprocesser, stärka gruppdynamiken, samt utveckla mer flexibla och integrerade former för elevdelaktighet i undervisningen. Att skapa en struktur där elever kontinuerligt får återkoppling på hur deras åsikter och förslag påverkar beslut kan vara en nyckelfaktor för att långsiktigt förbättra resultaten inom detta område.

Nedan följer exempel på processer och forum för barns och elevers delaktighet. Dessa grupperas utifrån olika aspekter av verksamheten och specifika fokusområden.

1. Inflytande i undervisning och lärande

a) Individuell planering och uppföljning

- Utvecklingssamtal
- Framtagning av åtgärdsprogram
- Studiehjälp
- Läxhjälp
- Kursutvärderingar
- Elevskattningar
- Planering av individuella val (gymnasiet)
- Genomförande av kurser (gymnasiet)
- Utvärderingar

b) Metoder för reflektion och samarbete

- Grupparbete
- Fokusgrupper

- Coachande samtal
- Reflektionsmöten
- Redovisningsformer
- Samplanering av kurser

c) Tematiskt och praktiskt lärande
- Temadagar
- Aktivitetsdagar
- Lovskola
- Lovskoleaktiviteter
- Planering och genomförande av resor

2. Delaktighet i skolverksamheten

a) Demokratiska forum & påverkansmöjligheter
- Klassråd
- Elevråd
- Skolråd
- Barnråd
- Fritidsråd
- Matråd
- Hälsoråd
- Biblioteksråd
- Programråd
- Förslagslådor (idélåda, synpunktslåda etc.)

b) Trygghet och välmående
- Trygghetsteam
- Elevskyddsombud
- Elevguider
- Fadderverksamhet
- Medlekare på rasterna

c) Praktiskt ansvar och engagemang
- Drift av kafé
- Köks- och matsalstjänstgöring
- Planering och genomförande av rastverksamhet

3. Inflytande i skolans organisation

a) Elevmedverkan i ledarskap och beslut
   - Anställningsförfaranden
   - Elevledare
   - Gruppledare
   - Elevintervjuer

b) Återkoppling och förbättringsarbete
   - Enkätundersökningar
   - Föräldramöten
   - Samarbetsforum

4. Förskolans och fritidshemmets särskilda forum

a) Förskolan

   - Barnmöten
   - Barnråd
   - Veckans värd
   - Omröstningar och utvärderingar
   - Samlingar

b) Fritidshemmet

   - Fritidsmöten
   - Medlekare
   - Fritidsråd

Analysen av barns och elevers delaktighet och inflytande visar på variationer i förståelse och tillämpning av dessa principer mellan olika enheter, arbetslag och individer. Medan vissa pedagoger uppvisar en hög medvetenhet och förmåga att integrera delaktighetsperspektivet i undervisningen, finns det behov av att stärka kunskapen inom andra delar av verksamheten för att säkerställa en likvärdig implementering. För att uppnå detta krävs en riktad och systematisk kompetensutveckling som omfattar såväl pedagogiska metoder som ett fördjupat arbete med att synliggöra och konkretisera elevers inflytande i utbildningsprocessen.

Ett genomgående utvecklingsområde är att tydliggöra för barn och elever hur och i vilken utsträckning de ges möjlighet att påverka sin utbildning. I yngre åldrar, där språkliga färdigheter ännu är under utveckling, blir pedagogens roll avgörande i att tolka och anpassa undervisningen utifrån barnens engagemang, reaktioner och icke-verbala uttryck. Det krävs en hög grad av didaktisk skicklighet för att analysera hur barns behov och intresse manifesteras i den pedagogiska

miljön och att utifrån dessa insikter forma undervisningen på ett sätt som möjliggör delaktighet.

I skolans senare år är utmaningen av en annan karaktär. Här blir det centralt att konkretisera möjligheten till inflytande genom att omvandla abstrakta processer till faktiska, meningsfulla handlingar. Elever behöver både förstå vilka delar av utbildningen de har möjlighet att påverka och se hur deras inflytande resulterar i förändringar i den dagliga verksamheten. En brist på tydlig återkoppling kan leda till att eleverna upplever sin delaktighet som begränsad, även när möjligheter till inflytande faktiskt existerar. Det är således avgörande att utveckla strategier för att kommunicera och synliggöra de beslut och förändringsprocesser där elevernas röster har haft en reell påverkan.

Vidare framkommer i analysen att en nyanserad förståelse av delaktighet och inflytande behöver genomsyra verksamheten på flera nivåer. Det handlar inte enbart om formella forum såsom elevråd och klassråd, utan också om att integrera ett deltagandeperspektiv i det dagliga pedagogiska arbetet. Ett aktivt elevinflytande kan innebära att eleverna medverkar i planering och utvärdering av undervisningen, att de får möjlighet att uttrycka åsikter kring lärmiljön samt att deras idéer och initiativ tas tillvara i utvecklingen av skolkulturen.

För att säkerställa att delaktighet blir en reell del av utbildningen, snarare än enstaka insatser, behöver verksamheterna arbeta långsiktigt och systematiskt med att implementera och följa upp delaktighetsfrämjande metoder. Observationer, kvalitetsdialoger och elevskattningar är viktiga verktyg för att få en mer djupgående förståelse av hur delaktighet och inflytande upplevs, och hur dessa aspekter kan stärkas ytterligare.

Genom att utveckla både strukturerade forum och vardagliga tillämpningar av elevinflytande skapas en mer inkluderande skolmiljö där varje barn och elev ges förutsättningar att vara en aktiv deltagare i sin egen utbildning.

Kunskap om barns och elevers upplevelser

För att säkerställa en likvärdig utbildning och vidta ändamålsenliga insatser för ökad likvärdighet krävs en gedigen förståelse av barns och elevers erfarenheter inom utbildningsväsendet. Bedömningar av hur verksamheten bör utformas för att på bästa sätt uppfylla sitt uppdrag måste grundas i ett professionellt kunnande. Utöver detta är det av avgörande betydelse att ha ett lyhört och systematiskt förhållningssätt där barns och elevers perspektiv inhämtas, analyseras och vägs in i beslutsprocesser. Ett aktivt och intresserat lyssnande samt en tydlig ambition att involvera barn och elever i utformningen av deras utbildning är centrala komponenter i detta arbete.

Pedagogernas förmåga att göra kvalificerade bedömningar utgör grunden för det systematiska kvalitetsarbetet och den dagliga utformningen av verksamheten. På huvudmannanivå behöver dessa professionella bedömningar sammanställas, analyseras och omsättas i

strategiska beslut som säkerställer att varje barn och elev får en utbildning av hög kvalitet, oberoende av socioekonomisk bakgrund eller andra omständigheter.

Förvaltningens kvalitetsmodell är utformad för att på ett systematiskt sätt kanalisera den expertis och kunskap som finns inom professionen och därigenom skapa en stabil grund för verksamhetens utveckling. Kvalitetsmodellen ViSKA utvecklas kontinuerligt med målsättningen att stärka precisionen i analyser och uppföljningar, säkerställa att relevant kunskap bevaras genom organisationens olika nivåer samt undvika att information förlorar sin nyansrikedom eller tydlighet i processerna.

Ett avgörande moment i arbetet med att stärka likvärdigheten är att på ett strukturerat sätt identifiera behov och rikta insatser utifrån dessa. De utmaningar som identifierats i statliga utredningar, exempelvis SOU 2020:28 En likvärdig skola, framhåller vikten av att synliggöra vilka förutsättningar som krävs för att insatser inom skolan ska få önskad effekt. En av de mest centrala faktorerna som lyfts fram i detta sammanhang är vikten av ökad delaktighet och inflytande för barn och elever:

> *”…områden av betydelse är t.ex. strävan efter ökad delaktighet och jämlikhet samt att motverka diskriminering. Dessa målsättningar är formulerade och fastställda i den svenska konstitutionen tillsammans med uppdraget att verka för att demokratins idéer ska vara vägledande inom samhällets alla områden.”*

Mot bakgrund av detta har förvaltningen under det gångna året ytterligare fördjupat sitt analysarbete med särskilt fokus på pedagogers, barns och elevers syn på delaktighet och inflytande i undervisningen. Analysen av barns och elevers egna upplevelser av möjligheten att påverka sin utbildning har haft en central plats i årets enkätundersökning.

Genom att konsekvent stärka barns och elevers inflytande i utbildningen läggs grunden för en mer inkluderande och demokratisk skola. Att lyssna på och involvera elever i utformningen av undervisningen är inte enbart en rättighetsfråga, utan även en nödvändighet för att skapa meningsfulla lärprocesser och långsiktigt hållbara utbildningsmiljöer.

Analys av barns och elevers svar avseende deras upplevelse av möjlighet att vara delaktiga och ha inflytande över undervisningen har satts i fokus i årets enkätundersökning.

Barn i förskolan har bedömt hur delaktiga de är i olika situationer i sin utbildning. 825 barn i åldrarna 3 – 5 år har svarat på om vuxna lyssnar på deras åsikter. Påståendet som barnen bedömde utifrån är ”De vuxna på förskolan lyssnar på mig”.

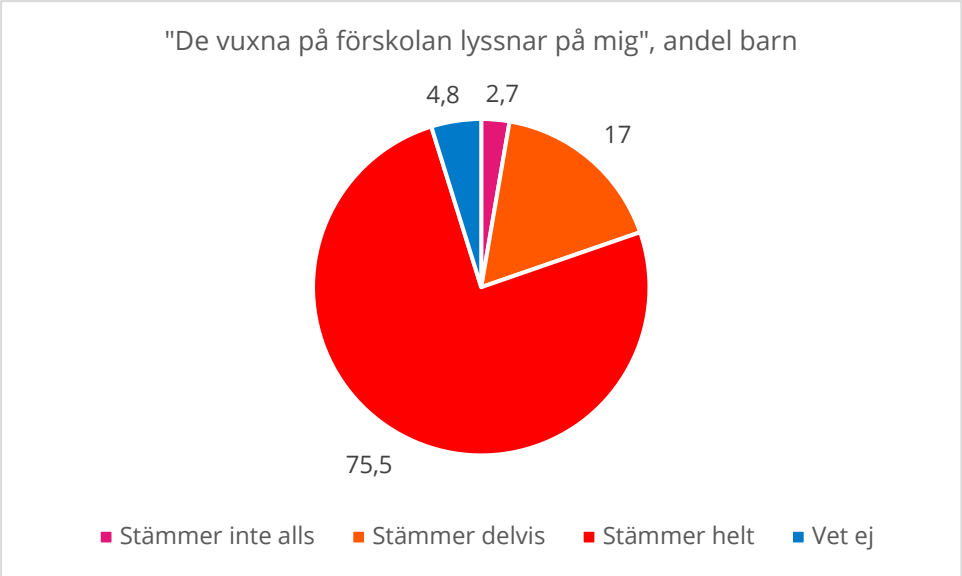

Diagram 27. *Andel svar per svarsalternativ, barn åldrar 3 – 5 år i förskolan*

Av diagrammet ovan går det att utläsa att 75,5 procent av samtliga barn instämmer helt i påståendet att de upplever att de vuxna på förskolan lyssnar på deras åsikter samt att 17 procent instämmer delvis i detta påstående. Dock visar diagrammet att 2,7 procent av barnen inte upplever sig bli lyssnade på och 4,8 procent inte vet om de vuxna lyssnar på dem. Dessa två resultat motsvarar 7,5 procent av samtliga svarande barn och tyder på att arbetet med läroplansområdet ”Barns delaktighet och inflytande” kan vidareutvecklas, även om resultaten har stärkts över år.

Elever i grund- och gymnasieskolan har fått svara på ett antal frågor angående deras upplevelse av möjlighet att påverka sin utbildning och undervisningsformer. Ett påstående som samtliga elever i grund- och gymnasieskolan har fått möjlighet att svara på är ”Jag kan få extra hjälp om jag skulle behöva det”.

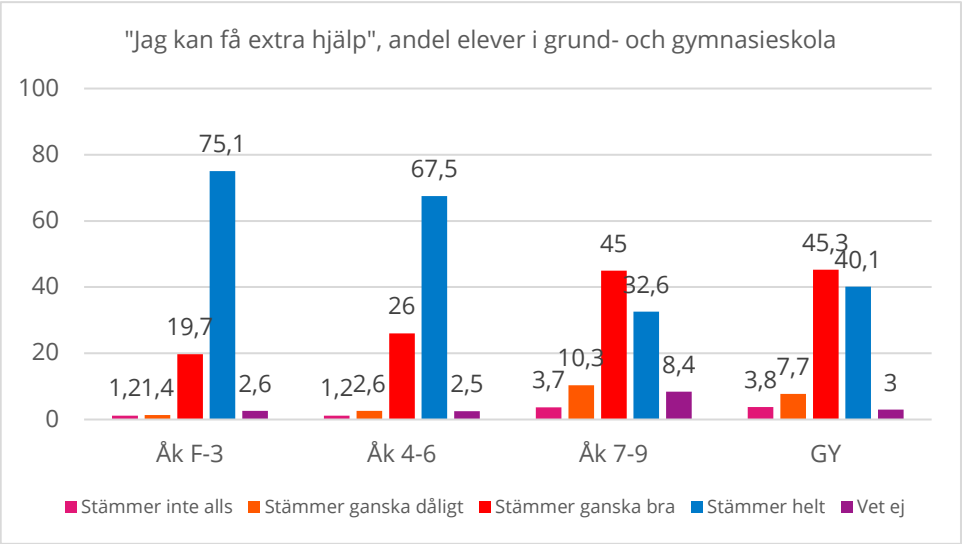

Diagram 28. *Andel svar per verksamhetsform, elever i grund- och gymnasieskola*

Av diagrammet ovan går det att utläsa att en mycket hög andel elever upplever att de kan få extra hjälp i skolan om de skulle behöva det. Andel elever som instämmer helt eller till stor del ligger på 94,8 respektive 93,5 procent i årskurserna F – 3 och 4 – 6. Lägst andel elever, 77,6 procent, som upplever att de kan få extra hjälp återfinns inom grundskolans årskurser 7 – 9. Inom samma grupp återfinns även högst andel elever som inte vet om de kan få extra hjälp, hela 8,4 procent. På gymnasieskolan upplever 85,4 procent av eleverna att de har möjlighet att få stöd om de behöver det. Värt att understryka är att samtliga positiva svar inom samtliga verksamhetsformer har höjts sedan föregående mätning, vilket innebär att resultaten har ökat tre år i rad.

Fler frågor avseende elevernas möjlighet att ha inflytande över sin egen utbildning ställs till elever i årskurserna F – 3, 4 – 6, 7 – 9 samt på gymnasieskolan. Dessa elever har erbjudits att bedöma möjlighet till inflytande och möjlighet att ta ansvar för sin utbildning utifrån följande påståenden:

- Jag vet vad jag behöver kunna för att nå kriterier för bedömning och betygskriterier
- På lektionerna är vi elever med och påverkar på vilket sätt vi ska arbeta med olika skoluppgifter

Resultaten för båda dessa påståenden redovisas i respektive diagram nedan.

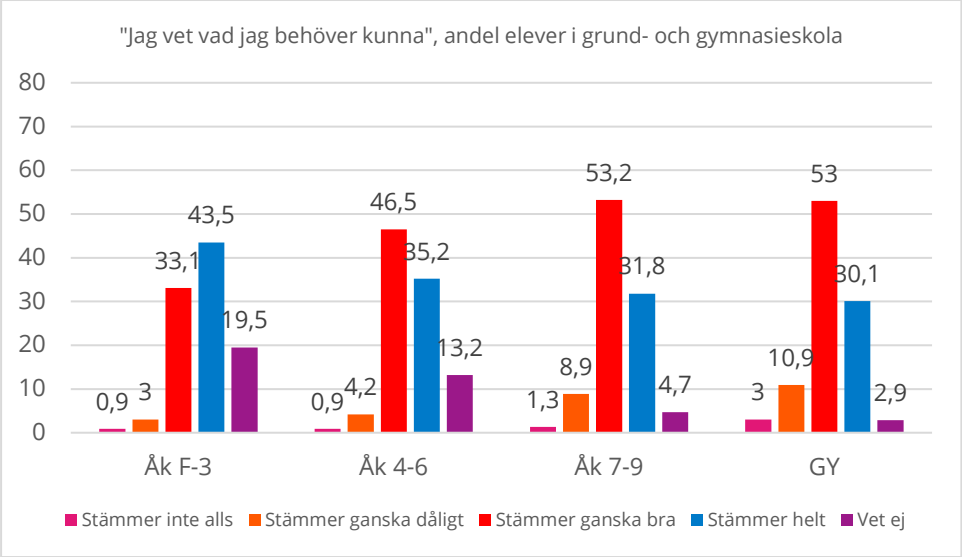

Diagram 29. *Andel svar per verksamhetsform, elever i grund- och gymnasieskola*

Av svaren som visualiseras i diagrammet ovan kan det utläsas att strax över 80 procent per undersökt elevgrupp, med undantag för elever i årskurs F – 3, instämmer helt eller till stor del i påståendet att de vet vad de behöver kunna för att klara kunskapskraven i skolan. Detta resultat korrelerar starkt med andel elever som årligen blir behöriga till nationella program på gymnasieskolan eller som tar examen från gymnasieskolan.

Resultatet indikerar även att cirka 15 – 20 procent av eleverna inte kan ta ansvar för sin utbildning då de inte vet vad de behöver kunna för att nå målen. Arbetet med elevernas delaktighet i och inflytande över sin undervisning, i syfte att de ska kunna ta ansvar för sin utbildning, behöver intensifieras och utvecklas i samtliga åldrar.

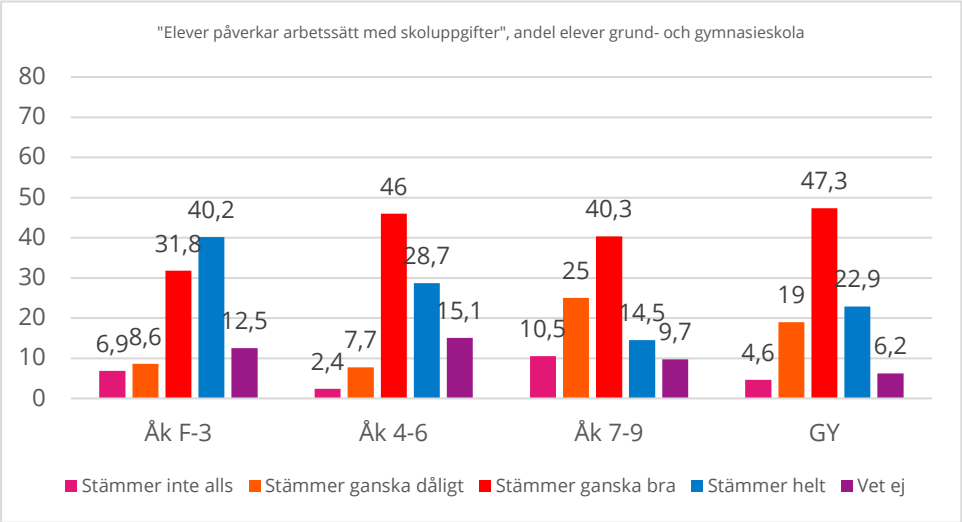

Diagram 30. *Andel svar per verksamhetsform, elever i grund- och gymnasieskola*

Diagrammet ovan visar att andel elever som instämmer helt eller delvis i påståendet att de kan påverka på vilket sätt de ska arbeta med olika skoluppgifter på lektionerna är relativt låg i samtliga tillfrågade åldrar. Högst andel elever som svarar positivt på detta påstående återfinns inom grundskolan i årskurserna 4 – 6 där 74,7 procent av eleverna instämmer helt eller till stor del i påståendet. Lägst andel elever återfinns inom årskurserna 7 – 9 där endast 54,8 procent av eleverna svarar positivt. Den högsta andelen elever som inte vet om de kan påverka arbetssätten med skoluppgifter återfinns bland elever i årskurs 4 – 6 med hela 15,1 procent som svarar ”Vet ej”. Även inom detta mätområde behöver det understrykas att andel elever som instämmer i påståendet har ökat sedan föregående mätning i samtliga elevgrupper, vilket innebär tredje ökning i rad.

Vidare har undervisande lärare svarat på samma påståenden som elever svarat på gällande kriterier för bedömning och betygskriterier samt möjlighet att påverka arbetssätten. Påståenden till undervisade lärare har anpassats efter deras perspektiv och lyder enligt följande:

- Mina elever förstår vad de ska kunna för att nå kriterier för bedömning och betygskriterier
- Jag låter mina elever påverka arbetssätten i undervisningen

De insamlade resultaten redovisas nedan.

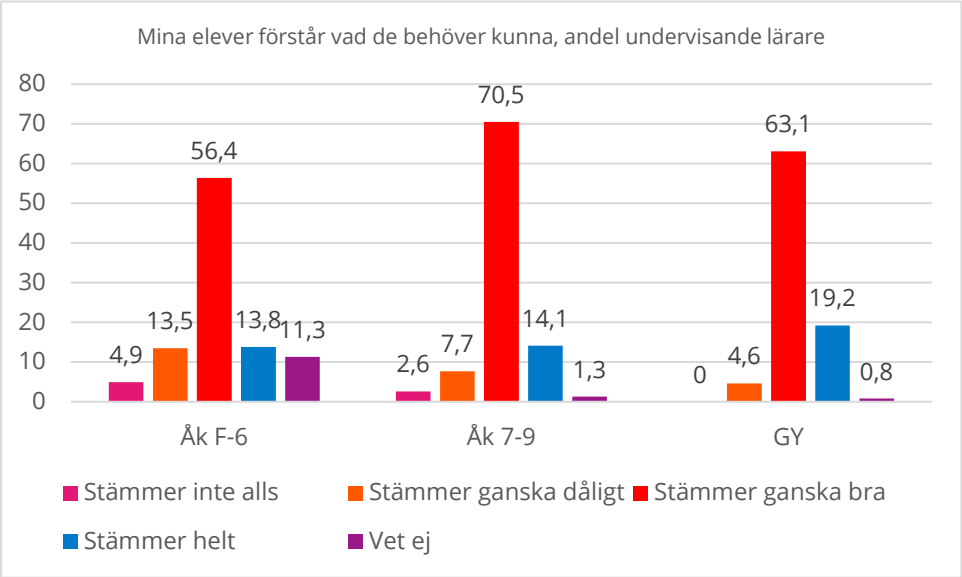

Diagram 31. *Andel svar per verksamhetsform, undervisande lärare i grund- och gymnasieskola*

De resultat som presenteras i diagrammet indikerar att det, för första gången sedan undersökningens start för åtta år sedan, finns en påtaglig samsyn mellan elevernas och de undervisande pedagogernas svar inom detta område i samtliga undersökta målgrupper. Historiskt sett har pedagogerna i betydligt högre utsträckning än eleverna själva bedömt att eleverna har en tydlig förståelse för vad de behöver kunna för att nå målen.

Detta trendbrott markerar en betydelsefull milstolpe i det pågående arbetet med att stärka elevers möjligheter att ta ansvar för sitt eget lärande. En sådan samsyn kan ses som en indikator på att pedagogiska insatser, tydliggörande av lärandemål och arbete med elevinflytande har haft genomslag och bidragit till en ökad medvetenhet hos eleverna om deras lärandeprocess.

För att ytterligare befästa denna utveckling krävs fortsatt systematiskt arbete med att synliggöra mål, stärka dialogen mellan lärare och elever samt skapa strukturer som främjar elevens aktiva deltagande i sin utbildning. Samsynen som uppnåtts bör ses som en grund att bygga vidare på i det långsiktiga kvalitetsutvecklingsarbetet.

På påståendet beträffande elevernas möjlighet att påverka arbetssätten på lektionerna svarar lärarna enligt nedan.

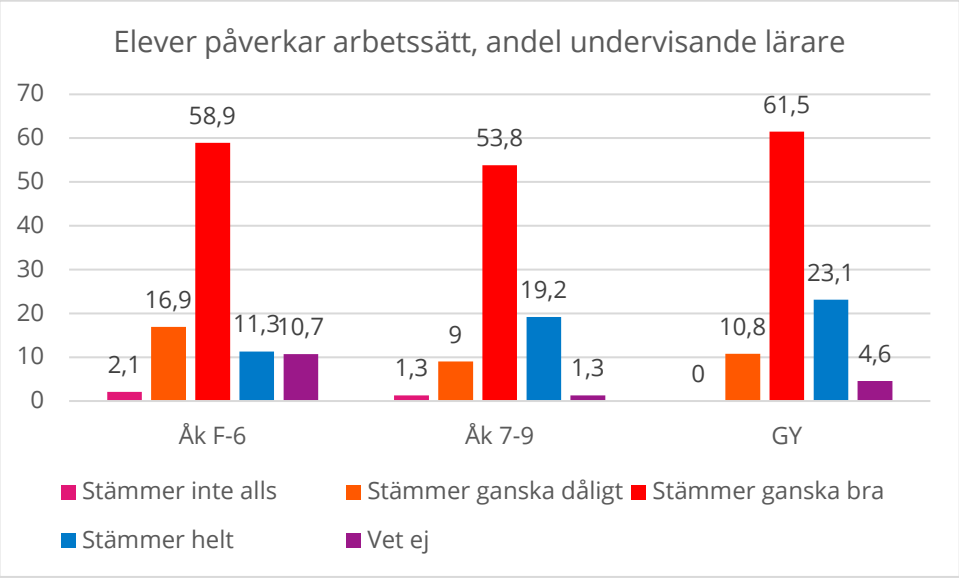

Diagram 32. *Andel svar per verksamhetsform, undervisande lärare i grund- och gymnasieskola*

Den data som presenteras i diagrammet visar en tydlig trend där lärarnas uppfattning om elevernas möjlighet att påverka arbetssätten i undervisningen ökar i takt med elevernas ålder. Den lägsta andelen positiva svar på påståendet ”Jag låter mina elever påverka arbetssätten i undervisningen” återfinns bland lärare verksamma i årskurserna F–6. I kontrast till detta uppger hela 84,6 procent av gymnasieskolans lärare att de ger sina elever inflytande över arbetssätten i undervisningen.

Denna utveckling kan ha flera förklaringar. En möjlig faktor är att undervisningen i högre årskurser i större utsträckning präglas av ett mer självständigt arbetssätt, där eleverna ges ett större ansvar för sitt lärande och där variation i undervisningsmetoder blir en naturlig del av undervisningen. Samtidigt kan det faktum att yngre elever i större utsträckning behöver tydligare ramar och mer strukturerad undervisning bidra till en mer begränsad upplevelse av inflytande.

Detta resultat aktualiserar vikten av att reflektera över hur elevinflytande över arbetssätt kan stärkas även i de lägre årskurserna, samtidigt som det sker på ett pedagogiskt genomtänkt sätt anpassat till elevernas mognadsnivå och behov. Att systematiskt arbeta med elevdelaktighet i val av arbetssätt kan vara en viktig komponent i att stärka elevernas engagemang och delaktighet i lärandet genom hela skolgången.

Likvärdighet och kvalitet utifrån ovanstående aspekter

Vad innebär begreppet likvärdighet?

Likvärdighet är ett mångtydigt begrepp. Likvärdig utbildning definieras ofta utifrån tre beståndsdelar:

- lika tillgång
- lika kvalitet
- kompenserande funktion

Utbildningens nationella uppdrag i en lokal kontext

Det svenska utbildningsväsendet vilar på en grund av likvärdighet och kvalitet, vilket förutsätter att varje barn och elev ges möjlighet att utvecklas utifrån sina individuella förutsättningar. För att förverkliga detta uppdrag måste utbildningen anpassas till de unika kontexter och behov som präglar varje kommun och verksamhet.

Katrineholms kommun utmärker sig genom såväl demografiska som socioekonomiska förutsättningar som påverkar förskolans och skolans vardag. Bland de utmärkande faktorerna återfinns en hög andel barn som lever i ekonomiskt utsatta hushåll, en betydande andel föräldrar med låg utbildningsnivå samt en relativt stor andel invånare med utländsk bakgrund. Då dessa faktorer kan ha en direkt inverkan på barns och elevers förutsättningar att lyckas i skolan, ställs höga krav på förskolan och skolan att utforma en verksamhet som är både tillgänglig och kompensatorisk.

Under perioden 2023–2026 riktas ett särskilt fokus i Katrineholms bildnings- och arbetsmarknadsförvaltningens systematiska kvalitetsarbete på att säkerställa en likvärdig och högkvalitativ utbildning för samtliga barn och elever. Detta omfattar de cirka 7000 barn och elever som dagligen tar del av utbildning i kommunens förskolor och skolor.

En likvärdig utbildning förutsätter att de nationella målen, såsom de formuleras i skollagen och läroplanerna, efterlevs i samtliga verksamheter och att särskilda insatser genomförs för att kompensera för strukturella skillnader mellan och inom enheter. I årets kvalitetsrapport betonas särskilt området normer och värden, inklusive delaktighet och inflytande samt ansvar och delaktighet.

Det är huvudmannens ansvar att säkerställa att utbildningen genomförs i enlighet med gällande lagstiftning och styrdokument. Detta inkluderar ett kompensatoriskt uppdrag, vilket innebär att resurser fördelas efter behov för att skapa likvärdiga förutsättningar för alla barn och elever.

Likvärdighet i utbildningen är en nationell utmaning och har under de senaste åren fått allt större utrymme i utbildningspolitiska diskussioner, både på nationell och lokal nivå. I och med detta har behovet av en

fördjupad förståelse för likvärdighetens innebörd och för hur den kan bedömas blivit allt mer påtagligt. Denna rapport syftar därför till att analysera och identifiera de förutsättningar som behöver förändras för att stärka arbetet med likvärdighet på samtliga nivåer inom organisationen.

Arbetet med att skapa förutsättningar för en likvärdig och högkvalitativ utbildning sker på flera organisationsnivåer och bygger på ett tydligt ansvarsfördelat samspel:

- Huvudmannanivå: Skapar strukturella förutsättningar genom resurstilldelning, riktade insatser och strategisk styrning för att främja likvärdighet och hög kvalitet inom hela organisationen.
- Rektorsnivå: Ansvarar för att omsätta de övergripande riktlinjerna till en verksamhet som säkerställer likvärdiga förutsättningar för elever och pedagogisk personal inom respektive enhet.
- Pedagogisk personal: Har det direkta ansvaret för att genom sin undervisning och sitt förhållningssätt skapa en inkluderande och likvärdig miljö för eleverna.
- Barn och elever: Delaktighet och inflytande är avgörande för att möjliggöra en undervisning som svarar mot deras behov och förutsättningar.

Förskolans och skolans möjlighet att kompensera för barns och elevers olika bakgrunder, förutsättningar och behov av stöd måste ses i ljuset av samhällsutvecklingen i stort. Utbildningens kompensatoriska uppdrag är en central del av det demokratiska uppdraget och syftar till att ge alla barn och elever en likvärdig chans att utvecklas och lära, oavsett socioekonomiska eller andra strukturella faktorer. Att förverkliga en likvärdig förskola och skola är därför inte enbart en pedagogisk utmaning, utan en fråga av samhällelig och politisk betydelse.

Genom att fortsätta utveckla det systematiska kvalitetsarbetet, följa upp resultat och identifiera utvecklingsområden, kan bildningsförvaltningen i Katrineholm skapa de förutsättningar som krävs för att alla barn och elever ska ges en rättvis och likvärdig utbildning.

Förvaltningsövergripande utvecklingsprocesser

Inom ramen för huvudmannens systematiska kvalitetsarbete har en övergripande analys av normer och värden, delaktighet, ansvar och inflytande genomförts. Resultaten indikerar en fortsatt långsiktig progression i enheternas utvecklingsarbete, vilket på sikt kan bidra till en högre måluppfyllelse inom såväl demokratiuppdraget som kunskapsuppdraget. Det noteras att enheternas analyser i allt större utsträckning förankras i vetenskaplig grund, både avseende samband mellan forskning och analysområden samt mellan forskning och planerade insatser. Även samarbete med nationella lärosäten aktualiseras i allt högre utsträckning inom detta område.

Utvecklingen av en organisation som präglas av nära ledarskap, centrala och lokala stödfunktioner samt strukturer för kollegialt lärande har bedömts skapa gynnsamma förutsättningar för systematiskt utvecklingsarbete. Detta har i sin tur bidragit till en högre och mer jämn kvalitet i verksamheten. Dock framträder tendenser till stagnation i utvecklingsarbetet, vilket bekräftas genom kvalitetsdialoger och rektorernas delrapporter avseende normer och värden.

Exempelvis fokuserar analyserna på identifiering av otrygga miljöer och tillhörande åtgärder, primärt kopplade till fysiska områden som skoltoaletter och skolgårdar samt förstärkta insatser för elevdelaktighet. Det kan dock konstateras att analyser på enhetsnivå i mycket begränsad utsträckning omfattar könsuppdelade resultat, vilket medför att insatserna generellt saknar riktade åtgärder för specifika elevgrupper.

Vidare visar en analys av effekterna av centrala stödinsatser att det förvaltningsövergripande stödet fördelas på ett mindre kompensatoriskt sätt än tidigare. Detta sammanhänger bland annat med att tjänsten som sakkunnig inom normer, värden och jämställdhet inte har ersatts efter pensionsavgång. Istället har administrativa uppgifter fördelats mellan olika centrala funktioner, medan samtliga utvecklingsprocesser på aggregerad nivå i praktiken har avstannat.

Frånvaron av samordnat centralt stöd avspeglas tydligt i analyser av verksamhetens resultat och kvalitet. Enheterna uppvisar idag en minskad fokusering på exempelvis könsskillnader i analyser, enheter använder inte enhetlig terminologi och insatser utvecklas i stor utsträckning på en övergripande nivå utan aktiv involvering av barn och elever. Det är dock viktigt att understryka att denna utveckling inte nödvändigtvis indikerar en försämrad kvalitet i undervisningen eller i genomförda insatser, utan snarare en försvagning på analysnivå.

Det kan vidare konstateras att det tidigare operativa stödet i form av kompetensutveckling och handledning har haft en långsiktig inverkan på verksamheten, men att förvaltningen saknar en samlad strategi för att säkerställa kunskapsöverföring och förvaltning av dessa insatser. Hur kunskapen bibehållits och vidareutvecklats varierar mellan enheterna, vilket delvis kan hänföras till enskilda rektorers intresse och engagemang i frågan.

Mot bakgrund av dessa insikter framstår det som avgörande att resurser i form av utvecklingsinsatser och centralt stöd omformas för att främja en mer likvärdig och systematisk hantering av området. Förvaltningens stödjande organisation bör utvecklas för att vara mer funktionell och flexibel, med en ökad anpassningsförmåga utifrån enheternas och rektorernas varierande behov och förutsättningar.

Vidare behöver uppföljning och utvärdering av området genomföras på samtliga ansvarsnivåer inom organisationen. Förvaltningen bör utveckla tydligare rutiner för att samordna analysprocesserna, säkerställa en hög kvalitetsnivå i kvalitetsdialogerna och optimera professionens kunskaper för spridning i hela organisationen.

Slutligen kan det konstateras att den enskilt viktigaste faktorn för kvalitet inom verksamheten är kompetensen hos medarbetarna som arbetar närmast barn och elever. Detta understryker vikten av att riktade insatser för kompetensutveckling implementeras och att rektorernas kunskaper om lokala behov integreras i det övergripande analysarbetet.

Sedan införandet av bildnings- och arbetsmarknadsförvaltningens kvalitetsmodell har det systematiska kvalitetsarbetet huvudsakligen fokuserat på måluppfyllelse. Genom att skapa en enhetlig organisation har kvalitetsförbättringar kunnat genomföras. Det förstärkta fokuset på normer och värden utgör en naturlig förlängning av detta arbete och konkretiserar ytterligare kopplingarna mellan likvärdighet och förbättrade förutsättningar för lärande. En central princip i detta utvecklingsarbete är att en mer likvärdig utbildning bidrar till en högre kvalitet i undervisningen och därmed en ökad måluppfyllelse.

.

Framgångar

Rapporten innehåller flera tydliga framsteg inom områden som trygghet, elevinflytande, likabehandling, samverkan, kvalitetsarbete, lärmiljöer och uppföljning. Dessa förbättringar, som redovisas nedan, är resultatet av ett systematiskt kvalitetsarbete och en ökad medvetenhet hos personalen och eleverna.

1. **Förbättrad trygghet och trivsel** – över 85% i samtliga målgrupper för första gången någonsin
    - Elevers trygghet fortsätter att öka: Enkätsvaren visar att fler barn och elever än tidigare upplever trygghet i skolan och förskolan och att skillnader mellan olika målgrupper har minskat drastiskt.
    - Ökad samstämmighet mellan vårdnadshavare, pedagoger och elever: I årets mätning överensstämmer vårdnadshavarnas, pedagogernas och elevernas uppfattning om trygghet. Första gången sedan mätningarna startade!
    - Trygghet på skolgårdar och i undervisningslokaler har förbättrats: Insatser kring trygghet i specifika miljöer har haft effekt, vilket syns i minskningen av incidenter på skolgården.
    - Minskad otrygghet i övergångar mellan skolformer: Planerade insatser för att öka tryggheten vid övergångar mellan förskola, grundskola och gymnasieskola har gett positiva resultat.
    - Minskad andel åtgärdande insatser och ökad fokus på förebyggande och främjande: Arbetet med trygghet har förflyttats från att vara reaktivt till att i högre grad vara förebyggande och främjande. Stor förflyttning i alla tre lärmiljöer

Vad har bidragit till detta?

- Bättre övergångar mellan skolformer: Insatser som mentorskap och tydliga rutiner vid skolbyten har stärkt tryggheten.
- Utökade trygghetsinsatser på raster och i korridorer: Exempelvis trygghetsteam, rastvärdar och elevledda aktiviteter.
- Ökad barn- och elevmedverkan i trygghetsarbetet: Barn och elever har fått vara med och identifiera otrygga platser och påverka åtgärder.

Vad betyder det?

- Att insatser för trygghet har haft effekt och att skolorna lyckas skapa en bättre dialog med elever och vårdnadshavare.
- Att det arbete som har gjorts med trygghet, både fysiskt och socialt, börjar synas i både enkätsvar och den faktiska skolmiljön.

- Att skolorna har blivit bättre på att arbeta proaktivt och inte bara hantera problem när de uppstår.
- Att elever och personal i större utsträckning upplever en stabil och trygg skolmiljö.

”Jag känner mig trygg på förskolan/skolan”, ”Mitt barn känner sig tryggt på förskolan/skolan”, ”Våra barn och elever känner sig trygga på förskolan/skolan” – över 85 procent positiva svar i samtliga målgrupper.

2. **Stärkt elevinflytande och delaktighet** – historiskt trendbrott
    - Fokus på barns röster ökar: Det finns en tydlig ambition att stärka barns och elevers röst i beslutsprocesser, vilket syns i fler strukturerade forum för elevinflytande.
    - Fler strukturer för elevinflytande: Nya forum och metoder har införts för att involvera elever i beslut om undervisning, lärmiljö och skolans utveckling.
    - Ökad medvetenhet hos personalen om vikten av elevinflytande: Pedagoger uttrycker en ökad förståelse för hur delaktighet påverkar motivation och studieresultat.
    - Fler konkreta exempel på elevdelaktighet i undervisningen: Enheter rapporterar om förbättrade arbetssätt där elever ges större inflytande över undervisningens innehåll och arbetssätt.
    - Trendbrott i pedagogers och elevers syn på delaktighet: För första gången sedan undersökningarna startade har en större samsyn uppnåtts mellan elever och pedagoger gällande delaktighet och inflytande.

Vad har bidragit till detta?

- Fler arenor där barn och elever kan påverka utbildningen (t.ex. klassråd, elevråd, elevledda utvärderingar, omröstningar i undervisningen).
- Ökad medvetenhet hos pedagoger om att barn- och elevdelaktighet handlar om mer än bara formella beslut – även undervisningens upplägg spelar roll.
- Förändrade arbetssätt där fler elever får praktiskt inflytande över utbildningen, exempelvis genom val av arbetsformer och uppföljning av lektionsmål.

Vad betyder det?

- Att elevernas röster har stärkts och att arbetet med att konkretisera deras inflytande blir allt bättre.
- Att undervisningen blir mer anpassad efter elevernas behov.

”På lektionerna är vi elever med och påverkar på vilket sätt vi ska arbeta med olika skoluppgifter” - samtliga positiva svar inom samtliga

verksamhetsformer har höjts sedan föregående mätning, vilket innebär att resultaten har ökat tre år i rad.

”Mina elever förstår vad de ska kunna för att nå kriterier för bedömning och betygskriterier” och ”Jag låter mina elever påverka arbetssätten i undervisningen” - för första gången sedan undersökningens start för åtta år sedan, finns en påtaglig samsyn mellan elevernas och de undervisande pedagogernas svar inom detta område i samtliga undersökta målgrupper.

3. **Fördjupat arbete med värdegrund och normer** – ökad likvärdighet över verksamhetsformerna
    - Mer systematiskt värdegrundsarbete: Fler enheter har infört strukturerade rutiner för att arbeta med normer och värden, vilket stärker den gemensamma värdegrunden.
    - Mer integrerat arbete med likabehandling: Enheterna har blivit bättre på att koppla arbetet med trygghet och trivsel till det förebyggande arbetet mot diskriminering och kränkande behandling.

Vad har bidragit till detta?

- Bättre analys av tillgängliga data: Enheterna identifierar mönster och och agerar i förväg istället för att identifiera problem när de eskalerar.
- Tydligare regler och rutiner kring normer och värden: Fler enheter har infört gemensamma förhållningssätt som både barn, elever och personal är överens om.
- Ökat barn- och elevinflytande över trygghetsarbetet: Åtgärder som barnen och eleverna själva har föreslagit och har införts och gett goda resultat.

Vad betyder det?

- Ökad trygghet och trivsel: Barn och elever upplever en mer inkluderande och respektfull miljö.
- Stärkt gemensamt ansvar: Alla i verksamheten, från personal till barn och elever, arbetar aktivt för en god värdegrund.
- Tidigare insatser vid problem: Genom bättre analys och tydligare rutiner kan skolor agera proaktivt och förebygga konflikter och utanförskap.
- Bättre samspel och förståelse: Ökad medvetenhet om normer och värden leder till färre missförstånd och en mer positiv samarbetskultur.

4. **Starkare samverkan och samarbete** – ökat helhetsperspektiv
    - Ökat samarbete mellan skolformer: Samarbetet mellan förskolor, grundskolor och gymnasieskolor har stärkts, särskilt i planeringen av övergångar mellan stadier.
    - Bättre samverkan med externa aktörer: Skolor samarbetar mer med socialtjänst, polis och andra samhällsaktörer för att stärka trygghet och förebygga problem.
    - Bättre struktur för samverkan: Samarbetet mellan skolformer och mellan pedagogiska och elevhälsoteam har stärkts, vilket ger en mer sammanhållen organisation.
    - Fördjupad samverkan mellan pedagoger och barn- och elevhälsa: Barn- och elevhälsan har blivit en mer integrerad del av det pedagogiska arbetet, vilket gör att stöd kan ges mer proaktivt.

Vad har bidragit till detta?

- Tydligare strukturer och gemensamma mål: Genom ökad samordning mellan skolformer och funktioner har roller och ansvar klargjorts, vilket har underlättat samarbetet.
- Utökade samarbetsformer med externa aktörer: Regelbundna samverkansmöten med socialtjänst, polis och hälso- och sjukvård har skapat bättre samordning och snabbare insatser.
- Förbättrad intern kommunikation: Ökad dialog mellan pedagoger och barn- och elevhälsoteam har bidragit till en mer förebyggande och proaktiv barn- och elevhälsa.

Vad betyder det?

- Ökad samsyn kring elevernas behov: När fler aktörer samverkar blir insatserna mer träffsäkra och effektiva.
- Minskad risk för att barn och elever ”faller mellan stolarna”: Bättre koordinering mellan förskola och skola, socialtjänst och andra aktörer gör att barn och elever i behov av stöd identifieras och får hjälp tidigare.
- En mer sammanhållen utbildningskedja: Genom bättre samarbete mellan skolformer har övergångar mellan stadier blivit smidigare och tryggare för eleverna.

5. **Mer systematiskt kvalitetsarbete** – resultatförbättring på flera fronter
    - Förbättrade metoder för analys och uppföljning: Enheterna har blivit bättre på att använda data och analys för att utvärdera och förbättra undervisningen och lärmiljöerna.
    - Stärkt analys av enkätsvar och kvalitetsdata: Skolorna har blivit bättre på att använda data från enkäter och kvalitetsdialoger för att identifiera förbättringsområden och vidta åtgärder.

- Ökad forskningstillgång i analyser: Enheterna kopplar i högre utsträckning sina analyser till forskning, vilket stärker kvaliteten i insatserna och skapar en mer kunskapsbaserad utveckling.
- Fler skolor arbetar med systematiska förbättringsprocesser: Kvalitetsarbetet har blivit mer enhetligt och flera enheter har förbättrat sina arbetssätt för att utveckla undervisning och lärmiljöer.
- Mer systematik i kvalitetsdialogerna: Dialogerna med rektorer och pedagoger har utvecklats och innehåller nu mer djupgående analyser som ger bättre underlag för beslut.

Vad har bidragit till detta?

- Fördjupad kompetensutveckling: enheterna har fått stöd i att analysera sina resultat utifrån forskning.
- Fler kollegiala diskussioner om pedagogisk forskning: Exempelvis reflektionsgrupper och ämnesgrupper där pedagoger analyserar sin undervisning.
- Enheter gör fler evidensbaserade val: Exempelvis ökat fokus på återkoppling i undervisningen baserat på forskning om motivation och lärande.

Vad betyder det?

- Att kvalitetsarbetet har blivit mer professionellt och evidensbaserat.
- Att beslut och insatser har större möjlighet att ge verklig effekt eftersom de bygger på forskning och beprövad erfarenhet.
- Att skolorna har blivit bättre på att analysera sin egen verksamhet och identifiera förbättringsområden.
- Att både styrningen och det lokala utvecklingsarbetet har blivit mer träffsäkert.

6. **Utvecklade lärmiljöer och undervisningsmetoder** – eleverna vittnar om förbättringar
    - Ökad medvetenhet om vikten av anpassade lärmiljöer: Fler skolor har identifierat behov av att förbättra den fysiska, sociala och pedagogiska miljön och vidtagit åtgärder.
    - Större variation i undervisningsmetoder: Pedagoger har börjat arbeta mer aktivt med att differentiera undervisningen för att möta elevernas behov.
    - Fler insatser för att stärka elevernas motivation och studiero: Fokus på studiemotivation har ökat, och fler skolor arbetar aktivt med att skapa engagerande undervisning.

Vad har bidragit till detta?

- Enheter har utvecklat sin förmåga att analysera sina resultat: Enheterna får tydligare vägledning i hur de ska arbeta med sina kvalitetsdata.
- Mer detaljerade handlingsplaner på enhetsnivå: Fler enheter skapar konkreta åtgärdsplaner baserade på analys av sina enkätsvar.
- Utvärderingarna har blivit mer systematiska: Uppföljning sker mer strukturerat och insatser revideras baserat på faktiska resultat.

Vad betyder det?

- Högre kvalitet på undervisning och lärmiljöer: enheterna identifierar och åtgärdar i större utsträckning problem på ett tidigt stadium.
- Bättre anpassade lärmiljöer: Barn och elever får bättre förutsättningar att lära och utvecklas i en miljö som möter deras behov.
- Ökad inkludering: Fler barn och elever kan delta aktivt i undervisningen tack vare anpassade metoder och miljöer.
- Högre studiemotivation: Genom mer varierad och engagerande undervisning upplever eleverna ökad lust att lära.
- Effektivare kvalitetsarbete: enheternas arbete med analys och uppföljning leder till mer träffsäkra insatser som ger konkreta resultat.

"Skolarbetet gör att jag vill lära mig mer." - årets mätning visar en positiv trend i samtliga elevgrupper jämfört med tidigare år.

”Jag kan få extra hjälp om jag skulle behöva det”. - samtliga positiva svar inom samtliga verksamhetsformer har höjts sedan föregående mätning, vilket innebär att resultaten har ökat tre år i rad.

Dessa framgångar är viktiga att lyfta och särskilt belysa, eftersom de tydligt visar att insatserna ger resultat och verklig effekt samt att förskolorna och skolorna är på rätt väg inom flera områden i sitt utvecklingsarbete. Dessa resultat ger också ett starkt argument för att fortsätta investera i systematiskt kvalitetsarbete, elevinflytande och trygghetsskapande insatser.

Avslutning

År 2018 antog regeringen strategin Strategi för en stark demokrati – främja, förankra, försvara. Strategin lyfter fram tre centrala utmaningar för demokratins utveckling: förekomsten av demokratiskt utanförskap, hoten mot det demokratiska samtalet samt framväxten av antidemokratiska aktörer som ifrågasätter och utmanar de demokratiska principerna. Inom ramen för arbetet med social hållbarhet utgör delaktighet och inflytande en grundläggande aspekt. I detta sammanhang spelar förskolan och skolan en avgörande roll genom att främja demokratiska värden och skapa förutsättningar för en inkluderande och deltagande samhällsutveckling.

I Skolverkets kunskapsöversikt ”Delaktighet för lärande” tydliggörs:

> *De demokratiska värderingarna ska finnas med som en röd tråd när undervisningen planeras, genomförs och utvärderas. Eleverna ska genom undervisningen utveckla kunskaper om mänskliga rättigheter och demokrati. Skolans hela verksamhet ska präglas av demokratiska värderingar överallt i skolan – i klassrum och korridorer, matsal, omklädningsrum och ute på skolgårdar. Demokratiska arbetsformer ska därför vara en naturlig del i undervisningen.*
>
> *Genom ett demokratiskt arbetssätt i klassrummet utvecklar eleverna förmågor som hjälper dem att bli aktiva samhällsmedborgare nu och för framtiden. Det är viktigt att framhålla att arbetet med grundläggande demokratiska värderingar ska ges en central roll i elevers lärande, oavsett ämne.*
>
> *Centralt i skolans arbete är att skapa förutsättningar för att alla elever ska ges möjlighet att aktivt delta i frågor som rör dem själva och deras lärande. Det handlar om att eleverna blir delaktiga och får inflytande i skolans verksamhet. Elevers delaktighet och inflytande är en röd tråd genom hela den styrkedja som ger riktlinjer och förutsättningar för hur arbetet och lärandet ska organiseras i skolan. Grunden i styrkedjan är skollagens skrivningar om kvalitet och inflytande (4 kap. 9–10 §§, skollagen) och inledande bestämmelser om särskild hänsyn till barnets bästa (1 kap 10 §).*
>
> *Skolverket, Kunskapsöversikt ”Delaktighet för lärande”*

Skollagen återspeglar Barnkonventionens vägledande principer, vilket tydligt framgår i dess bestämmelser om barns och elevers rätt till delaktighet och inflytande i utbildningen. Lagen fastställer att barn och elever ska ges kontinuerliga möjligheter att aktivt medverka i utvecklingen av utbildningen och hållas informerade i frågor som berör dem. Former för inflytande ska anpassas efter individens ålder och mognad, och elever ska alltid ges möjlighet att initiera frågor av relevans för dem.

Vidare betonas vikten av att stödja och underlätta elevorganisationers arbete med inflytandefrågor. Skollagen slår även fast att barnets bästa ska vara en central utgångspunkt i all skolans verksamhet, där barnets

inställning ska klargöras och deras åsikter beaktas i enlighet med ålder och mognadsgrad.

Dessa lagstadgade principer utgör grunden för läroplanernas första del, som definierar skolans värdegrund och uppdrag, samt påverkar de övergripande målen och riktlinjerna i läroplanens andra del och vidare i kurs- och ämnesplanerna. Även Skolverkets allmänna råd för planering och genomförande av undervisning lyfter betydelsen av barns och elevers delaktighet. Där framhålls att undervisningen ska utgå från elevernas egna intressen, erfarenheter och föreställningar, vilket stärker deras möjlighet till inflytande.

Den komplexitet som präglar skolväsendets uppdrag kräver ett samordnat arbete mellan alla yrkesgrupper inom huvudmannens organisation för att skapa optimala förutsättningar för barns och elevers lärande och utveckling. Specialpedagogiska skolmyndigheten (SPSM) definierar tillgänglighet som en grundläggande förutsättning för att alla barn och elever ska kunna ta del av lärande och gemenskap i hela lärmiljön.

För att säkerställa en likvärdig och kvalitativ utbildning är det systematiska kvalitetsarbetet avgörande, både på huvudmannanivå och enhetsnivå. Genom strukturerad reflektion och analys skapas förståelse för hur verksamheten kan vidareutvecklas, samtidigt som styrkor, framgångsfaktorer och utvecklingsområden identifieras. Kvalitetsarbetet bedrivs i dialogform och genom tvärprofessionellt samarbete, vilket främjar erfarenhetsutbyte och en gemensam förståelse inom organisationen.

Denna analysrapport av utbildningsväsendets värdegrundsuppdrag identifierar återkommande mönster på aggregerad nivå och redogör för hur dessa påverkar verksamhetens utveckling. Fokus ligger på att följa utvecklingstrender, analysera avvikelser, både positiva och negativa, samt belysa hur olika strukturella och organisatoriska förutsättningar kan påverka måluppfyllelsen inom olika verksamhetsformer över tid.

Analysen omfattar en bred uppsättning faktorer, vilka bör förstås i ett sammanhang där de samverkar och påverkar varandra. Ingen enskild aspekt kan ensam förklara nuläget eller utvecklingen. Därför är det av central betydelse att det fortsatta utvecklingsarbetet bedrivs holistiskt och långsiktigt, med fokus på flera samverkande delar samtidigt, för att säkerställa en likvärdig, hållbar och kvalitativ utbildning inom samtliga verksamhetsformer. I analysen har både kvalitetsaspekter som bör bevaras och utvecklingsområden som kräver vidare åtgärder identifierats, vilka sammanfattas i följande avsnitt.

Identifierade styrkor och kvaliteter att värna

På systemnivå har följande områden identifierats som centrala styrkor och kvaliteter som har visat en stabil och positiv utveckling över tid. Dessa områden utgör en stark grund för verksamhetens fortsatta utveckling och bör bevaras och vidareutvecklas:

Datadriven analys och systematiskt kvalitetsarbete

- Kontinuerlig inhämtning av barns, elevers, pedagogers och vårdnadshavares upplevelser av förskola och skola, med fokus på lärmiljö, samspel med lärare, krav och stöd från verksamheten samt studiero och lust att lära.
- Årliga attityd- och kvalitetsundersökningar på samtliga nivåer och inom alla verksamhetsformer, vilket skapar en bred kunskapsbas för utvecklingsarbetet.
- Systematisk insamling, sammanställning och analys av kvalitativa och kvantitativa data på central nivå för att säkerställa enhetliga underlag och stödja enheternas analysarbete.
- Kontinuerlig uppföljning genom kvalitetsdialoger och delrapporter på både förvaltnings- och enhetsnivå.
- Lättillgängligt systemstöd för analys av enkätresultat, vilket möjliggör faktabaserat beslutsfattande och ger stöd i verksamheternas systematiska kvalitetsarbete.
- Enkätresultaten fungerar som ett komplement till kunskapsresultaten för att ge en bredare bild av utbildningens kvalitet.

Starkt värdegrundsarbete och elevinflytande

- Barnkonventionens principer är tydligt integrerade i verksamheten och genomsyrar skollagens skrivningar om barns och elevers rätt till delaktighet och inflytande.
- Former för barns och elevers inflytande anpassas utifrån ålder och mognad, vilket säkerställer att de får reellt inflytande i frågor som rör dem.
- Elevernas rätt att ta initiativ och påverka utbildningen uppmärksammas och stöds, vilket skapar en mer inkluderande och demokratisk skolmiljö.
- Fokus på tillgänglighet och inkluderande lärmiljöer säkerställer att alla barn och elever ges möjlighet att ta del av lärande och gemenskap.

Tvärprofessionell samverkan och kunskapsutbyte

- Samarbete mellan förskolor och grundskolor inom geografiska områden stärker övergångar och ger en mer sammanhängande utbildningskedja.

- Tvärprofessionellt arbete med kvalitetsutveckling möjliggör samsyn och erfarenhetsutbyte mellan olika yrkeskategorier.
- Förvaltningsövergripande samverkan skapar en helhetsförståelse och stärker den långsiktiga utvecklingen av utbildningsverksamheten.

Strategisk och långsiktig skolutveckling

- En gemensam verksamhetsplan med strategier för att höja undervisningskvaliteten, med utbildningsväsendets värdegrundsuppdrag som en central utgångspunkt.
- Framtagning av gemensam riktning och målbild i det systematiska arbetet med skolutveckling sätter fokus på området demokrati- och värdegrundsuppdraget.
- En tydlig och enhetlig riktning i det systematiska arbetet med skolutveckling, där demokrati- och värdegrundsuppdraget är ett prioriterat område.
- Stärkt koppling mellan forskning och praktik genom samarbete med nationella lärosäten, vilket ger personalen verktyg att utveckla undervisningen utifrån evidensbaserade metoder.

Samverkan med externa aktörer

- Förbättrad samverkan med näringsliv, högre utbildning och andra samhällsaktörer skapar bättre förutsättningar för elevernas framtida utbildnings- och yrkesval.
- Stärkt koppling mellan utbildningsväsendet och kompetensförsörjning genom samarbeten med universitet, yrkeshögskolor och arbetsmarknadsaktörer.

Genom att bygga vidare på dessa identifierade styrkor kan verksamheten fortsätta utvecklas på ett långsiktigt och hållbart sätt, med fokus på hög kvalitet, likvärdighet och en stark värdegrund.

Utvecklingsområden

Följande områden har på förvaltningsövergripande nivå identifierats som områden särskilt viktiga att arbeta fokuserat, systematiskt och kontinuerligt med. Dessa områden ses som direkt avgörande att förbättra för att kunna garantera alla barn och elever en likvärdig och framgångsrik utbildning av hög kvalitet.

Strategiska utvecklingsområden

Barnkonventionen och elevdelaktighet

- Ta fram strategier för att säkerställa att Barnkonventionen är en aktiv och styrande del av utbildningsverksamheten, från förskola till gymnasieskola.
- Utveckla strategiska dialoger med barn och elever för att stärka deras inflytande på både verksamhets- och systemnivå.

- Säkerställa att samtliga enheter inom förvaltningen analyserar och synliggör i vilka processer barns och elevers röster är avgörande, så att delaktighet och inflytande blir en integrerad del av arbetet.
- Identifiera och implementera metoder för att stärka barns och elevers delaktighet i analysarbetet, framtagning av åtgärder och utvärdering av insatser.

Likvärdighet och kvalitet i utbildningen

- Målmedvetet arbeta för att säkerställa likvärdighet i pedagogernas utvecklingsmöjligheter samt barns och elevers lärande och utveckling, oavsett enhet eller geografisk placering.
- Utveckla metoder för en djupare analys av utbildningens kvalitet på organisations- och enhetsnivå, med utgångspunkt i barns och elevers behov.
- Fokusera på identifierade kvalitetsbrister, även om den övergripande bilden visar på relativt hög kvalitet inom området generellt, för att säkerställa både kortsiktiga och långsiktiga förbättringsinsatser.

Systematiskt kvalitetsarbete och analys

- Fördjupa den systematiska analysen av kvalitetsarbetet genom att inkludera fler perspektiv och datainsamlingsmetoder, såsom observationer och djupintervjuer.
- Ständigt justera och tydliggöra de centrala stödresursernas roll och funktion för att säkerställa att stödet till verksamheterna motsvarar faktiska behov.
- Utveckla metoder för återkoppling av enkätresultat till samtliga målgrupper (barn, elever, personal och vårdnadshavare), för att stärka transparens och delaktighet.

Samverkan och professionsutveckling

- Stärka tvärprofessionell samverkan mellan skolformer, barn- och elevhälsa och externa aktörer för att skapa en mer sammanhållen och stödjande utbildningsmiljö.
- Öka kopplingen mellan forskning och praktik genom att vidareutveckla samverkan med nationella lärosäten inom skolutveckling.
- Säkerställa att all personal har tillgång till kompetensutveckling inom jämställdhetsarbete, demokratiuppdraget och Barnkonventionens praktiska tillämpning.
- Påbörja arbetet med kompetensutvecklingen inom området diskriminering och kränkande behandling för att säkerställa ett tryggt och inkluderande lärandeklimat.

Operativa utvecklingsområden

Förbättrad datainsamling och analys

- Se över och revidera formuleringar i enkäter för att säkerställa att frågorna är relevanta och tydliga för alla målgrupper.
- Komplettera nuvarande metoder för insamling av information med observationer i verksamheten för att nyansera och fördjupa analyserna.
- Implementera tydliga strukturer för att återkoppla resultat från enkäter och analyser till barn, elever och vårdnadshavare.

Ökad medvetenhet och kompetens inom värdegrund och delaktighet

- Arbeta aktivt med att sprida information till barn och elever om deras rättigheter till delaktighet och inflytande i utbildningen.
- Synliggöra goda exempel på arbete med delaktighet och inflytande i hela verksamheten genom poddar, intranät och andra tillgängliga kanaler.
- Skapa en metodbank på intranätet med verktyg, inspiration och idéer för arbete med delaktighet och inflytande, inklusive:
    - Strategier för delaktighet i undervisningen i olika skolformer.
    - Metoder för att involvera barn och elever i det systematiska kvalitetsarbetet.
    - En modell för hur skolor kan arbeta med demokratiuppdraget i vardagen.

Användning av centrala stödresurser

- Omformera de centrala stödresurserna för att bättre möta verksamheternas behov, med fokus på ett mer flexibelt och behovsanpassat stöd.
- Skapa strukturer för att skolor och förskolor lättare ska kunna dra nytta av specialpedagogiskt och elevhälsofrämjande stöd i det dagliga arbetet.
- Kompetensutveckla all personal inom arbetet mot diskriminering och kränkande behandling, med fokus på både förebyggande insatser och hantering av incidenter

Samverkan och framtidsperspektiv

- Stärka samarbetet med näringsliv, högskolor och andra utbildningsaktörer för att förbättra elevernas förberedelse för vidare studier och yrkesliv.
- Vidareutveckla arbetet med utbildningsväsendets roll i kommunens långsiktiga kompetensförsörjning och regionala utveckling.

Alla barn i vår kommun ska ha samma möjlighet till en trygg och utvecklande förskole- och skoltid som samtidigt förbereder dem inför framtiden. En likvärdig och framgångsrik utbildning av hög kvalitet lägger grunden för att ge varje individ de bästa möjliga förutsättningarna för ett framtida arbete och självförsörjning samt för utvecklingen av ett hållbart samhälle.

Referenslista

Allmänna råd med kommentarer. *Systematiskt kvalitetsarbete: För skolväsendet*. (2015). Skolverket.
Tillgänglig på Internet:
https://www.skolverket.se/download/18.6bfaca41169863e6a65a0f1/1553964634365/pdf2901.pdf

Andersson, Klas; Persson, Mikael och Zetterberg, Pär, *Forum för levande historia, Är skolan demokratifrämjande? Kopplingen mellan utbildning och demokratiska färdigheter: en forskningsöversikt*.

Andersson, H. (2017). *Möten där vi blir sedda: en studie om elevers engagemang i skolan.* Diss. Malmö: Malmö högskola, 2017.

Blom, B., & Morén, S. (2015). *Teori för socialt arbete*. Lund: Studentlitteratur.

Brodin, A. (2011). *Tillgänglig utbildning – en mänsklig rättighet – även för barn med funktionsnedsättning!? En kunskapsöversikt inom området med förslag på framtida angreppssätt*. Stiftelsen Karin och Ernst August Bångs minne.

Diskrimineringsombudsmannen (2012a). *Lika rättigheter i förskolan – handledning*. Stockholm: Diskrimineringsombudsmannen.

Diskrimineringsombudsmannen (2012b). *Lika rättigheter i skolan – handledning.* Stockholm: Diskrimineringsombudsmannen.

Eriksson, Linda (2020). *Elevinflytande – till vems och vilken nytta?,* Skolledaren, Sveriges skolledarförbunds tidning, nr 1 februari 2020, sid.27-29.

Filstad, C. (2012). *Organisationslärande: från kunskap till kompetens* (1.uppl.) Lund: Studentlitteratur

Folkhälsomyndigheten (2018). *Varför har den psykiska ohälsan ökat bland barn och unga i Sverige?*

Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter
Tillgänglig på Internet:
Barnkonventionen - UNICEF Sverige

Hattie, J. (2009). *Synligt lärande för lärare*. Stockholm: Natur & Kultur.

Hejlskov, B. (2014). *Beteende problem i skolan*.Stockholm: Natur & Kultur.

Hekkilä, M. (2013). *Hållbart jämställdhetsarbete i förskolan och skolan i Norden.* Stockholm: Nordiska ministerrådet.

Håkansson, J (2013). *Systematiskt kvalitetsarbete i förskola, skola och fritidshem.* Strategier och metoder. Studentlitteratur, Lund.

Håkansson, J & Sundberg, D. (2012). *Utmärkt undervisning*. Stockholm: Natur & Kultur.

Håkansson, J & Sundberg, D. (2017). *Utmärkt skolutveckling*. Stockholm: Natur & Kultur.

Håkansson, Jan (2011). *Synligt lärande: presentation av en studie om vad som påverkar elevers studieresultat*. Stockholm: Sveriges Kommuner och Landsting

Lilja, A. (2013). *Förtroendefulla relationer mellan lärare och elev*. Doktorsavhandling. Göteborgs universitet, institutionen för didaktik och pedagogisk profession.

Läroplan för förskolan Lpfö 18. Stockholm: Skolverket
Tillgänglig på Internet:
Läroplan (Lpfö 18) för förskolan - Skolverket

Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmen, Lgr22. Stockholm: Skolverket
Tillgänglig på Internet:
Läroplan (Lgr22) för grundskolan samt för förskoleklassen och fritidshemmet - Skolverket

Läroplan, examensmål och gymnasiegemensamma ämnen för gymnasieskola [Reviderad 2019] (2011). Stockholm: Skolverket
Tillgänglig på Internet:
Läroplan (Gy11) för gymnasieskolan - Skolverket

Nationell plan för trygghet och studiero, Ds 2021:13. (2021). Regeringen.
Tillgänglig på Internet:
https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/departementsserien-och-promemorior/2021/05/ds-202113/

Skolinspektionen (2018). *Att skapa förutsättningar för delaktighet i undervisningen.*

Skolinspektionen 2012:9. *Skolornas arbete med demokrati och värdegrund.* Stockholm: Skolinspektionen.

Skollag för kvalitet och likvärdighet. SOU 2002:121. (2002). Regeringen.
Tillgänglig på Internet:
https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/statens-offentliga-utredningar/2002/12/sou-2002121/

Skollagen (2010:800), Skolverket (2010) Stockholm: Utbildningsdepartementet.
Tillgänglig på Internet:
https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/skollag-2010800_sfs-2010-800

Skolverket (2016). *Att läsa och förstå*. Kunskapsöversikt

Skolverket (2020). *Arbeta med skolans värdegrund*

Skolverket. *Barnkonventionen i skolan*
Tillgänglig på Internet:
https://www.skolverket.se/regler-och-ansvar/barnkonventionen

Skolverket (2015). *Delaktighet för lärande*. Skolverkets serie: Forskning för skolan

Skolverket lärportalen (2019). *Elevernas delaktighet och inflytande: vad är det och varför är det viktigt?*
Tillgänglig på Internet:
https://larportalen.skolverket.se

Skolverket (2016). *Normer normmedvetenhet och normkritik*

Specialpedagogiska skolmyndigheten (2018). *Delaktighet – ett arbetssätt i skolan.*

Specialpedagogiska skolmyndigheten (2018). *Värderingsvertyg för tillgänglig utbildning*

SOU 2018:90. *För att börja med något nytt måste man sluta med något gammalt – Förslag för en långsiktigt hållbar styrning.*

Wallberg. (2019). *Lektionsdesign*. Stockholm: Gothia

Katrineholm
Bildnings- och arbetsmarknadsförvaltningen

Förvaltningskontoret

Datum
2025-04-14

Vår beteckning
BIN/2025:61 - 1.9.1 - Inkommande remisser

Mottagare:

Vår handläggare
Johan Norvell

Handläggare telefon
0150-572 75

Handläggare e-post
Johan.Norvell@katrineholm.se

Remissvar - Fler vägar till arbetslivet

Förvaltningens förslag till beslut

Bildningsnämnden antar förvaltningens förslag till yttrande och överlämnar det till kommunstyrelsen.

Sammanfattning av ärendet

I juni 2022 beslutade regeringen direktiv till utredningen med uppdrag om att lämna förslag som bidrar till att trygga kompetensförsörjningen och att fler elever får med sig de kunskaper de behöver för att kunna försörja sig själva. Under en längre tid har en betydande andel av eleverna som lämnat grundskolan inte varit behöriga till studier på nationella program. Elever som inte är behöriga till nationella program får gå på introduktionsprogram men utbildningarna på introduktionsprogram är inte likvärdiga och skiljer sig åt mellan skolor, kommuner och regioner.

Utredningen har dragit slutsatsen att det även för elever som inte är behöriga till dagens nationella program behöver finnas nationellt utformade yrkesutbildningar. Utbildningarna bör anpassas efter elevernas förkunskaper från grundskolan och ha en tydlig inriktning mot arbetsmarknaden.

Utredningen föreslår att det ska ställas behörighetskrav om godkända betyg i minst tre grundskoleämnen till de nya yrkesprogrammen som omfattar 1 900 poäng. Målgruppen för de yrkesprogram som omfattar 1900 poäng är därför ungdomar som vill läsa en yrkesutbildning men som inte har de godkända betyg som krävs för behörighet till ett nationellt program som omfattar 2700/2800 poäng men som har minst tre godkända betyg från grundskolan. Utredningen har gjort bedömningen att elever som har färre än tre godkända betyg från grundskolan ska hänvisas till individuellt förberedelseprogram för att förbereda sig ytterligare innan de tas emot på ett yrkesprogram som omfattar 1900 poäng. Utredningen föreslår också att behörighetskraven för yrkesprogram som omfattar 2700/2800 poäng höjs till tolv godkända betyg, samma nivå som till högskoleförberedande program. Även behörighetskraven till IMV höjs, så att det krävs fler godkända ämnen än med dagens krav.

Förslaget innebär ett avskaffande av dagens introduktionsprogram *Yrkesintroduktion (IMY)* samt *Individuellt alternativ (IMA)* och i stället införs *Individuellt förberedelseprogram (IMF)*.

Utredningen föreslår att godkända studieresultat på de nya 1900-poängsprogrammen ska kunna leda till behörighet till yrkesprogrammen som omfattar 2700 eller 2800 poäng.

Det ska således inte vara nödvändigt att läsa individuellt förberedelseprogram (IMF) för att läsa in behörighet, även om det också är möjligt.

För elever som läser IMF och som inte går vidare till ett nationellt program eller programinriktat val efter ett år, föreslås eleverna erbjudas minst 400 gymnasiepoäng karaktärsämnen från yrkesprogram.

Utredningen föreslår också att nyanlända elever ska ges ökade möjligheter att läsa yrkesämnen under sin utbildningstid på språkintroduktion (IMS). Hela eller delar av yrkesämnen ska ingå i utbildningen för elever som har som målsättning att läsa ett yrkesprogram och som har förutsättningar att tillgodogöra sig sådan utbildning.

Inom yrkesprogrammen föreslås att ett yrkesprov införs i stället för gymnasiearbetet. Yrkesprov bidrar bland annat till en ökad tydlighet i vilka yrkeskunskaper elever behöver ha vid avslutad utbildning och kan underlätta elevers möjligheter att etablera sig på arbetsmarknaden.

Utredningen föreslår att en elev på ett fyrårigt introduktionsprogram inom den anpassade gymnasieskolan som flyttar till en annan kommun ska ha rätt att fullfölja sin utbildning i sin nya hemkommun.

Ytterligare ett förslag i utredningen är att erbjuda yrkesämnen inom högskoleförberedande program, något som först bör prövas genom en försöksverksamhet.

Ärendets handlingar

- Remiss - Fler vägar till arbetslivet (SOU 2024:74) - Fler vägar till arbetslivet - Regeringen.se

Förvaltningens bedömning

Flera aspekter i utredningens förslag är positiva utifrån att fler elever bedöms kunna lyckas med sina studier än idag. Att huvudsakligen lära sig de praktiska grunderna i ett yrke i stället för en stor teoretisk andel kommer att gagna elever med svårigheter att tillägna sig teoretiska ämnen. Med stor sannolikhet skulle det kunna fånga upp en stor andel av de elever som inte klarar nuvarande krav för att uppnå en examen.

Samtidigt bedöms det finnas flera oklarheter i förslaget som gör det svårt att förutse vilka effekter som kommer att uppnås. Eftersom det inte är tydliggjort vad färre antal poäng utslaget på samma antal år kommer innebära är det svårt att bedöma vad det ger för praktiska konsekvenser för såväl anordnare som elever. Vidare bedöms det som oklart hur möjligheterna till att byta mellan 1900 och 2700 poängs yrkesutbildningar kommer se ut i praktiken. Därmed blir den tilltänkta vinsten med att införa ett 1900 poängs alternativ oklar. Vidare är det inte heller fastställt vad skillnaderna i examensbehörighet kommer innebära för anställningsbarheten.

Rätten till fullföljd utbildning för elever på introduktionsprogram i den anpassade gymnasieskolan

Bildnings- och arbetsmarknadsförvaltningen ställer sig positiva till förslaget att elever på introduktionsprogrammen inom den anpassade gymnasieskolan som flyttar till en ny kommun ska ha rätt att fullfölja sin utbildning i sin nya hemkommun, för att skapa likvärdighet mellan andra utbildningar inom anpassade gymnasieskolan och gymnasieskolan.

Nytt yrkesprogram på 1900 poäng

Förslaget med nya nationella yrkesprogram om 1900 gymnasiepoäng riktade till elever som saknar behörighet till nu gällande yrkesprogram om 2700–2800 gymnasiepoäng sänker tröskeln för de elever som har låga meritvärden. Det skapar en kortare och tydlig väg till arbetsmarknaden utan att kräva omfattande studier i gymnasiegemensamma ämnen. Den samlade bedömningen är att det nya spåret på 1900 gymnasiepoäng kommer att gynna den grupp elever som med dagens system riskerar att falla igenom eftersom de med förslaget skulle erbjudas en snabbare väg till etablering på arbetsmarknaden.

En annan positiv aspekt är att det nya nationella yrkesprogrammet bedöms kunna skapa högre grad av likvärdighet för eleverna då kvalitén på dagens introduktionsprogram (där dessa elever går nuvarande system, IMY och IMA) är varierande.

Enlig förslaget så räcker det med tre godkända betyg från grundskolan, men inte något särskilt krav på vilka ämnen. Förvaltningen tror att det är viktigt att det minst ställs krav på godkänt betyg i svenska, då det rimligtvis borde vara kunskaper som krävs för att kunna klara gymnasiestudier över huvud taget, även yrkesutbildning.

Det finns en överhängande risk att utmaningarna inom yrkesprogrammen på 1900 poäng blir stora och kräver både en generell pedagogisk, men också specialpedagogisk, kompetenshöjning för att hantera en diversifierad elevgrupp med elever som kan ha svag motivation, problematisk studiebakgrund och som kanske också har NPF-problematik eller andra liknande funktionshinder. Om fler elever blir behöriga till yrkesprogrammen på 1900 poäng kommer det att ställa stora krav på huvudmannen att tillgodose och möta eleverna utifrån deras läge och behov.

Förslaget innebär ett ökat antal elever inom yrkesutbildning, vilket medför att huvudmannen måste skapa fler utbildningsplatser. Om huvudmannen ska dimensionera utifrån regionens och arbetsmarknadens behov, så behövs framför allt platser inom program som har dyra investeringskostnader. För att kunna skapa dessa platser inom relativt kort tid, så kräver det statliga finansieringsbidrag.

Utredningen föreslår att programmet på 1900 poäng ska förläggas på tre år. Utredningen nämner också att upplägget möjliggör samläsning med elever på programmen som omfattar 2700/2800 poäng. Förvaltningen ser eventuellt vissa bekymmer med det. Om de ska samläsa yrkeskurser så kommer eleverna som går 1900 poäng att ha tomt i deras schema när de andra läser sina gymnasiegemensamma ämnen. Antingen ska de erbjudas mer praktik under denna tid, vilket då borde göra att de får en bättre yrkesförberedelse än

de som läser 2700/2800 poäng, vilket i sin tur ger bristande likvärdighet och kan upplevas som orättvist, eller så ska de använda tiden till att läsa upp grundskoleämnen för att få behörighet till programmen på 2700/2800 poäng. Flera i den elevgruppen kan vara ointresserade av att göra mer än vad de absolut måste och kanske till och med mest vill bli klara med sin utbildning så fort som möjligt, till exempel på två år i stället för tre. Förvaltningen anser det vara önskvärt att det klargörs hur dessa frågor skall hanteras. Förväntas eleverna som läser 1900 poäng ha mindre timmar per vecka, ha utökad praktik, osv.

En utökning av yrkesinriktad utbildning genom yrkesprogrammet på 1900 poäng kommer att innebära ett större behov av platser för arbetsplatsförlagt lärande. Detta kan bli en utmaning då det redan idag finns begränsningar när det gäller samarbetspartners i kommunerna.

Förslaget i utredningen tar upp frågan om entreprenadavtal som en möjlig väg för att utöka möjligheterna att förlägga en del av utbildningen hos annan aktör. Detta skulle kunna skapa ny potential för breddning men samtidigt kvarstår det övergripande ansvaret för adekvat utbildning hos huvudmannen vilket skulle innebära en utökad kontrollfunktion och därmed personella och administrativa kostnader.

Höjda behörighetskrav

Utredningen föreslår höjda behörighetskrav för IMV-elever, något som bedöms som positivt eftersom det skulle bidra till att fler elever skulle lyckas. De elever som idag misslyckas inom IMV skulle i förslaget kunna lyckas inom yrkesprogrammen på 1900 p.

Eftersom många elever klarar yrkesprogrammen idag, då det räcker med åtta godkända ämnen, så anser förvaltningen att de föreslagna höjda kraven för yrkesprogrammen på 2700/2800 poäng är onödigt högt ställda. Det finns elever idag som med nuvarande behörighetskrav skulle komma in på programmet och lyckas nå examen, dessa skulle inte få möjligheten med de nya kraven.

Om man som elev riskerar att inte nå en yrkesexamen, så borde det gå att styra om elevens individuella studieplan under tredje året så att eleven möter kraven för yrkesprogrammen på 1900 poäng och därmed får samma behörighet som om man hade riktat eleven dit från början.

Nytt introduktionsprogram – individuellt förberedelseprogram

Den elevgrupp som inte lyckas få tre godkända betyg från grundskolan har troligtvis haft en mycket problematisk skolbakgrund eller är på annat sätt mycket långt från att kunna klara ett gymnasieprogram i framtiden. Inom det här programmet kommer också de elever som har rätt att läsa anpassad gymnasieskola, men som väljer att inte göra det, hamna. Det kommer vara en grupp elever med behov av komplexa insatser och därmed ställer höga krav på kompetens och resurser.

Enligt utredningen ska dessa elever ha rätt att läsa yrkesämnen. Med det tryck på yrkesutbildningsplatser som skapas i och med förslaget med yrkesprogrammen på 1900

poäng, så bedömer förvaltningen att det kommer bli svårt att kunna prioritera att dessa elever också ska få plats att läsa med de andra i yrkeskurserna.

Studieplaner och studievägledning

Nya utbildningsvägar och mer diversifierat gymnasium ställer krav på att eleverna känner till vad som erbjuds och vad det faktiskt innebär. Bedömningen är att studieplanerna behöver utvecklas så att det blir tydligt vilken väg eleven ska gå.

Studie- och yrkesvägledarnas roll kan antas bli än viktigare och behöver då erbjuda mer och tätare stöd än som är aktuellt idag vilket skulle kräva resursförstärkning och nya arbetssätt. Samarbete och lärande behöver stärkas mellan programmen så att kompetensen finns om hur vägarna framåt kan se ut och blir tydliga för eleven. Detta för att möjliggöra för elever inom yrkesprogrammen på 1900 poäng att komma vidare till andra mer omfattande studier om förutsättningar och motivation till detta finns. Här blir studie- och yrkesvägledningens roll en nyckelfaktor för att eleverna ska få löpande kunskap om detta.

Johan Norvell
Verksamhetschef

Beslutet skickas till:

Kommunstyrelsen

Akten

Katrineholm
Bildnings- och arbetsmarknadsförvaltningen

Datum
2025-05-06

Vår beteckning
BIN/2025:70 - 1.9.1 - Inkommande remisser

Mottagare:

Vår handläggare
Johan Lindeberg

Handläggare telefon
0150-572 64

Handläggare e-post
Johan.Lindeberg@katrineholm.se

Remissvar – Ett likvärdigt betygssystem

Förvaltningens förslag till beslut

Bildningsnämnden antar förvaltningens förslag till yttrande och överlämnar det till kommunstyrelsen.

Sammanfattning av ärendet

Bildningsnämnden har fått möjlighet att yttra sig gällande utbildningsdepartementets remiss Ett likvärdigt betygsystem (SOU 2025:18)

Sammanfattning av utredningen

Målet med utredningen är att föreslå förändringar i betygs- och meritvärderingssystemet med syfte att skapa ett mer likvärdigt och rättvisande system som samtidigt fungerar som ett rättssäkert urvalsinstrument för vidare studier.

Utredningen utgår från en problembild som innebär att betygssättningen idag inte är likvärdig. Olika lärare kan ställa olika krav för de olika betygsstegen, vilket leder till varierande betyg. Vidare bedöms så kallad betygsinflation vara problematiskt då meritvärden är urvalskriterier för vidare studier. En utgångspunkt är att det inte är möjligt att genomföra de åtgärder som krävs för att skapa en mer likvärdig betygssättning genom förändring av nuvarande betygskriterier utan kräver en större förändring.

Utredningen anger att förslagen:

1) ska främja ämneskunskap och öka likvärdigheten med stöd i nationella prov.
2) ska bidra till att motverka elevers skolrelaterade stress.
3) ska öka förutsättningarna för mer likvärdiga meritvärden.
4) ska minska riskerna för press och påtryckningar på lärare.
5) ska medföra att rätt personer får rätt utbildningsplatser.

Utredningen lyfter fram och analyserar flera olika betygssystem som används runt om i världen. De modeller som utredningen lyfter fram är examensprovsmodeller, direktstyrningsmodeller, sammanvägningsmodeller, och statistiska modereringar.

Utredningen föreslår en meritvärdeskalibreringsmodell. Modellen syftar till att elevers meritvärden från grundskolan och gymnasieskolan ska bli jämförbara mellan skolor. Utredningens slutsats är att likvärdiga meritvärden uppnås genom användning av både lärarsatta betyg och elevers resultat på nationella slutprov.

Modellen innebär att lärarna sätter betyg baserat på egna betygsunderlag. Det är dessa betyg som kommuniceras till elever och vårdnadshavare och är det som kommer ligga till grund för elevens individuella betygsvärde. Sedan beräknas ett genomsnittligt betygsvärde för skolan utifrån elevernas individuella betygsvärden.

I slutet av grundskolan respektive gymnasieskolan kommer ett flertal nationella prov genomföras. Elevens provresultat från samtliga slutprov räknas ihop till ett samlat genomsnittligt individuellt provresultat. Skolans genomsnittliga provresultat på dessa prov jämförs sedan med skolans genomsnittliga betygsvärde. Skillnaden mellan dessa två värden är det som kalibreringen baseras på.

Elevens kalibrerade betygsvärde (70 %) och elevens genomsnittliga individuella provresultat (30 %) vägs sedan samman till ett meritvärde. Detta meritvärde föreslås sedan ligga till grund för urval till gymnasieskolan.

För att detta ska vara möjligt krävs en numerisk betygsskala med symmetriska skalsteg. Den nya betygsskalan som föreslås innebär en skala som går från 1 – 10. Varje steg på skalan ska ha identifierade betygskriterier. Betygsstegen 1 – 3 motsvarar mindre än godtagbara kunskaper, 4 – 5 godtagbara kunskaper, 6 – 7 goda kunskaper, 8 – 9 mycket goda kunskaper och 10 utmärkta kunskaper.

I grundskolans årskurs 9 och specialskolans årskurs 10 föreslås varje elev skriva fem nationella slutprov. Gymnasieelever behöver skriva fem till åtta nationella slutprov. Proven behöver genomföras digitalt och svaren rättas och bedömas centralt.

Lärare som undervisar i samma ämne och på samma program på en skola behöver samarbeta kring hur betygsunderlag tas fram, analyseras och värderas. Rektor föreslås ansvara för att ämnesvisa bedömningssamråd genomförs.

Den nya betygsskalan och bedömningssamråden föreslås införas stegvis från och med höstterminen 2027, medan det nya nationella provsystemet införs stegvis från och med vårterminen 2028.

Ärendets handlingar

- Remiss – Ett likvärdigt betygssystem (SOU 2025:18) - Ett likvärdigt betygssystem - Regeringen.se

Förvaltningens bedömning

Bildnings- och arbetsmarknadsförvaltningen ställer sig i stort positiv till utredningens förslag och delar bedömningen att det nuvarande betygssystemet varken är likvärdigt eller rättssäkert. Förvaltningen instämmer vidare i att det finns ett behov av att utveckla nya former för att minska skolrelaterad stress och ohälsa bland elever samt att motverka oskälig påverkan och press på betygssättande lärare.

Det är också tydligt att nuvarande modell för meritvärdering skapar orättvisa förutsättningar för elever och därmed förlorar sin legitimitet som urvalsmetod till vidare studier. Förvaltningen anser att utredningens förslag, tillsammans med förslagen i Fler

vägar till arbetslivet (SOU 2024:74) och Kunskap för alla (SOU 2025:19), sammantaget skapar bättre förutsättningar för att både främja ämneskunskaper och erbjuda fler utbildningsvägar. Det är dock svårt att fullt ut värdera varje utredningsförslag isolerat då de behöver ses som en helhet.

Förvaltningen ser det som positivt att lärarnas professionella bedömning även fortsättningsvis ska baseras på ett varierat bedömningsunderlag, där skriftliga prov inte blir ensamt avgörande. Många elever har svårt att visa sina kunskaper och färdigheter enbart genom skriftliga prov varför kontinuerlig bedömning i undervisningens olika sammanhang är viktig. Samtidigt välkomnas förslaget att betygssättningen inte enbart ska bygga på den enskilde lärarens bedömning. Införandet av kalibrering bedöms kunna bidra till ökad rättssäkerhet i betygssättningen, men kräver en hög grad av samarbete och samråd mellan lärare på både ämnes- och skolnivå.

Förvaltningen delar dock inte helt utredningens uppfattning att det föreslagna systemet i sig kommer att minska så kallad provstress. Om slutproven ges ökad tyngd i betygssättningen finns en risk att elevens stress snarare förstärks. Det är inte heller självklart att lärarnas upplevda press minskar då deras bedömning fortsatt utgör en betydande del av betygsunderlaget och slutprov inte föreslås i alla ämnen. Problem kring press och påtryckningar vid betygsättning riskerar därmed att kvarstå.

Utredningens förslag kan även medföra pedagogiska och kommunikativa utmaningar, särskilt i dialogen med elever och vårdnadshavare. Initialt bedöms arbetsbördan för lärarna öka och lärarens roll i betygssättningen riskerar att bli otydlig; något som i förlängningen kan påverka läraryrkets status.

Tidsramen för slutprov, kalibrering och betygssättning är också oklar. Det väcker frågor om hur studie- och yrkesvägledare ska kunna stödja elevernas gymnasieval när de endast har tillgång till lärarbedömda betygsvärden inför valen.

Förvaltningen anser att utredningens förslag om bedömningssamråd är centrala för ett rättssäkert och transparent betygssystem. Såväl ämnesspecifika som skolövergripande samråd kommer att krävas både inom och mellan skolor. Särskilt mindre skolor, med få ämneskollegor, kommer att behöva stöd genom centralt organiserade samråd. Detta ansvar bör inte ligga enbart på rektor utan delas av huvudmannen. Det är dock viktigt att beakta att samråden kommer ta en hel del tid i anspråk från en lärarkår där tidsbrist redan är ett etablerat faktum. Detta betyder att förslaget om krav på samråd kommer kräva organisatoriska förändringar som kan vara kostnadsdrivande för huvudmannen.

Förvaltningen anser att slutproven kan bidra till ökad likvärdighet, men att genomförandet riskerar att bli administrativt betungande och kostsamt. En rad tekniska lösningar behöver utvecklas och implementeras och erfarenheterna från digitala nationella prov visar med all tydlighet svårigheten och komplexiteten i att få liknande system på plats.

Vidare delar inte förvaltningen utredningens uppfattning att den centrala rättningen i sig kompenserar för den ökade arbetsbördan som kalibrering och samråd innebär. För att reformen ska bli framgångsrik bedömer förvaltningen att det krävs att medel tillförs huvudmännen snarare än att resurser omfördelas till staten.

Avslutningsvis anser förvaltningen att den föreslagna tidplanen för stegvis införande är, trots intentionen, mycket snäv. Förslagen innebär genomgripande förändringar för skolorganisationer och lärare och kräver omfattande informations- och utbildningsinsatser. Samtidigt befinner sig skolväsendet redan i en period av flera parallella reformer. Det finns därför en påtaglig risk att implementeringar krockar och leder till överbelastning i verksamheterna samt att det blir övermäktigt för skolorganisationer att hinna med. Ett skolväsen i konstant reform riskerar att skapa trötthet och tappad riktning. Det kommande decenniet riskerar att bli en tid av ständig förändring, i en redan förändringstrött skola.

Skolhuvudmännen måste ges kompensation och rimliga förutsättningar för att säkerställa ett likvärdigt och hållbart införande.

Johan Lindeberg
Förvaltningschef

Beslutet skickas till:

Kommunstyrelsen

Akten

Katrineholm
Bildnings- och arbetsmarknadsförvaltningen

Förvaltningskontoret

Datum
2025-05-04

Vår beteckning
BIN/2025:9 - 7.1.9 - Fördela resurser

Mottagare:

Vår handläggare
Johanna Siverskog

Handläggare telefon
0150-570 46

Handläggare e-post
Johanna.Siverskog@katrineholm.se

Bidragsbelopp externa utförare 2025 - öppen fritidsverksamhet

Förvaltningens förslag till beslut

Bildningsnämnden beslutar om bidragsbelopp för öppen fritidsverksamhet för externa utförare 2025 enligt nedan tabell:

Öppen fritidsverksamhet	Bidragsbelopp/barn 2025
Fristående utförare	1 446 kr

Sammanfattning av ärendet

Enligt Skollagens 25 kap 15 § framgår att om en enskild som har godkänts som huvudman för fritidshem i stället erbjuder öppen fritidsverksamhet till en elev, ska bidrag lämnas av hemkommunen, om kommunen där verksamheten är belägen har tillförsäkrats insyn i verksamheten, verksamheten uppfyller de krav som anges i 6 och 7 §§ och avgifterna inte är oskäligt höga.

Bidraget ska bestämmas med hänsyn till huvudmannens åtagande och elevens behov efter samma grunder som kommunen tillämpar vid fördelning av resurser till egen motsvarande verksamhet.

I detta fall har kommunen inte motsvarande verksamhet. Bidragsbeloppet har räknats fram med utgångspunkt i hur kommunen skulle fördela resurser om motsvarande verksamhet fanns i kommunal regi.

Öppen fritidsverksamhet	Bidragsbelopp/barn 2025
Fristående utförare	1 446 kr

För att fristående verksamheter ska kunna överklaga sitt beslut om bidragsbelopp måste nämnden fatta ett beslut per huvudman. Bidragsbeloppen i de enskilda besluten baseras på beloppen i detta ärende. De enskilda besluten är delegerade till ansvarig tjänsteman.

Johanna Siverskog
Verksamhetschef

Beslutet skickas till:

Akten, Ekonom

Katrineholm
Kommunledningsförvaltningen
Nämndadministration

Datum
2025-05-05

Vår beteckning
BIN/2025:40 - 1.2.3 - Redovisa delegation

Mottagare:

Vår handläggare
Rasmus Berglöv

Handläggare telefon
0150-570 71

Handläggare e-post
Rasmus.Berglov@katrineholm.se

Redovisning av delegationsbeslut

Förvaltningens förslag till beslut

Bildningsnämnden godkänner redovisningen av de delegationsbeslut som förtecknats i sammanträdesprotokollet från 2025-05-13 och lägger dessa till handlingarna.

Sammanfattning av ärendet

Redovisning av delegationsbeslut som fattats på bildningsnämndens vägnar med stöd av gällande delegationsordning:

Förvaltningschef

- Beslut om anmäld personuppgiftsincident – ärendenummer: 95925

Verksamhetschef

- Beslut om attestförteckning (BIN Del/2025, §8)
- Beslut om mottagande i anpassad grundskola – 250401–250430 (1 beslut)
- Beslut om mottagande i anpassad gymnasieskola – 250401–250430 (5 beslut)
- Beslut om uppsägning av plats i förskola eller fritidshem – 250303-250401 (13 beslut)

Rasmus Berglöv
Utredare

Beslutet skickas till:

Akten

Datum
2025-05-05

Vår beteckning
BIN/2025:41 - 1.2.7 - Återkoppla till förtroendevalda

Mottagare:

Vår handläggare
Rasmus Berglöv

Handläggare telefon
0150-570 71

Handläggare e-post
Rasmus.Berglov@katrineholm.se

Meddelande

Förvaltningens förslag till beslut

Bildningsnämnden lägger meddelandena till handlingarna.

Sammanfattning av ärendet

Redovisning av inkomna skrivelser och protokoll under perioden 2024-03-11 – 2025-05-05 enligt nedan:

Bildningsnämndens enskilda utskott

- Sammanträdesprotokoll 2025-04-04, §§15–18

Bildnings- och arbetsmarknadsförvaltningen

- Frånvarostatistik grundskola
- Meddelande – Remiss – Förslag till föreskrifter om ändring i Skolverkets föreskrifter om ansökan om riksrekryterande utbildning i gymnasieskolan

Protokoll programråd

- Vård och omsorgsprogrammet 2025-03-11
- Fordons- och transportprogrammet 2025-03-21

Rasmus Berglöv
Utredare

Beslutet skickas till:

Akten

Namn på skola	Januari	Februari	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Augusti	September	Oktober	November	December	Summa skola/år
Bie skola													**0**
Björkviks skola													**0**
Forssjö skola	1	1		1									**3**
Julita skola													**0**
Järvenskolan		1	1	1									**3**
Nyhemsskolan			1										**1**
Sandbäcksskolan	2												**2**
Skogsborgsskolan													**0**
Stensättersskolan			1										**1**
Sköldinge skola													**0**
Strångsjö skola													**0**
Valla skola			1										**1**
Stenhammar (Flen)													**0**
Kunskapsskolan	3												**3**
Nävertorp anpassad skola													**0**
													0
Månadsvis	**6**	**2**	**4**	**2**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	

Förklaring: Siffrorna ovan anger antal elever per skola och månad som har en frånvaro på mer än 25 procent från läsårsstart.

Ur skollagen kap 7, 19 a §: "Om en elev har upprepad eller längre frånvaro från den verksamhet som avses i 17 § ska rektorn, oavsett om det är fråga om giltig eller ogiltig frånvaro, se till att frånvaron skyndsamt utreds om det inte är obehövligt. Utredningen ska genomföras i samråd med eleven och elevens vårdnadshavare samt med elevhälsan. Om förutsättningarna för en utredning om särskilt stöd enligt 3 kap. 7 § är uppfyllda ska även en sådan utredning inledas.

När en utredning om en elevs frånvaro har inletts ska rektorn se till att frånvaron snarast anmäls till huvudmannen.
Lag (2018:1098)."

Namn på skola	Januari (2024)	Februari (2024)	Mars (2024)	April (2024)	Maj (2024)	Juni (2024)	Juli (2024)	Augusti (2024)	September (2024)	Oktober (2024)	November (2024)	December (2024)	Summa skola/år
Bie skola		3	1	1									**5**
Björkviks skola					4								**4**
Forssjö skola		1		5					1			1	**8**
Julita skola				1									**1**
Järvenskolan	5	12	2	8	17	16				2	49	63	**174**
Nyhemsskolan	8		1	6	2	2						3	**22**
Sandbäcksskolan	2	1	5	4	7					3	1	2	**25**
Skogsborgsskolan			1	1	3	1					7	1	**14**
Stensättersskolan	2	16		2								9	**29**
Sköldinge skola										1		2	**3**
Strångsjö skola													**0**
Valla skola			1			1				4	1	3	**10**
Stenhammar (Flen)													**0**
Nävertorp anpassad skola		8											**8**
Kunskapsskolan	12	4		1						1		3	**21**
Månadsvis	**29**	**45**	**11**	**29**	**33**	**20**	**0**	**0**	**0**	**11**	**58**	**87**	

Katrineholm
Kommunledningsförvaltningen
Nämndadministration

Datum
2025-05-05

Vår beteckning
BIN/2025:95 - 1.9.1 - Inkommande remisser

Vår handläggare
Rasmus Berglöv

Handläggare telefon
0150-570 71

Handläggare e-post
Rasmus.Berglov@katrineholm.se

Meddelande - Förslag till ändring i Skolverkets föreskrifter om ansökan om riksrekryterande utbildning i gymnasieskolan

Bildningsnämnden har tagit del av remiss avseende förslag till ändring i Skolverkets föreskrifter om ansökan om riksrekryterande utbildning i gymnasieskolan (SKOLFS 2010:31). Bedömningen är att förslaget inte innebär några större förändringar och att det sedan tidigare gjorts förtydliganden i gymnasieförordningen gällande riksrekryterande spetsutbildning som började gälla redan i oktober 2024. Med anledning av detta avstår nämnden från att yttra sig.